

**naše
planine**

11-12 1967

naše planine

REVIIJA PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE
I PLANINARSKOG SAVEZA BOSNE I HERCEGOVINE

»The Mountains«

»Nos Montagnes«

»Unsere Berge«

»Le nostre Montagne«

Redakcijski odbor PS Hrvatske: Blašković dr Vladimir, sveuč. profesor; Božičević Srećko, dipl. ing. geologije; Gregorina mr Zvezdana, dipl. ing. i Pražić dr Mihajlo, sveuč. profesor.

Glavni i odgovorni urednik: Dr Željko Poljak, Zagreb, Cesarčeva 5/II

Pretplata iznosi godišnje 15 nd Cijena pojedinom dvobroju 3 nd. Uplate se šalju čekom na tekući račun PS Hrvatske (301-8-2231). Na poleđini treba naznačiti: »Za Naše planine« i ispisati čitku adresu pošiljaoca. Rukopisi se šalju Planinarskom savezu Hrvatske, Zagreb, Gajeva 2a i Planinarskom savezu Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Sime Milutinovića 10. Izlazi godišnje u šest dvobroja. Izdavač: Planinarski savez Hrvatske. — Tisak: Radionice Grafičkog školskog centra, Zagreb

G. XIX NOVEMBAR—DECEMBAR 1967. BROJ 11—12

SADRŽAJ

Dr M. Marković: Josip Plaček	241
J. Plaček: Sjećanje na Čvrstnicu i gradnju kuće na Vilincu	244
Z. Keler: Starim putovima po Južnom Velebitu	249
I. Ott: Dolomitske šetnje	253
U. Beširović: Bjelasica — zelena planina	257
V. Oštrić: Planinarske marginalije	261
B. Behrem: Planinari PD »Vilinač« na djelu	265
Ž. Gobec: Prvi put na Ortleru	267
B. Pražić: Vidokrug sa Sljemena	269
Ing. Z. Smerke: Nikola Mihoković-Miha	271
N. Mihoković: Kako smo postavljali upisnu knjigu na Gorskom zrcalu	272
U. Beširović: Kladovo polje	273
Zagrebački planinari-seniori u Bugarskoj i Turskoj	276
I. Ott: Transverzala »Via Alta« u Dolomitima	277
Za alpiniste	279
Orijentacijski sport	281
Vijesti	283
Kazalo za XIX godište	287

Na naslovnoj stranici: SAMARSKÉ STIJENE Foto: Ing. Zlatko Smerke

Ovaj snimak nagrađen je posebnom nagradom uredništva časopisa »Naše planine« na »Izložbi planinarske fotografije PSH« održanoj decembra 1967. u Zagrebu.

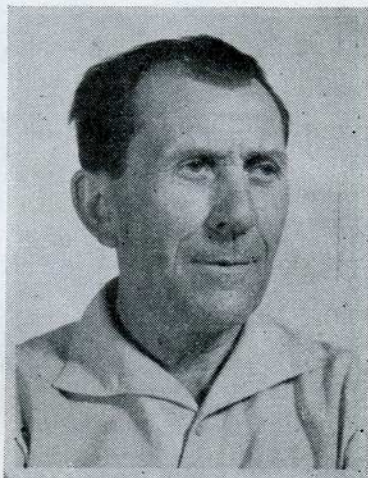
naše planine

GOD. XIX NOVEMBAR-DECEMBAR 1967 BROJ 11-12

Dr MIRKO MARKOVIĆ, Zagreb

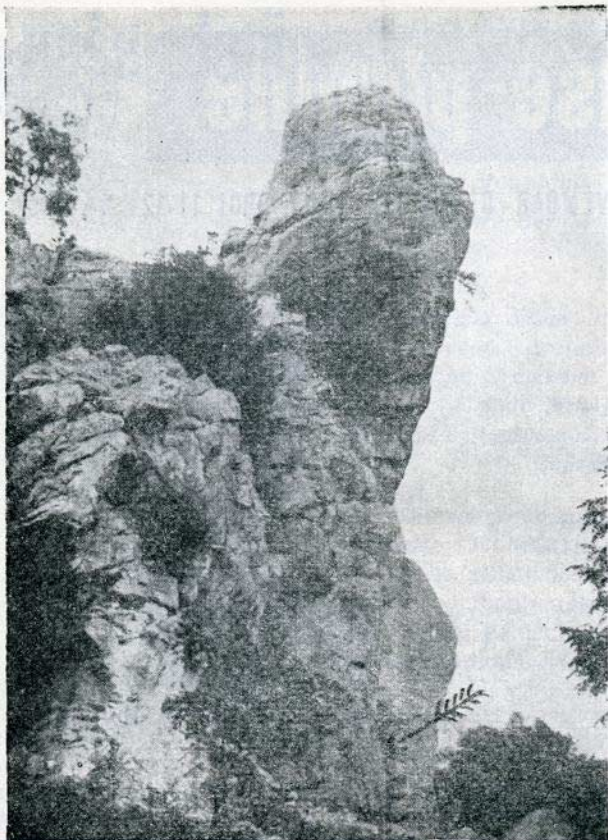
Josip Plaček

Povodom sedamdesetgodišnjice života

Idealni su likovi planinara, čiji ljudski i planinarski profili stoje uvijek u skladu s njihovim cjelokupnim životnim idealima. To je činjenica, koja nas uvodno zaokuplja i inspirira, kad imamo čast da prigodom sedamdesetgodišnjice našeg uglednog planinarskog seniora Josipa Plačeka ustvrdimo, da u svojoj sredini proslavljamo životni jubilej svečara, na koga se u punoj mjeri mogu primijeniti gore spomenute misli. Više od četiri decenija djelovao je Plaček kao idealni planinar, pokazajući vazda i u svakoj prilici kako treba naše planinarstvo pomagati i razvijati. Tragovi tih Plačekovih nastojanja razasuti su vremenski i prostorno duž čitavih naših Dinarskih planina i to od vrhova gordog Velebita sve do najviših bosansko-hercegovačkih planina. Kroz svoju dugogodišnju planinarsku aktivnost ugradio je u razvoj našeg planinarstva toliko mnogo ličnog altruizma, da je naprosto nemoguće u ovih nekoliko redaka obuhvatiti sve ono što bi trebalo da se istakne.

Plačekov životni put potječe iz Bosne. Tu se je rodio (u Bugojnu 16. rujna 1897) i školovao. Još kao školarac u Sarajevu zavolio je okolno gorje i izlete u prirodu. U organizirani planinarski život stupio je 1924. godine, odmah iza kako je u Sarajevu bila osnovana podružnica HPD-a "Bjelašnica". Kratko iza toga postaje tajnik "Bjelašnice", a zapaženi razvoj i uspjesi tog društva u velikoj su mjeri njegova zasluga. Ali, najplodniji period Plačekovog planinarskog rada započinje u stvari 1934. godine, kada je zbog premještanja napustio Sarajevo i stalno se nastanio u Zagrebu. Tadašnji funkcioneri Središnjice HPD-a, poznavajući od prije Plačekov planinarski rad, privukli su ga odmah u rad zagrebačke "matice, gdje je dobio dužnost i čast tajnika društva. Tu funkciju vršio je sve do početka posljednjeg rata. U tome periodu Plaček je bio stup i pokretač gotovo svih značajnih akcija i programa predratnog Hrvatskog planinarskog društva. Uz to je rukovodio radom omladinske sekcije, sudjelovao u radu alpinističke sekcije i organizirao, a i sam aktivno radio na markiranju naših planina. Njegovi iscrpni i uzorno sastavljeni tajnički izvještaji o radu

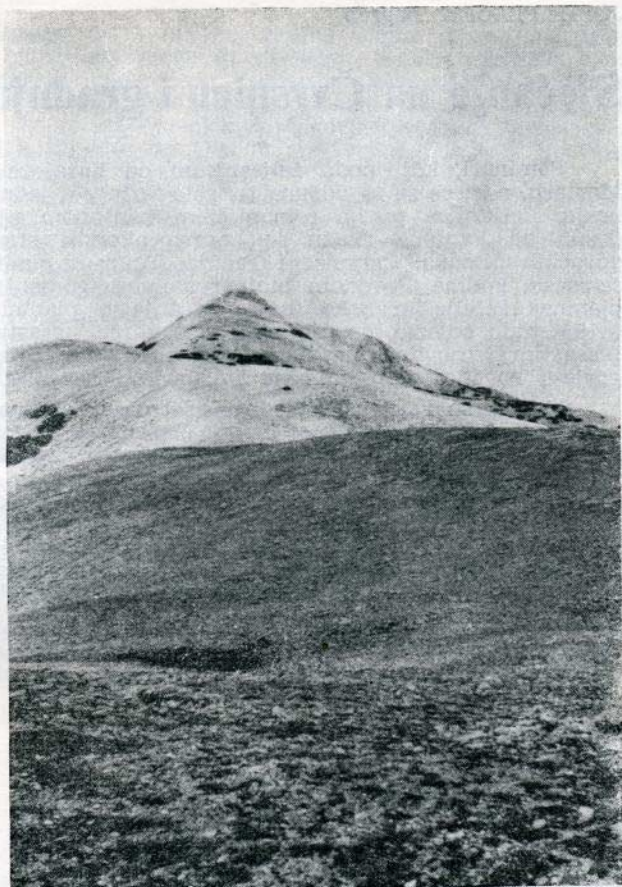

Stijena iznad Drežnice s uklesanim natpisom u kojem se spominje bosanski vojvoda Mastan Bubanić (oko 1350. g)
Foto: J Plaćek

društva, čitani prilikom redovitih godišnjih skupština HPD-a, pokazuju široku radnu erudiciju, bogatstvo ideja i sreden sistem u radu — sve su to bitne osobine rada Josipa Plaćeka.

Poslije drugog svjetskog rata Plaćek je ponovno onaj, koji je na svojim leđima ponio važan ugao ratom stradalog našeg planinarstva, planinarstva koje je u to doba tražilo upravo ljude njegovih sposobnosti i vrlina. Mi koji smo u tom periodu njegova rada zajedno s njim surađivali, najbolje znamo što je i koliko je on pridonosio našem planinarstvu.

No ovi tako ukratko nabačeni podaci o Plaćekovom planinarskom radu ostali bi bez pravog života, kad ne bismo spomenuli i onu komponentu njegove ličnosti, koja ga zapravo čini planinarom njegovog formata. Jedan neugasivi planinarski "spiritus movens" je nesumnjivo onaj unutrašnji pokretač koji je Plaćeka uvijek vukao naprijed, ispunjujući ga sveudilj idejama. To je bitna značajka njegove planinarske ličnosti. Plaćek uvijek razmišlja i stvara planove kako da se naše planinarstvo što bolje i brže razvije, gdje i kako da se grade planinarske kuće, kako da se izvode markacije putova, kako da se omladina privuče i oduševi za planinarstvo itd. I ovoga ljeta, kada smo zajedno b'li na hercegovačkoj Čvrnsnici da na njoj proslavimo njegov sedamdeseti rođendan, promatrao sam svog starijeg druga kako putem stalno razmišlja i pripovijeda, što bi sve mogao poduzeti da planinarstvo na ovoj planini još bolje oživi. Uz to treba istaknuti i njegovu prirodenu moć estetskog uočavanja planinske

Veliki Vilić (2112 m)

Foto: J. Plaček

prirode. Goleme kolekcije slika sa gotovo svih Dinarskih planina najvjernije odražavaju profinjenu smisao svoga autora za ljepotu i kompoziciju umjetničke fotografije. Tome se pridružuju i mnoga javna priznanja na izložbama planinarske fotografije.

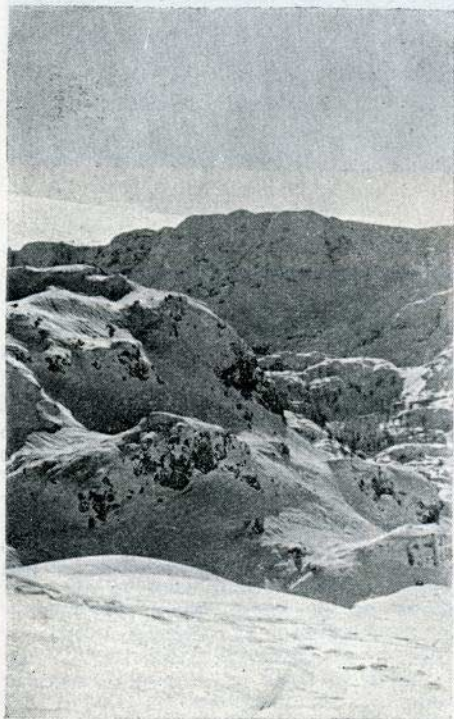
Na kraju treba istaći, da je naš jubilarac bio aktivan i kao planinarski pisac. Nemam namjeru citirati što je sve u "Hrvatskom planinaru" i drugdje objavio, ali želim naglasiti da i ti planinarski članci oduku Plačeka kao velikog ljubitelja i solidnog poznavaoa naših planina. I njegov prilog o njemu tako dragoj planini Čvrsnici u ovom broju "Naših planina" rječit su primjer kako Plaček gleda na planine i kako shvaća svoju planinarsku zadaću.

Dosadašnji rad našeg jubilarca pokazuje se kao višestruko vrijedan prilog našem planinarstvu, a njegova cjelokupna ličnost pridružuje se onim velikanima našeg planinarstva, koji nikad nisu žalili sebe i svoj trud pri radu u korist zajednice. Zato neka mu je povodom njegovog sedamdesetog rođendana tim draža i iskrenija naša hvala i čestitka.

Sjećanje na Čvrsnicu i gradnju kuće na Vilincu

Planinari, koji pođu željeznicom od Sarajeva preko Ivan planine prema Mostaru, naći će se za nepuna tri sata vožnje u jednom izvanrednom planinskom kraju. Željeznica povija romantičnim kanjonom pjenušave Neretve, a lijevo i desno od kanjona izdižu se gotovo okomiti strmci dviju najljepših hercegovačkih planina, Čvrsnice i Prenja. Te sam planine upoznao još pred kojih četrdeset godina. Povodom moje sedamdesetgodišnjice želim da za čitaoce »Naših planina« zabilježim neka moja sjećanja o planini Čvrsnici. Tu sam planinu uvijek rado odlazio, na njoj sam, mogu reći, izrastao kao planinar, na njezinim plasastim vrhovima zavolio sam više nego drugdje naše kršno D'narsko gorje i na njoj sam konačno proslavio i svoj sedamdeseti rođendan.

Koliko sam kroz posljednjih četrdeset godina obilazio hercegovačke planine i međusobno ih uspoređivao, čini mi se i danas da je Čvrsnica od svih najljepša. Možda je to samo moja impresija, možda će drugi planinari rasuditi drugačije; tko voli planinsku romantiku uz mnogo zelenila i slikovita gorska jezera, tome se sigurno Čvrsnica neće dopasti; tko uživa u planinama vitkih vrhova poput onih na susjednom Prenju, taj također u Čvrsnici neće naći planinu privlačnosti. Mene je na Čvrsnici privlačila njezina izrazito kraška priroda i goleme dimenzije rubnih kanjonskih strmaca. Kanjonske udoline omeđuju naime Čvrsnicu sa istoka, sjevera i juga. Prema zapadu izdvaja planinu duboko uleknuto Dugo polje.

Pešti-brdo na Čvrsnici

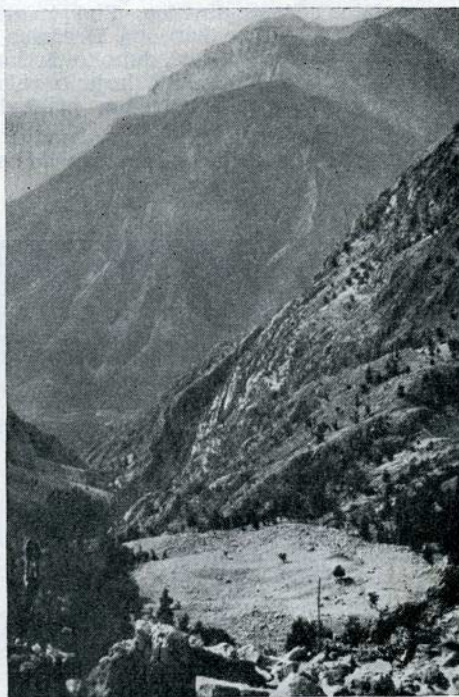
Strane Čvrsnice pričinjavaju se iz okolnih dolina poput teško dostupnih bedema. Samo planinarska ustrajnost može ih savladati. A kad izađemo gore na planinu, onda se pod nama otvara jedna osebujna velehorska panorama. Nasuprot gustim šumama, kroz koje smo ranije prolazili, ulazimo odjednom u izrazito kraški ambijent. U stvari čvrsničko nadgorje je jedna prostrana, upravo golema visoravan od kojih 1600 do 1700 m aps. visine i iz toga površja uzdižu se najviši gorski grebeni.

Šetnje po čvrsničkom nadgorju pružaju svakom planinaru ugodno zadovoljstvo, a oni koji vole uživati u velehorskoj prirodi krša mogu tu da se naslađuju. Nema ovdje namjeru da čitaocima opisujem sve prirodne znamenitosti Čvrsnice, već želim samo ukratko spomenuti neke položaje i lokalitete, odakle su po mojem mišljenju najljepši čvrsnički vidici.

Svatko tko se uspne do planinarske kuće na Vilincu treba da izađe i na vrh Velikog Vilinca (2116 m). Ta je mali izlet, ali veoma zahvalan. Vrh Velikog Vilinca leži upravo u središtu čvrsničkog masiva i s njega se otvara najpregledniji vidik na čitavu planinu. Sa Velikog Vilinca se vidi kako je Čvrsnica krševita, kako je sva puna ponikava i kako njezini bjelčasti kredni vapnenci napadno odudaraju naprama tamnijoj vegetaciji klekovine. Za fotoamatere je to najpogodnije mjesto da uhvate najširu čvrsničku panoramu.

Sa istočnih izdanaka Vilnica, kojih deset minuta od planinarske kuće, otvara se jedan od najimpresivnijih pogleda. To je vidik u provaliju romantične Dive Grabovice. Mislim da je to ujedno i najimpresivniji dubinski pogled u čitavim našim Dinarskim planinama. Ne trebamo putovati u daleki svijet da vidimo preko tisuću metara duboke kanjonske odsjeke. Naša Čvrsnica pruža toga u obilju!

Dalje treba poći ususret najvišem grebenu Velike Čvrsnice. Taj greben započinje od zapada sa Dragom kosom (2117 m), te se preko najvišeg vrha (Pločno, 2228 m) pruža u blagom luku sve do drežničkog Jelenka (2170 m). Sjeverna strana tog grebena stjenovito se obrušava u prostranu čvrsničku viso-

Sutjeska potoka Pisci (u pravcu Donje Drežnice)

Foto: J. Plaćek

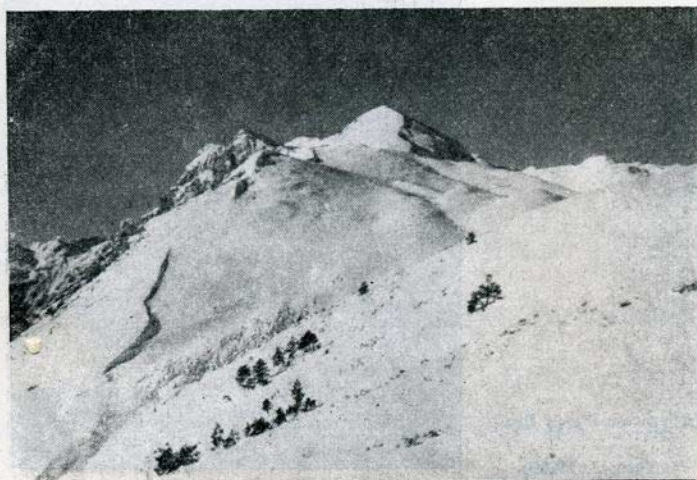

Čvrsnica: Pogled s Josipovog raskršća na Tumbu
Foto: J. Plaček

ravan. Pod grebenom Velike Čvrsnice nalazimo nekoliko manjih cirkova, dijelom zatrpanih velikim točilima kamenja. Tu se uvijek ljeti zadržava snijeg. Sa grebena Velike Čvrsnice vidici su također lijepi i daleki. Sa Drage kose (2117 m) otvara se pogled na Ivan dolac, koji se nalazi između Vran planine i Čvrsnice. U dnu Ivan dolca, duboko kojih tisuću metara, bjelasa se površina Blidinjskog jezera. Ranije je bio pristup do jezera dalek i naporan, a danas u ovaj lijepi kraj ulazi novo izgrađena šumska cesta koja od Doljana iznad vrela Krkače i Sovićskih Vrata vodi do Masne Luke.

Vidik sa Male Čvrsnice omogućuje planinaru poseban doživljaj. Treba poći podnožjem stjenovitog Pešti brda u smjeru juga i izaći na oštri rub romantične Strmoglavnice. Pod nama se tu otvara vrtoglavi ponorski vidik u plavičaste dubine kanjona Drežnice. Duži pogled u ovu bezdan ispunjava nas zebnjom. Nasuprot nas, duboko iz kanjona Drežanke, izdižu se rumene stijene kamenite Čabulje planine, koja o zalazu sunca pokazuje svoju bogatu plastiku. Za fotografe opet izvanredna prilika!

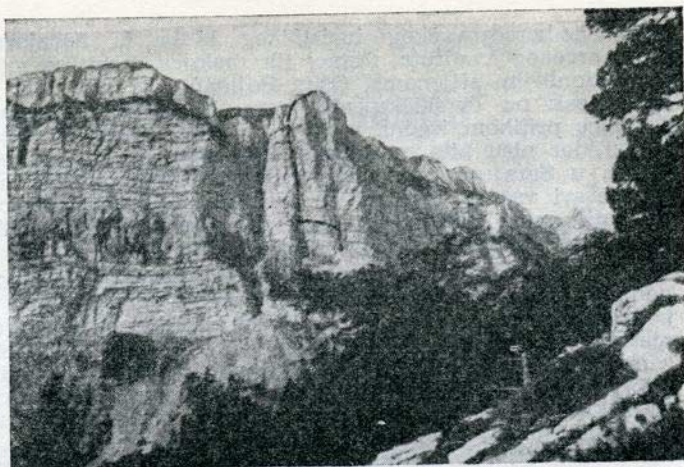
Alpinisti, koji žele da se penju kroz stijene i traže teške penjačke ture, imaju na Čvrsnici još puno toga da iskušaju i otkriju. Vertikalni strmci Radave

Pogled na Ostrovaču
(1885 m) sa Plase
Foto: J. Plaček

Sigmundov smjer (1937. g)
u stijeni Klapavici na Čvr
snici

Foto: J. Plaček

i Velikog kuka po svojoj težini mogu se usporediti i sa najtežim alpskim penjačkim turama

Za planinare-skijaše Čvrstica je još neotkriveni skijaški raj. Izgleda da će proći još niz godina da naša široka skijaška javnost sagleda da je Čvrstica naš najljepši visoko-dinarski skijaški teren. Skijašima, koji se odluče poći na Čvrstnicu preporučam proljetne mjesece kad sunce ojačava, a snijeg na planini još ne kopni. Dakako, zimski pohodi planini moraju se dobro spremati sa odgovarajućom opremom.

Primjere čvrstničkih ljepota i znamenitosti moglo bi se nizati bez kraja i konca. Međutim, želim skrenuti pozornost čitalaca na planinarsku kuću na Velikom Vilincu. O gradnji ove kuće pisano je već u predratnim godinama »Hrvatskog planinara«. Stoga ću se ograničiti na neke manje poznate detalje.

Prije gradnje planinarske kuće na Vilincu, postojala su na Čvrstnici dva manja lovačka skloništa iz vremena austrijske uprave u Bosni. Jedno od tih skloništa nalazilo se u Divoj Grabovici, a drugo na Plasi. Za planinarenje lokacije ovih skloništa nisu bile povoljne. Od putova preko Čvrstnice postojao je samo tzv. Pojmanov put, koji je iz Jablanice preko Plase izlazio do Vilinca i spuštao se u Divu Grabovicu. Taj put bio je i markiran od članova tadašnjeg

Predratna planinska kuća
pod V. Vilincem

Bosansko-hercegovačkog turističkog kluba iz Sarajeva. Markacije su imale oblik crvenog kvadrata. Ostaci tih znakova mogu se mjestimično još raspoznati na zaklonitim stijenama. Osim Pojmanovog puta bilo je još pristupnih stazica za izlazak na čvršničku visoravan. Te stazice služile su stočarima naokolo Čvršnice prilikom izгона stoke na ljetnu ispašu. Planinari se tim stazama nisu služili, jer nisu bile markirane. Kad sam kao tajnik podružnice HPD-a »Bjelašnica« u Sarajevu otpočeo je obilaziti Čvršnicu, prva nam je briga bila da se označe svi važniji pristupi do najviših dijelova Čvršnice. Kasnije, svakog ljeta provodili smo izvjesno vrijeme na markiranju čvršničkih putova i do 1934. godine taj je rad bio uglavnom završen.

Uporedno sa markiranjem Čvršnice razmišljali smo, gdje da se na planini podigne planinska kućica. Pri tome smo u prvom redu tražili zgodno, centralno položeno mjesto. Važno je bilo da se kod izbora lokacije uzmu u obzir i lokalni vjetrovi, kako kuća nebi bila izložena velikim naletima vjetera i snažnim zametima. Tražili smo tako povoljnu lokaciju, da se od kuće pruža lijepi vidik i da bude u blizini izvora pitke vode. Navedeni faktori lokacije naveli su me na zaključak, da bi najpogodnije mjesto za gradnju kuće bilo mali zaravanak na južnoj padini Vilinca odmah ispod najniže previje. Moji drugovi iz »Bjelašnice« bili su također sličnog mišljenja. Time je bio riješen problem lokacije. Preostao je najteži dio brige: kako osigurati novčana sredstva i poduzeti izvedbu gradnje.

U tim brigama ja sam morao po službenoj dužnosti napustiti Sarajevo i pre seliti se u Zagreb. Ali ideju o gradnji kuće na Vilincu nisam ni časa zaboravio. Tadašnji predsjednik podružnice HPD-a »Bjelašnice« iz Sarajeva dr Josip Flegler i ja bili smo u stalnoj vezi radi osiguranja novčanih sredstava. Naša korespondencija o tome rasla je veoma brzo, ali su nažalost novčana sredstva priticala sporo. Dugo je vremena proteklo dok su naša uvjeravanja o potrebi i korisnosti ove planinarske kuće naišla na razumijevanje mjerodavnih krugova. Istom 1938. godine sakupili smo toliko novaca da smo mogli pomišljati sa početkom gradnje. Ljeti iste godine izašli su najaktivniji odbornici »Bjelašnice« sa jablaničkim graditeljem Josipom Melincem na Čvršnicu te na licu mjesta pogodili gradnju kuće za ukupnu svotu od 65 000 dinara. Prema planovima odbornika J. Sigmunda trebalo je na Vali, na Muharnici, podignuti još jedno manje sklonište. Taj je plan prihvaćen, ali je kasnije zbog pomanjkanja novčanih sredstava morao otpasti.

Kuća na Vilincu je prema ugovoru dogotovljena 1. studenoga 1938. godine, ali je njezino otvorenje proslavljeno istom 6. kolovoza iduće godine. Tome činu sam i ja prisustvovao i to kao delegat Središnjice HPD-a iz Zagreba (detaljnije o tome up Hrvatski planinar XXV, 1939. str. 292). Sama kuća bila je solidno izvedena sa dvije prostorije, kuhinjom i spavaonicom. Uz to je bio pribavljen kompletan kuhinjski namještaj i posteljina za ležajeve.

Kroz ratne godine kuća je izašla posve opustošena. Ostali su samo goli zidovi. No i to je bilo dovoljno da je se sa malo sredstava i mnogo ličnih zalaganja opet uspješno staviti na upotrebu planinarima. Nažalost, sudbina kuće bila je bez sreće. Jednom zgodom došli su na Čvršnicu planinari iz jedne naše susjedne republike i neugašeno ognjište iza njih izazvalo je požar. Kuća je naprosto nestala.

Opet se moralo poći od početka. Planinarski savez Bosne i Hercegovine je osigurao sredstva da se kuća ponovo osposobi za prihvrat planinara. Tom zgodom je pokrivena limenim krovom. Njezin čuvar i pazitelj je Jozo Klepica iz Doljana pod Čvršnicom.

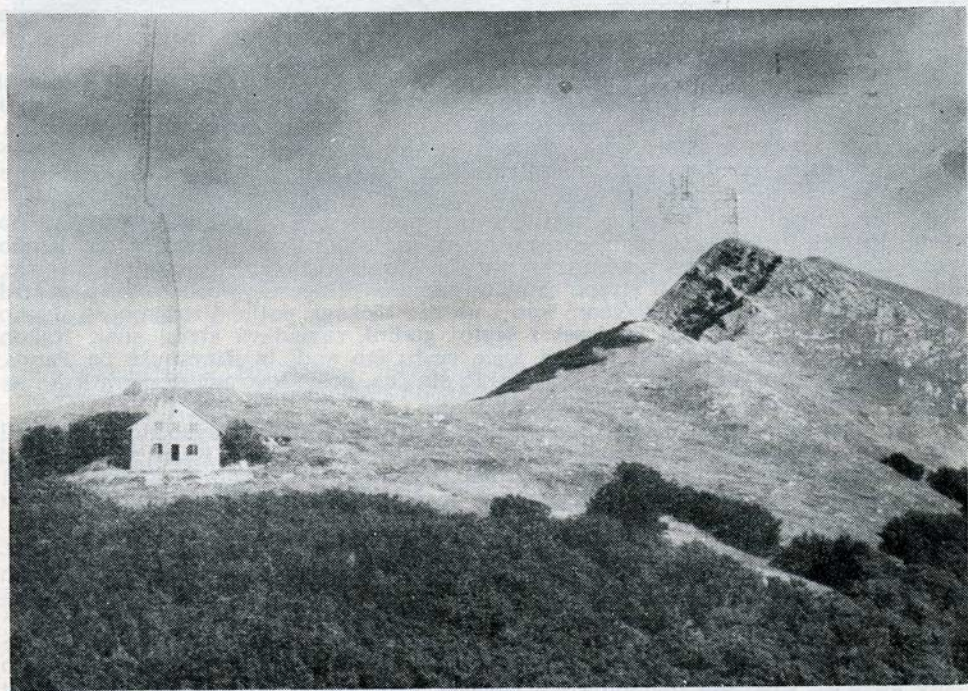
To je, eto, u kratkim crtama kronika planinarske kuće na Vilincu, kuće kojoj sam, da tako kažem, kumovao, koju sam u mislima zasnivao i u kojoj sam sretan proslavio svoj 70-ti rođendan. A ovih nekoliko redaka o Čvršnici i njezinoj kući napisao sam u spomen svih mojih sudrugova, koji su kroz četrdeset godina zajedno sa mnom krstarili i otkrivali Čvršnicu, drugovima od kojih danas nažalost mnogi više nisu među nama.

Starim putevima po Južnom Velebitu

In memoriam dru Josipu Poljaku

Poslije smrti pokojnog prof. dra Josipa Poljaka (1882—1963) često sam u mislima obnavljao one planinarske dane oko 1924—1926. godine kad sam kao mladić u zajednici s prof. Kochom i Poljakom obilazio Srednji i Južni Velebit i zavoлио geologiju, a napose proučavanje velebitskih stijena. I tako sam odlučio da nakon mnogo godina opet prođem Južnim Velebitom.

Dana 15. srpnja uveče stigla je naša trojka autobusom iz Karlovaca do Gospića. Sjećam se kako je nekad bilo teško doći do Gospića preko Ogulina, a danas putuješ asfaltiranom cestom divnim planinskim krajem preko Slunja, Plitvičkih jezera, Vrhovina, Gackog polja i Janče, da se od Karlovca za svega četiri sata

Planinarska kuća na Visočici

Foto: Dr Z. Poljak

nađeš u Gospiću. Tu smo prespavali i slijedećeg jutra prevezli se onih desetak kilometara na ličkim kolima do podnožja Velebita. Nakon kratkog pješačenja eto nas kod lijepo ozidanog Delukina vrela. Kod toga vrela dočekao nas je Stevo Obradović iz Gospića, pa će s nama sve do Štirovca. Uspinjući se stazom ispod Maloga Orljaka i Urlaja uživamo u doboku hladu bukove šume a prelazeći ispod stijenja Podzdine sjećam se onih davnih dana kad je ovdje pokojni moj učitelj »terenske« geologije dr Poljak u meni usadio oduševljenje za tu nauku, koja mi je nažalost kasnije postala samo amatersko zanimanje. Hvala mu na tom daru! Od onda planinareći gdje bilo i kuda bilo uživam u tome što s razumijevanjem i divljenjem uranjam u geološku prošlost tih planinarima omiljenih stijena, uvala i ponora i zamišljam snagu sila koje su ih formirale i koje ih mijenjaju i danas. Diveći se tako stijenama Samara, eto nas i kod vrela Vodice. I ovo je vrlo lijepo

uređeno, a važno je za planinara jer je posljednje veće vrelo oko Visočice. Nekad je bilo dosta jako i stalno kroz cijelu godinu i Ivino (Gojtanovo) vrelo u sedlašcu pod samim zapadnim vrhom Visočice, ali sada je vrlo slabo, a ljeti posve presuši.

Eto nas na Pijescima. Uspinjući se strmo Kalvarijom zastajemo i uživamo pogledom na ličku ravan i lička vrata između Malog i Velikog Orljaja kroz koja smo ovdje stigli. Stigavši na Poljanu i kasnije na Poljanac odmaramo se na tim lijepim proplancima okruženi bujnom velebitskom cvjetanom i udišući miris stotina klinčića koji oko nas cvatu. Sjećam se onih dana prije gradnje Gojtanova doma kako sam tu na Poljanku spavao u vreći i pričam Janku, Dragi i Stevi kako sam jednom spavao i gore pod samim vrhom Visočice, tik pod sedlašcem kod Ivina vrela. Noću se digla orkanska bura pa sam se onako u vreći odvaljao dolje niže u bolji zaklon i tako proveo noć. Stigavši drugi dan u Gospić podnio sam ondašnjem predsjedniku HPD Visočica dru Gojtanu izvještaj, da je tamo nemoguće graditi dom. A sada, eto, nad nama nas pozdravlja opet divan dom pod Visočicom, koji je sagrađen na temeljima ranijeg, a za vrijeme rata uništenog Gojtanovog doma.

Nakon obilglatnog čaja i uživanja hrane iz naprtnjača, naša se trojka odlučila da se uspne na Šiljak (1555 m) južno od doma. Putić nas vodi najprije kroz bukovu šikaru, a kasnije preko golog stijenja na hrbat, pa hrptom u južnom smjeru. Pod nama je strmoglavo duboko ogromna vrtača. Dno joj je oko 200 metara duboko pod nama. Tu je na rubu te vrtače i jama sniježnica. Prešavši preko hrpta uspinjemo se kroz gustu bukovu kosodrvinu na prvi travnati vrh, a zatim opet preko bukove kosodrvine na podnožje našeg današnjeg cilja. Izabiremo povoljan smjer i penjemo se strmo gore. Iznenaduje nas bujna i prekrasna cvjetana. Oko nas cvate na hiljade klinčića bijele, crvene i bijelo-ljubičaste boje.

Eto nas na vrhu! More se svjetluca u popodnevnom sunčanom sjaju. Vidimo jasno Privlaku koja dijeli dalmatinsko kopno od otoka Vira i Paga, promatramo južni d'o Paga i otvoreno more iza njega. Na istoku pod nama je pašnjak Jelovac, kao oaza okružena sa svih strana tamnim šumama. Napose je odavle lijep pogled na Visočicu i dom pod Visočicom kao i na dio Ličkoga polja. Vraćamo se. Janko teže, ali hrabro, u svojoj šezdeset i šestoj godini, savladava strmi silaz. Nakon povratka motrimo dogledom ispred kuće cestu što vodi iz Rizvanuše na Panos. U kući svira tranzistor melodije talijanskih stanica, dok Stevo uči domara kako se kuha čorbast pasulj. Večera, spavanje.

Sedamnaestog srpnja usta i smo rano. Danas treba da stignemo do doma pod Štirovcem, naše slijedeće baze. Vrijeme je lijepo, posve vedro. Kako smo svi već bili na vrhu Visočice, to smo na prijedlog Steve skrenuli kojih 50 metara ispod njenog vrha sa staze i pošli preko strme travnate jugoistočne padine Visočice u smjeru pod vrhom Seline.

Došavši na sedlo sklanjamo se radi dosta jake bure pod stijenje i tu se odmaramo promatrajući sjeverne stijene i padine Visočice kao i ponor sjeverno pod nama. Drago je našao zahvalan objekt za svoj foto-aparat. Nakon odmora uspinjemo se dobro markiranim putem na vrh Se'ina. Ubrzo ugledamo dolje bunar na Podovima, kamo je zgodnije sići stazicom kroz škaru lijevo pa odmah dolje na Rudine. Livade i pašnjaci Rudina su nas iznenadili svojom ljepotom. Ovdje smo stigli za dva sata od doma na Visočici. Odmarajući se i pijući čaj iz naših boca uživamo u tom divnom svježem gorskom jutru; sunce nas miluje a povjetarac hladi. Pred nama su zapadne stijene Počiteljskog vrha a za našim leđima vrh Jelovac.

Nakon odmora napuštamo proplanke Rudina i uspinjemo se kroz bukovu šumu na Vratice između Počiteljskog vrha i Jelovca. Na tome putu obilazimo mnogobrojne vrtače. Silazeći sa Vratice prelazimo dvije male livadice — Poljanice — i stižemo na prostranu sjenokošu i pašnjak Janjičaricu. Odakle to ime? Stevo misli da je to po janjičarima, a meni se čini da je to po janjcima koji ovdje često pasu. Tu smo nekad i okrenuli jednoga. Ali i sada nije Janjičarica pusta. Tu smo sreli ljude od Obrovca kako među kamenjem kose sijeno. Eto jednoga kako odavle goni magare natovareno sijenom u smjeru Oglavinovca i dalje na Rujno. Kad smo zapitali ljude, imadu li vode, ponudiše nas vodom iz svog originalnog bunara: među rašlje grma nanijeli su iz sniježnice velike grude snijega, a pod snijeg postavili drveni žlijeb. Voda s otopljenog snijega kapa i curi u žlijeb kojim se slijeva u burence.

Visočica (1619 m)

Foto: Dr Ž. Poljak

Ostavljajući Janjičaricu u velikom zavoju uspesmo se na rub šume. Odatle je vrlo lijep pogled na Jelovac i Počiteljski vrh. Opet prolazimo šumom i za manje od pola sata izlazimo iz šume na rub velikog pašnjaka Oglavinovca. Tu se odmah na rubu na aze sada dva stana Dalmatinaca iz okolice Obrovca. Djevojka nas odmah nudi kiselim mlijekom. Toplo je, pa ga hladimo na grudama snijega ovamo nanesenih iz snježnice. Sjećam se kako je nekad na Oglavinovcu bilo dobra sira i jaja. Tu smo i noćivali. Sada ovdje ima manje ljudi. Starac iz susjednog stana nam objašnjava da je i to posljedica selenja ljudi sa sela u grad. Bit će tako. Ali tradicija ipak još živi.

Sjećajući se stare raspre između Ličana i Primoraca o pravima košnje i pašarenja po ovim visinskim pašnjacima iznad 1200 metara nadmorske visine, zapitao sam čobanina: »Ličani tvrde da vi nemate prava ovdje boraviti do 7. srpnja! Šta velite na to?« »Imamo pravo«, odgovori starac, »oni imaju pravo samo na svoj Bunovac i ono s one strane Štirovca, a već Javornik i ono pod Badnjem je u našem pravu...« I sad eto prepirke između Steve i starca Dalmatinca. Sjećam se nekadašnjeg razgovora o tome sa Poljakom i Simonovićem. Ista pjesma, samo sada nema više sukoba niti tužba. Prača se neka mala odšteta šumariji, i u redu.

»A što je s medvjedima? Čuo sam da ih ima više nego prije.« Starac priča da je njemu prošle godine medvjed ubio vola pa da mu je isplaćena prilična odšteta. Vukovi napadaju mnogo rjeđe, ima ih manje, jer lovci zarađuju lijepe pare tamaneći ih. Veliki pašnjak Oglavinovac zapravo je ogromna vrtača. Ostavljajući stanove spuštamo se na dno te vrtače presjecajući stočarski put na Rujno. Tu pase mnogo goveda i konja. Uspinjemo se na istočni rub Oglavinovca i tu zalazimo u šumu. Nakon manje od pola sata pred nama se otvara pogled na Badanj i Badanjske doce ili Mali i Veliki Javornik. Uživamo u toj lijepoj panorami odmarajući se. U nastavku ostavljamo markacije i siječemo preko pašnjaka popreko u istočni kut pašnjaka pod Badnjem. Tu nailazimo ponovo na markacije koje se odvajaju od onih što vode na Struge. Na stazi prema Grubišinom docu susreli smo veliko stado volova koje pase na južnim padinama Badnja. Spustismo se

strminom niz dolac i eto nas za deset minuta u kući pod Štirovcem iznad Čorine Prosine. Ako odbijemo više od dva sata odmora, stigismo ovamo od doma na Visočici za 6 sati lagana hoda. Vrijeme nam je stalno bilo lijepo, mala burica nas je ugodno osvježavala, jedino preko pašnjaka Javornika sunce nas je neugodno palilo po licu.

U kući nas je dočekaio Mirko, sin danas već pokojnog domara Jovice Zagorca. Ovamo su prije nas stigli i studenti Više pedagoške škole iz Ljubljane pod vodstvom simpatičnog profesora Vladimira Lebana. Ugodno je bilo s njima izmijeniti naša geološka iskustva i znanje o ovom velebitskom kraju. Ali i želudac traži svoje. Zato se naš Drago pretvorio u izvanredna kuhara. Danas je naročito bilo svečano, jer je naš kuhar danas slavio desetgodišnjicu braka sa svojom Nevenkom. Živili mladenci! Ispismo i koju čašicu dalmatinca za dug život njihovih dragih dječaka Berislava i Mladena.

Sutradan, 18. srpnja, ustali smo zajedno sa Slovincima. Stevo ostaje u domu da se kasnije spusti preko Velike Paklenice u Starigrad. Nakon pranja na vrelu kreće naša trojka u smjeru Badnja. Danas ćemo preći preko Struga, uspeti se na Buljmu, Debelo brdo i Višerujnu i u krugu vratiti u dom pod Štirovcem. Prije četiri tjedna bio sam sa svojim studentima na Badnju. Tada je cijela južna padina Badnja sve do granice šume i klekovine bila puna narcisa u divnom cvijetu. Sjetio sam se tada Golice koja je zbog toga tako poznata, ali mali tko zna da je tako polovicom lipnja i na Badnju. Kako su i ostali članovi naše trojke već bili na Badnju, to sada krećemo markiranom stazom u smjeru Struga. Izenađuju nas bizarni oblici vapnenastih vrhova redom od Debelog brda prema Crljenom kuku. Dragina kamera se otvara napose prema onome čudnovatom obliku koji nazivamo »tulbe« jer je sličan ogromnom tulbetu poput onoga Muratovog na Kosovu.

Obilazeći vrtače prema Strugama sjećam se pokojnog prof. Poljaka, kad smo ovdje određivali smjerove brazdanja jurskih dolomita koji se tu tako lijepo vide. Tu sam položio prvi praktični ispit. Puste su Struge. Tu sad nema stana, jedini je tu Šime Marić, čoban iz okolice Obrovca, sa svojim volovima, ali sada, eno, stado se uselo visoko na pašnjake Višerujne. Došavši do prelaza pod Buljmom veremo se desno preko kršnog materijala pa iznad šume do trigonometrijskog stupa na vrhu Buljme (1559 m). Ovdje uživamo u lijepom razgledu: Pod nama je sav gornji dio Velike Paklenice, Eno i kuće Parića i Ramića. Gledamo kao na dlanu kako se tu sastaju doline potoka Velike Paklenice i Brezimenjače. Divimo se padinama Crljenog i Babinog kuka, koje okomito padaju u Veliku Paklenicu. Na istoku dominira Sveto brdo, a ovamo bliže masiv Vaganskog i Babinog vrha. Na jugozapadu već se vidi istočni dio Velikog Rujna, najvećeg visinskog pašnjaka na južnoj strani ovog dijela Velebita.

Izenada eto k nama čobana Šime Marića, koji nam se ponudi da nas povede uz hrbat na Debelo brdo i Višerujnu. Prije nego što smo odavle pošli ugledamo dolje na Strugama Slovence, mašu nam i dovikuju pozdrave, mi im srdačno odzdravljamo sve dok ne zamakoše niz Buljmu u Paklenicu. Zatim prodosmo uvalu diveći se bizarnim oblicima vapnenjaka, pa se uspesmo na vrh Debelog brda i Višerujne.

Odavle je divan pogled na Veliko i Malo Rujno pa dalje sve do u torent Kozjaču i prema Ribničkim vratima. Promatramo dogledom Veliko Rujno, vidimo crkvu Rujanske Gospe i stanove. Eno tamo su i Jovića stanovi gdje sam nekad noćivao došavši sa Stapa. Tu sam onda vodio zanimljive razgovore sa pokojnim Simonovićem. Odavle je divan pogled i na velebitske vrhove prema sjeveru i sjeverozapadu: Badanj, Badanjske vrhove, Počiteljski vrh, Javornik, Jelovac, Visočicu, Šiljak, pa dalje preko Panosa i Klepetuše sve do Sadikovca. Prema moru Ravni su kotari ko na dlanu, a tamo iza njih otoci Ugljan i Pašman. Pod nama je plavi Planinski kanal, Masleničko žrelo pa dalje Novigradsko i Karinsko more.

Nakon uživanja u ovim vidicima spustismo se puteljkom između Debela brda i Buljme na Struge. Odavle okrenusmo markacijama do kaptiranog vrela Marasovca. Bunar je pun izvrsne vode, prava blagodat u ovom bezvodnom kraju. Napivši se ove dobre vode, nastavismo stazom pod Štirovcem pa se za manje od pola sata spustismo strminom putem ravno do kuće pod Štirovcem. Kako nam je godilo ono lijepo zelenilo oko kuće, ona izvrsna voda, onaj potocić i ona debela hladovina! Ugodno je bilo nakon napornog dana odmarati se i uz zabavni razgovor sjediti sve do zalaza sunca, na »balaturi« pred vratima planinarskog doma,

Dolomitske šetnje

Sačinjavali smo pravu malu grupu od 12 osoba, nas pet Jugoslavena i sedam Austrijanaca, koja je koncem srpnja 1967. krenula u Dolomite. Nismo bili baš neka homogena grupa, s istim ciljem i željama, jer bilo je tu alpinista, koji su sa šljemovima i crvenim najlon-užetima ulijevali izvjestan respekt ostalim običnim i nedjeljnim planinarima. Naš voda puta dr Hans Satttek iz Klagenfurta imao je prilično nezahvalnu dužnost da omogućući užitak planiranja svakom učesniku prema njegovim mogućnostima. Od Jugoslavena bili su tu dvojica Sarajlija, oduševljeni pristalice transverzala, Šehić i Cico (ovaj potonji pokazivao je velike sklonosti još i za alpinizam), dvojica Splićana, šjor Jere i šjora Lina Šišić, koji su imali za cilj dolomitske šetnje u okolici domova, i konačno ja, u želji da zajedno s prvom dvojicom obidem još jedan transverzalni put. Kod Austrijanaca je također bilo pristaša transverzala, zatim »šetača«, ali i ozbiljnih alpinista. Moram odmah naglasiti da nas alpinisti nisu promatrali iz visoka — nas transverzalice »livadare« — šta više, pomagali su nam i omogućili da nas trojica Jugoslavena predemo čitavu transverzalu, vežući nas užetom na fakultativnim usponima Monte Pelma i Civitte. Učtivo su nam kazali da je ono crveno uže samo »moralsicherung« (moralno osiguranje) ma da smo Meho i ja shvatili da bi bez njega teško stigli do vrha. Kada sam već spomenuo imena naših učesnika, red je spomenuti i austrijsku ekipu. To su »4 H«, tj. Hans, Heidi, Harald i Helga Satttek, zatim i Fritz Mihurek iz Klagenfurta, te gospođa Licek iz Beča. Bilo nas je koji se ranije i nismo poznavali, no kako među planinarima nema ukočenosti, za čas smo bili svi međusobno sprijateljeni i povezani jednom željom: provesti što ugodnije i što ljepše četrnaest dana u šetnjama po planinarskim putovima Dolomita. U početku su nam pokreti bili spori i mi »livadari« smo smatrali da na ovaj način ne ćemo nikada proći čitavu transverzalu. No uskoro sve se uhodalo i svatko je radio ono što mu je najviše odgovaralo.

Transverzanci su satima hodali, penjali se i spuštali i vodili »administraciju« po domovima. Alpinisti su penjali nekoliko smjerova s više i manje uspjeha, a »šetači« šetali okolicom doma i obalama jezera.

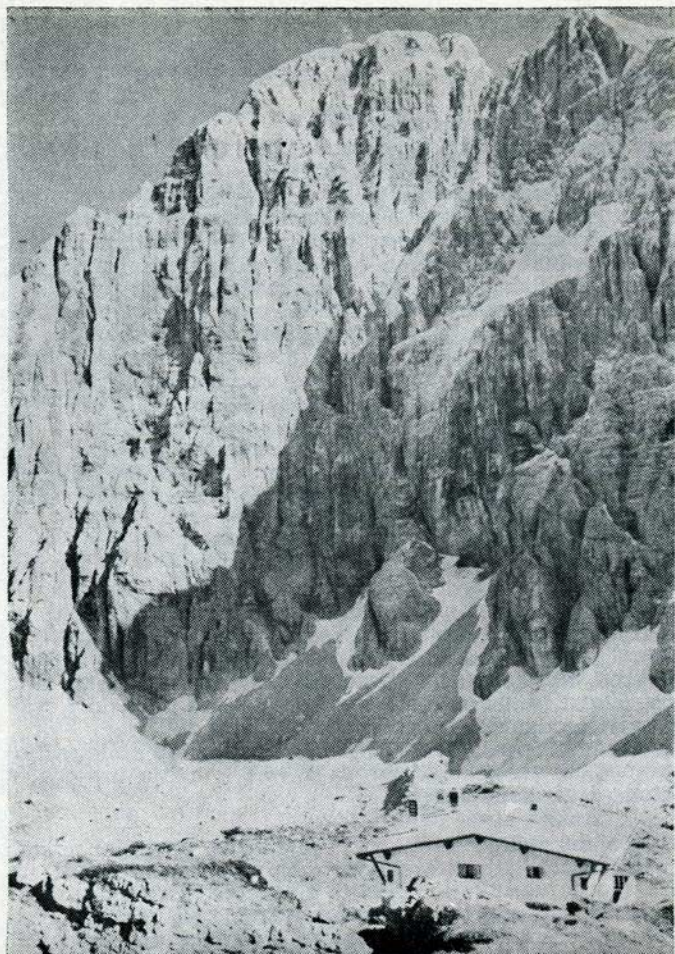
* * *

Danas je nedjelja i na Tofani di Rozes mnogo je planinara, međutim najviše ih je u domu, jer tu se može dobiti okrijepa svake vrste. Rifugio Cantore (2 545 m) pun je planinara i dugo čekamo poručeno jelo. Okolica živo podsjeća na prvi svjetski rat, pa i sama kuća i ostale gospodarske zgrade nekadašnje su kasarne. Pred kućom spomenik, a umjesto cvijeća planinari donose sa Tofane čaure topovskih metaka koje slažu po spomeniku. Netko je pronašao i staru vojničku cipelu i kao ne baš ukusan suvenir stavio je na spomenik.

Za nepunih pola sata bili smo već u rifugio Dibona na 2 000 m. To je privatna kuća, vode je rođaci poznatog alpiniste Dibone, stjecište je otmjenog svijeta, i blizina Cortine osjeća se već i po cijenama, a ne samo po gostima. Nekoliko slika, komadić užeta i karabiner što vise na zidu trebali bi podsjetiti namjernika, koji svraća u ovaj dom na veliko ime talijanskog alpinizma — no to kao da nitko ne primjećuje.

Nešto kasnije mi smo već na »glavnoj dolomitskoj cesti« između Falzarega i Cortine. Bujica suvremenih nomada neprekidno teče tamnom asfaltnom trakom kroz zelenilo pejzaža, a mi smo sretni što uskoro napuštamo cestu i što su nam ciljevi različiti. Smiraj dana dočekaćemo u sjenci Cinque Torri u istoimenom planinarskom domu. Unutrašnjost doma veoma je ukusno uređena, a naročito se ističe sala za ručanje. Brončani reljefi pričvršćeni penjačkim užetima o plafon i lamperiju odvajaju salu u niz loda, a svaki reljef za sebe predstavlja jedan detalj alpinističkog uspona. Ovdje smo samo nas četvorica, koji obilazimo transverzalu, dr Satttek, Šehić, Cico i ja. Kada je opskrbnik, uzevši naše pasoše, vidio da smo Jugoslaveni, zainteresirao se odakle smo, a kada je čuo da je jedan iz Karlovca, bio je očito obradovan.

— Io conosco Karlovac, boni uomini, bono mangiare. — Otišao je od našeg stola da bi se za čas vratio sa čašicama i bocom nekog pića, naglasivši da nas

Pogled s Col Reàna na SZ stijenu Civette (u prednjem planu rifugio »Tissi«)
Foto: P. Rossi

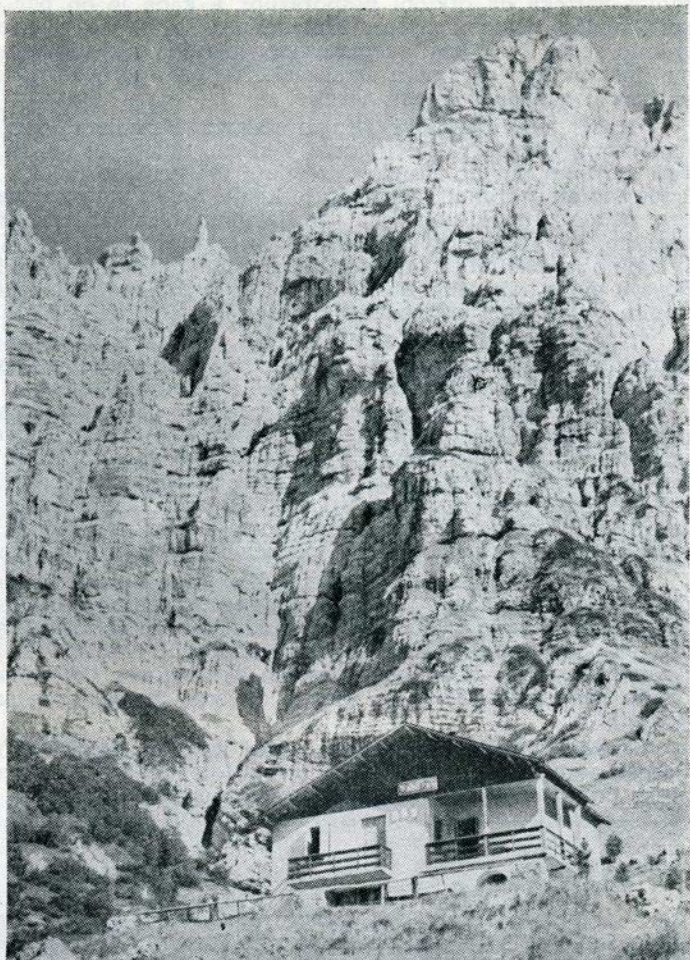
časti i pozdravlja ovim pićem. Visoko je podigao bocu da bi što bolje vidjeli naljepnicu »Badelov Pelinkovac« i naše iznenađenje bilo je potpuno kada nam je ispričao da je tu bocu kupio u nekoj trgovini u Karlovcu. Da ne ostanemo manje zahvalni poklonili smo ljepuškastoj konobarici kutiju naših cigareta. Ovaj gest stvorio nam je posebnu privilegiju, tako da smo uz obaveznu »pasta šutu« imali serviran »Pileći i čureći papr'kaš« iz naših konzervi.

Sutradan smo se za kratko vrijeme odvojili, Satttek i Cico krenuli su užetima i čitavom »željezarijom« na Engleski toranj, dok smo Meho i ja pošli na Monte Nuvolau s istoimenim planinarskim domom, koji se kao orlovo gnijezdo vrlo slikovito smjestio na samome vrhu. Uživali smo u vidiku prekrasnog dana i pogledom prolazili još jednom čitav put od Tofane di Rozes na ovamo. S druge strane, duboko u dolini, provlačila se uska cesta kao bijeli trag vijugavog konca bačenog na zeleno modri sag. Na prijevoju ove uske i sada oštećene ceste sitna bijela tačka bila je i cilj našeg daljnjeg putovanja: rifugio Giau na istoimenom prijevoju. Ovdje smo zatekli Sattteka i Cicu, koji su obradovani uspjehom uspona požurili s druge strane nama u susret....

Jučer smo »apsolvirali« Civettu, koja je za nas transverzalice »facaltativa«. Obzirom na povećani umor, danas je u planu kupanje, pranje i odmor na Lago Coldai pod Civettom. Preostaje nam samo dva sata hodanja na Col Rean do rifugio Atilio Tissi.

Južna stijena Schiare kroz koju vodi »la via feratta« (u prednjem planu rifugio »7 Alpini«)

Foto: P. Rossi

To je jedan od najljepših domova na čitavom putu. Smješten gotovo okomito iznad Lago d'Alleghe, a nasuprot veličanstvenoj zapadnoj stijeni Civette na visini od 2281 m. Tu kao da su se graditelji natjecali ukusom kako bi svaki detalj kuće učinili ljepšim i udobnijim za planinare. Ogromni prozori, kao izlozi suvremene trgovine, pružaju iz udobne prostorije prostrani razgled na čitavu zapadnu stijenju Civette — taj raj »sestogradista«.

Svi stolovi su zauzeti, za svakim druga narodnost, no raspoloženje drugarsko, planinarsko. Grupa talijanskih alpinista pripremila je još predveče klekovinu bora za kamin. Stijene Civette žare crvenilom zalazećeg sunca, a u kaminu dižu se plameni jezici praćeni tihom, skladnom pjesmom mladih alpinista. Lijep i nezaboravan prizor, koji Meho želi nenametljivo ovjekovječiti jednim color dijapozitivom.

Visok, plav Holanđanin od susjednog stola prišao je do Mehe i učtivo ga njemačkim jezikom zamolio za ekspoziciju napravljene snimke. Meho iznenađen pitanjem odgovori onako na brzinu, kao nekom svom Sarajliji: »Pih, ja to onako — ofrljek«. Holanđanin ne razumjevši odgovor kao ni naš smijeh koji se razlije-gao salom na ovaj Mehin odgovor, stajao je još za trenutak kod našeg stola zbunjen, a zatim se vratio svojem društvu. Osjetili smo dužnost izvinjenja i za-

molili Satteka da otkloni nesporazum, a kada je on bar djelomično uspio objasniti razlog našeg smijeha, Holandanin je otišao u svoju sobu, donio blic i snimio svoju ženu kraj rasplamsanog kamina u društvu talijanskih mladića, koji su još uvijek pjesmom izražavali radost pobjede nakon nama nepoznatog smjera u zapadnoj stijeni Civette.

Kada smo napustili rifugio »Mario Vazzoler«, ovo ishodište za penjačke uspone na Torre Trieste i Torre Venezia, oblaci su se prijeteci nadvili. Podne je već prošlo, a put do rifugio Carestia još prilično dalek i ne baš sasvim ugodan. I tek što smo krenuli, započelo je kišiti. Na to smo već naučeni, jer gotovo svaki dan padne pljusak popraćen grmljavinom i za sat vremena sve je opet suncem ozareno, još ljepše i čišće i svježije s tankim maglicama što se prpošno provlače iz doline uz okomite i vlažne stijene poput nježne koprene i nestaju na šiljcima vrhova u plavetnilu neba. Možda su livade ovdje baš zato tako zeleno modre i s krupnim cvjetovima najrazličitijih boja, što ih kiše svakodnevno posjećuju.

Ovoga puta nije bio samo pljusak, trajalo je to nešto duže, a put se otegnuo neprekidnim usponima i spuštanjem. Bili smo mokri pod našim pelerinama, što od znoja, što od kiše, pa se na Forcel del Campu sklanjamo u jednu pastirsku kolibu — malgu. Koliba se ni po čemu ne razlikuje od one koju smo do nedavna gledali iznad Krnskog jezera. Domaćin bacio nekoliko drva na poveću ognjište za kuhanje mlijeka. Skinuli smo košulje i osušili ih nad vatrom, koja je u ovo godišnje doba ugodno prijala. Ubrzo je sin domaćina donio veliku posudu tek pomužena mlijeka, koju smo nas trojica u tili čas ispraznili. Talijan nas je malo čudno promatrao. Sumnjam da je skoro imao goste s takovom žedom. Uskoro stigoše još četvero iz našeg društva i druga posuda mlijeka bila je ponovo ispražnjena.

Kiša je jenjala i mi smo se skoro potpuno osušili, jer domaćin nije žalio drva. Razgledavali smo kolibu i oko nam zapne na posudu nalik na našu džezvu i samo jedan pogled s Mehom bio je dovoljan da se »ispeče« prava kava »ala turka«, jer »esspresa« nam je već bilo dosta. Podijelili smo kavu u sve raspoložive posude i započeli srkati. Kod kave razvezao se razgovor i s domaćinom, koji je najviše hvalio našu kavu. Kada je saznao da smo Jugoslaveni, sasvim ozbiljno nam se povjeri:

— Mio cavallo è Jugoslavo. (Moj konj je Jugoslaven).

Odmah sam ga upitao, da li ga je možda kupio u Karlovcu, jer kod nas svakog petka dolazi dosta talijanskih trgovaca kupovati stoku.

— Niente.

— U Križevcima?

— Niente.

— U Bjelovaru?

— Si, si, in Bje-lo-va, rekao je sričuci nekako otegnuto i odmah nadovezao, kako će na jesen u Karlovac po drugog konja. Kazao je još nešto svojemu tima ugledali glavu lijepog i krupnog konja. I tako, sasvim iznenada, nadosmo tu sinu, što nitko od nas nije razumio, i ovaj nestane iz kolibe. Za čas smo na vrata oko 1900 m nadmorske visine, u srcu Dolomita, zemljaka, četveronožnog dođuše, ma svejedno dragog. Dali smo mu šećera i potapšali ga po vratu, a on, »cavallo di Bjelova«, mašući glavom, sretan odjuri sočnoj i od kiše mokroj travi planinskog pašnjaka.

Dani su prolazili, utisci postajali sve bogatiji, a transverzalski dnevници punili se žigovima. Alpinisti su penjali na Monte Pelmo, Civettu, Engleski stub u Cinque Torri i Gusela del Vescova u Schiari. Šljivovice je već davno nestalo, a naše naprtnjače bile su danomice sve lakše. Trošili smo zadnje konzerve i pomišljali već na povratak.

Trebalo je sići još u Belluno i dobiti informacije o nužnosti posjete Nevegalu. U Turističkom savezu dobili smo sve potrebne informacije, šjor Jere i šjora Lina dobili i besplatne karte za žičaru na Nevegal i ukusne privjeske, a četvorici su predali spomen značke transverzale »Alta via delle Dolomit«, plavi trokut s brojkom 1 na srebreonom polju, znak koji nas je pratio čitavim putem, planinama i dolinama, kroz čvrstu stijenu, cvjetne livade i arišove šume. Znak koji će nas kod naš h kuća podsjećati na jednu lijepu planinarsku turu u društvu ljudi s istim mislima i s jednakom ljubavlju za planine, koje su među nama stvorile trajan i istinski osjećaj povezanosti i prijateljstva.

Bjelasica - zelena planina

Nije slučajno izgrađen široki asfaltni put kamenim kanjonom Tare i Morače, kojim se lako dolazi do Kolašina. Ovi moderni kolovozi, kao i onaj loši makadamski koji vodi od Mateševa, pored ostalog, imaju za cilj da dovedu turiste i planinare do Kolašina, tog lijepog gradića na obalama plahovite Tare, te dalje do čuvenog Biogradskog jezera.

»Da le ste ikada bili ljeti u srcu Crne Gore—u Kolašinu? Niste? Šteta«. Ovim je riječima ing. Ante Šarin počeo svoj članak »Na stražarskom mjestu Crne Gore«, objavljen 1958. u »Našim planinama« (broj 3, strana 163).

Imao je pravo ing. Šarin, jer je pri tome mislio i Bjelasicu, a ne samo na Kolašin, što se i vidi i iz sadržaja spomenutog članka. Dakle, pridružujemo se tom autoru i dodajemo, da je velika šteta za one koji su bili u Kolašinu, a nisu bili na Bjelasici. Svakako, nisu vidjeli jednu od naših najzelenijih planina.

* * *

Bjelasica je u podnožju sa svih strana obrasla gustom, visokom, bjelelogoričnom i crnogoričnom šumom, koju su prošarali zeleni proplanci. Iznad šumskog pojasa nastaju nepregledni pašnjaci i dostižu visinu od preko dvije hiljade metara.

Priroda se, zbilja, poigrala kada je dala toliko intenzivnog zelenila Bjelasici. Čovjek se ne može oteti utisku da to nije učinjeno na štetu i uštrb okolinu planina. Jer kako drukčije objasniti i shvatiti to zeleno nepregledno prostranstvo, čiji dominantni zatraženi vrhovi očito čeznu za kamenim kulama, poput onih komovskih, prokletijskih ili prenjških. I dok dominirajući kameni gorostasi Komova, Prokletija, Sinjajevine, Durmitora i Moračkih planina svojim šiljcima paraju plavetnilo neba i trgau bijele oblake, dotle zeleni vrhovi Bjelasice pružaju izdašnu pašu nebrojenim buljucima ovaca. I ne samo to, da kontrast bude još veći, njih kose na stotine snažnih ruku crnogorskih kosaca, a neravni otkosi, bez ikakva

Pešića jezero podno Crne glave (2137 m)

Foto: U. Beširović

Pašnjaci Bjelasice pod Zekovom glavom (2116 m)

Foto: U. Beširović

smisla za estetiku i pravilnost, unakaze ih do te mjere da izgledaju kao nestručno ostrižene ovce. Sudeći po toj slici i po prodornom mirisu sjenokosa, čovjek nema osjećaj da se nalazi na tako visokoj planini, nego na nekoj livadi.

Na Bjelasici postoje samo dvije boje: zelena i bijela zimi.

Zekova Glava (2116 m), drugi vrh Bjelasice po veličini, nedavno je sasvim izmijenio svoj nekadašnji izgled. Naime, na samom vrhu je zgrada TV releja i željezni toranj visok 70 metara.

Crna Glava (2137 metara), najviši vrh na ovoj planini, obrastao je tamnom klekovinom. Liči na neku veliku glavu sa crnom kapom, ispod koje se, kao bijeli vrat, pruža bijeli sipar kamenja. Ime mu je dano ko zna kada i kako, ali svakako ispravno.

Troglav (2075 m) — dovoljno je da se baci letimičan pogled na nj, pa da se shvati opravdanje toga naziva.

Prostranstvo pastelno zelenih pašnjaka je toliko da je potrebno čovjeku pola dugog ljetnog dana pješaćiti da bi ih prešao uzduž i poprijeko.

Monotoniju toga intenzivnog i svagdje prisutnog zelenila razbija bezbroj stada bijelih ovaca, koje prate čobani i njihovi vjerni ovčarski psi. Jako lijepo djeluju kupe i stogovi sijena. Kosci i djevojke, koje skupljaju sijeno, pružaju izvanrednu sliku i kolorit unoseći tako ritam života u svaki predio prostrane visoravn.

Vode na Bjelasici ima dovoljno, skoro na svakom koraku. Alpski pašnjaci, ovce, zaobljeni zeleni vrhovi sa nenadmašivim vidicima, nisu jedino bogatstvo ni ljepota Bjelasice. Ona ima svoja četiri dragulja, četiri gorska oka, a to su četiri planinska jezera:

Pešića jezero je, kako kažu, najljepše, a i najveće. Smješteno je u uvali između Zekove Glave i Crne Glave na visini od 1865 metara. Voda mu je tamnozeleno-zelena i ugodna za kupanje. Većina obale je zatravnjena i lako pristupačna, izuzev jednog dijela koji je obrastao bukovom šumom.

Kurikučko ili Veliko Ursulovačko jezero nalazi se na sjeverozapadnoj strani podno Crne Glave. Ima oblik srca, a voda mu je tamno zelena, kao i klevovina koja ga okružuje skoro sa svih strana. Nama se učinilo da je ovo najljepše jezero Bjelasice.

Malo Šiško jezero smješteno je u uvali podno masiva Relika. Liči na veliku snježnu lokvu, ali mu je voda bistra i čista.

Šiško jezero leži u dolini između masiva Šiške planine i Lanjske. Nepravilnog je oblika i barskog tipa. Zagađeno je od stoke, a voda prljava.

Sva ova jezera su na sjevernoj strani planine i mogu se obići za jedan dan, jer nisu udaljena duže od jedan do dva sata pješaćenja.

U ljetnim danima Bjelasica djeluje veoma pitomo, dok je u ostalim godišnjim dobima surova i okrutna. Snježni nanosi su veliki. Studen i mraz znaju biti toliko jaki, da zimi ljudi rijetko, i bez velike nevolje ne izlaze na ove goleti. Snijeg se zadržava skoro tokom cijele godine, pa u vrelim augustovskim danima na tim pašnjacima ima dosta snježnih krpa.

Pored objekata na Biogradskom jezeru, na Bjelasici u predjelu Vranjak (1840 m) nalazi se istoimeni planinarski dom. Drugih planinarskih objekata na ovoj planini nema, ali gostoljubivi članovi posade TV releja na Zekovoj Glavi, rado ukazuju gostoprimstvo planinarima.

Donedavna jedini način da se dođe do zatravnjenih vrhova Bjelasice bio je pješaćenje mnogim putovima, koji nisu markirani, a idu sa raznih strana. Međutim, prije par godina izgrađena je cesta do vrha Zekove Glave i to iz dva pravca: iz Kolašina i iz Ivangrada, a u dužini od 32 kilometra. U izgradnji je i put od Trešnjevika, pa će se uskoro moći na Bjelasicu i od Komova.

* * *

Jedan dio Bjelasice, tačnije Biogradska gora, zbog svojih vanrednih prirodnih ljepota, proglašena je nacionalnim parkom. Ovaj ogroman kompleks šume (oko 2000 hektara), u kojem živi mnoštvo divljači, predstavlja turističko-planinarsku atrakciju. Na obali Biogradskog jezera u podnožju Bjelasice izgrađen je ugostiteljski objekt i autokamp. Po jezeru plove motorni čamci. Ovo mjesto je mamac za lovce, ribolovce i planinare, a posebno za turiste, domaće i strane.

Pogled na Komove s pasišta na Bjelasici

Foto: U. Beširović

Jutro na Biogradskom
jezeru
foto: U. Beširović

Divljina, samoća i tišina prisutni su na svakom koraku. Životinje su se sklonile negdje u duboku hladovinu. Samo ptice neprestano pjevaju na sve strane. Što bliže prilazimo jezeru sve se više čuje ljudski govor, žamor i buka motora.

Sto, dvjesto metara nas dijeli od jezera. Visoka debla uokvirila su vodenu plohu, koja se bljeska na suncu. Stabla i krošnje drveća ogledaju se u vodi, pa se čini da su potopljena. Neka od njih su umrla uspravno i leže u vodi njihovi goli kosturi. Ovdje u Nacionalnom parku Biogradska gora drvosječa nema.

Iz naše perspektive jezero djeluje veoma lijepo. Jezero jedinstvene boje i ljepote. Nema nikakve sličnosti ni sa jednim drugim planinskim jezerom, koje smo dotada vidjeli.

Čujemo jednoličan takt motornih čamaca. Jedra se bijele. Zaveslaji sijeku vodu. Prije nego smo prišli obali jezera naišli smo na autokamp. Šatori raznih boja i veličina, smješteni su na kamene police, nalik na alpinističke logore u stijeni, ali taj utisak kvari prisutno drveće i automobili sa oznakama svih naših gradova i ko zna kojih još sve inostranih zemalja.

Prvi susret sa zgradom restorana i jezerom ispod toga ugostiteljskog objekta na jezeru, neprijatno se doima. Čovjek do tada stečeni utisak o prirodnoj ljepoti naglo gubi. Naime, ljudskom rukom više osakaćena, nego dotjerana i unakažena priroda, nasuprot one netaknute, djeluje tužno i ružno. Oko ovog objekta razbacani su papiri, boce, otpaci voća, povrća i hrane. Napuštena ognjišta i mjesta za raznieve puni su pepela i nesagorjelog granja. Voda masna i prljava od motornog ulja, nafte i drugih otpadaka. Sve to daje veoma ružnu sliku, ovom inače renomiranom i mnogo hvaljenom jezeru.

Svakako, je sreća što nema više ovakvih i sličnih objekata. Jer bi u tom slučaju cijelo jezero izgledalo žalosno i ružno.

Međutim, dovoljno je poći lijevo ili desno uz obalu jezera u pravcu Biogradske rijeke, pa da se za kratko vrijeme ponovo nađete u šumi nalik na pravu prašumu i uz vodu čistog planinskog jezera, koju srne piju u društvu ostalih životinja i plemenite divljači.

Planinarske marginalije

I. ZANIMLJIVA KNJIGA O ATOSU

Osim Olimpa, s pravom najpoznatije svoje planine, Grčka, zemlja tragične sudbine, posjeduje čitav niz zanimljivih, a manje poznatih planina. Mnoge od njih, poput naših Dinarida, izrastaju iz mora, a njihovi vrhovi iz mediteranskog rastlinja. Atos je jedna od takvih planina u Svetoj Gori svojevrsnoj samostanskoj državici na dugoljastom planinskom poluotoku i krajnjem jugoistočnom ogranku Halkidike, prostranom poluotoka Egejske Makedonije.

Glasovito je umjetničko i kulturnohistorijsko blago atoskih samostana, no ono što može naročito zaokupiti pažnju planinara jest planinski ambijent s kojim su srasle atoske zajednice monaha što žive u okrilju dvotisućne planine, čije se strme padine dižu iz samih talasa, a vrh joj, na svega 5 km daljine od obale, broji 2030 m nad morem.

Knjiga A. Deroka »Sveta Gora« (izd. »Turistička štampa«, Beograd) zanimljivo opisuje čitav poluotok što ga je autor obišao morem i kopnom sa svih strana. Najviše je pažnje posvećeno, razumljivo, kulturnoj prošlosti atoskih zajednica i životu u ovoj neobičnoj kaluđerskoj državici, no lijepo mjesto imaju i doživljaji planinske prirode.

Čujmo samog autora: »Kao što je kroz sva tolika stoljeća ostao isti taj prostran pejzaž, sa strmom kupom gorostasna Atosa, na kojoj se sneg beli često i u julu mesecu... kao što je ostalo isto to vedro, plavo ili mrko natušteno nebo iznad duboko prozirnog ili besno penušavog mora koje se propinje uza stenje... tako je mnogo što-šta drugo ostalo nepromenjeno. A iste čvornovate i već sasvim sede masline, evo već hiljadu godina gledaju oko sebe skoro isti život, skoro iste fizionomije ljudi, koji zidaju jedne manastire, gase požare na drugima, obnavljaju treće... i nastavljaju svoj večno isti život u njima ili van njih po gudurama i pećinama visoke planine. Između njih iste stenovite staze, ne šire no što su bile pre hiljadu godina i iste tromе mazge sa drvenim samarima i njihovi gonioci«. — A govoreći o vrijednostima koje čuva Atos, dodaje i ovo: »Veličanstvena je najzad i lepota tog prostranog i mirnog pejzaža sa morem do horizonta i tamnozelenim obroncima čije se stene survavaju u talase, pejzaža tako različitog u svojoj monumentalnoj jednostavnosti od dopadljivih, veselih i slikovitih predjela raznih evropskih rijivjera«.

Valja spomenuti da je autor u opisima istovremeno i turistički praktičan, tako da možemo lijepo pratiti kako se može izvesti putovanje po Atosu (pretežno motornom barkom od pristana do pristana, a manje kopnom, jer »staze su kamenite i često izlokane vodom.« One vode kroz zelenilo kroz koje se prozire more duboko dole, čas levo čas desno«), a možemo pratiti put i na zemljopisnoj skici.

Na putu je za planinara naročito zanimljiv opis južnog, najvišeg dijela poluotoka: »Dalje nastaje pustoš. Karulja. Burama najizloženiji deo velike stene. Talasi se tu propinju do visine višespratnica i survavaju niz golo izlokano stenje. Ništa tu više ne raste«. To je kraj u kojemu se ponegdje gube i penjačke staze što vode do nastambi poslednjih evropskih pustinjača. »Nešto dalje je Kafsokalibija — od koliba, već nastanjenija. Tu su kao ptičja gnezda u stenama male oaze zelenila oko oskudnih izvora vode, i u njima sazidane male kućice — ćelije za po jednoga ili dva tri monaha«. A kad se putnik zagleda uvis: »Iznad svega se diže oštra kupa Atosa, sva od čistog suvog mermera. Nešto preko 2000 metara visoka. Često u oblacima i magli, katkad i u julu mesecu pod snegom. Eshil je zapisao da tu prebiva veliki Zeus. Tu je i mala crkvića, razorena gromovima. Monasi izlaze gore. Poneki i od turista alpinista. Treba do početka glavnog penjanja doći (od Lavre) do večeri. Tu prenočiti pa sutra pre zore poći dalje (i to kad je dan dug i vreme lepo) kako bi se do izlaska sunca ispelo gore, a zatim sišlo opet dole, do manastira, pre noći. Puta nema; gotovo ni stazak«.

Zaista, skica pokazuje da je pristanište samostana Lavre najpogodnije ishodište za vrh Atosa. Odande vodi staza dosta visoko iznad Kafsokalibije, pa dalje vijugavo do vrha. Više od polovine knjige zapremaju fotografije. Neke od njih pokazuju stijene i strmeni, čije bismo vrhove lako poželjeli doseći.

II. ZAPISI O BRDIMA KRETE

Daleko od Halkidike, na krajnjem jugu Grčke, Kreta prkosi valovima od obala triju kontinenata. O njoj, zapravo, malo znamo. Knossos i Minos, Zeus, labirint, »mala Parižanka« i vješti igrači na bikovskim rogovima — likovi sa kretske fresake, a onda dugo, dugo ništa, do ustanika protiv Turske možda (s njima održava vezu kapetan Nemo) ili do Kazantsakisovog Aleksisa Zorbasa i plahovitog Krećanina iz filma »Nikada nedjeljom«.

Malo znamo i kretske planine. A one su prostrane i visoke. Nekoć sjedišta bogova. Danas? — To me pitanje podsjetilo na jedan putopis Mladena Staryja (S onu stranu Krete. U Massari gdje se priroda pomirila s čovjekom rođena je kultura i civilizacija evropskog zapada. Kolo, časopis Matice hrvatske, 1963, br. 5, 669—674). Čitam, biram, za sada, od dva toka kazivanja (izlet od Irakliona do podnožja Ide, najvišeg vrhunca Krete; razmišljanja, na tlu prve evropske civilizacije, o Prirodi, Čovjeku i Povijesti) ovaj prvi (rekoh, malo znam o nemiškoj Kreti), bilježim.

Luka gradića Irakliona (stara Candia), ruševine Knossosa, turistička gužva. Koliko bliska misao: »Ako čovjek ima smjelosti, neka ostane sam«. Birati put kojim drugi ne idu, ako ne moraju. »Valja riskirati, pa sjesti u lokalni autobus i krenuti prema drugoj strani otoka koja je okrenuta Africi«. I na putu (opaska o šoferu): »On se križa prije svake okuke, a vi virite kroz prozor i imate grčeviti osjećaj da je ovo ovdje gore Švicarska, a ono tamo dolje Pampasi. Kontrasti. Sukobi. Nesporazumi. »Nakon dva sata, cilj. Dolina, usred nje brežuljak. »I autobus i uzvisina i udolina okruženi su planinskim masivima koji mjesimice dosežu visinu našeg Triglava. Kroz jedan planinski procijep viri komadić blještavog Mediterana. Imate osjećaj da je priroda ovdje htjela nešto stvoriti ili zaštititi. Ukopati ili zaokružiti«.

»Uzvisina se zove Festos, dolina je dolina Messare, rijeka što teče posred doline Hieropotamas, a masivna planina nadaleko je vidljiva i poznata — Ida. Sve zajedno: kolijevka evropske kulture. Baš tu, u toplim pelenama Krete«.

Da, Mediteran. Sredina zemlje. Kao kruh pod toplom pekvom vremena. Meka sredina čovjekova prisustva i djela pod tvrdom korom krševa. Knossos i Ida, Salona i Mosor, Bihaći i Kozjak. Od Knossosa do Ide, od Trogira i Stobreča do Klisa i Kozika. Krajolik ispunjen ljudskim Vremenom.

»Premda je već jesen, zrak je još uvijek vruć i prozračan. Gotovo zvučan. jasno se razabira svaki udarac sjekirom čak na udaljenosti od pet kilometara. Akustički fenomeni zbunjuju čovjeka. Listovi palmi lijeno se lijepe za stabla, a daleka stada ovaca dočaravaju idilu. Praporci. Sve čisto i bistro. Nešto praiskonsko. Opasno. Pastiri doista sviraju u frulu, doista piju mlijeko iz vimena, doista hodaju bosi po travi i doista stanuju po spiljama. Vino vam nude iz mješine. Besplatno«.

Pastir Loda pod Vidovom gorom. Bunje zaboravljenje u drači. Stručci žita u mosorskim dočićima. Cikade i janjad, sive ploče krovova, žute oputine. Mediteran bez mramora i porfira.

»I dođe tako odnekuda neki crni oblak, zavije vršak Ide, putuje polagano prema sjeveru i onda opet nestane. Zapanjeni ljudi promatraju prizor: oblak je dojedrio iz plavetnila i rasplinuo se u plavetnilu, a iza sebe je ostavio pola planine u snijegu. Nevjerojatno. Dolje je još uvijek vruće, a gore je već zima. Vani opasnost, u srcu jeza. Palme i led. Sjever i Jug«.

A nad svime, mrka čela planina, vihorina vela. Visoko, iznad ljudskog prisustva, ali u dosegu naših sanja i naših koraka.

III. O PLANINAMA U JUGOSLAVENSKOM FILMU

Vrlo zanimljiva knjiga Branka Belana o historiji, organizaciji i sociologiji filma (Sjaj i bijeda filma, »Epoha«, Zagreb 1966) sadrži i poseban tekst Petra Volka »Balada o trubi i maglama«. Naslov krije prikaz povijesti jugoslavenske kinematografije. Pažnju čitaoca koji je i planinar privuče će poneki podaci i mišljenje o planinarskom filmu. Odlomak »Badjura na triglavskim strminama« podsjetit će nas na prvi slovenski igrani film duge metraže (»Triglavske strmine«) što smo ga, sa obnovljenom kopijom, gledali pred koju godinu i u Zagrebu. Režirao ga je Ferdo Delak 1932, a potaknuo i snimio Metod Badjura. Autor nam kazuje o tome: »Film je rađen sa velikim entuzijazmom i cilj mu je bio da ispriča spontanu i simpatičnu zgodu iz slovenačkih planina. Kasnije je film prikazan u Beogradu a zatim u Klivlendu (SAD) našim iseljenicima. Ono što »Triglavske strmine« čini posebno zanimljivim, to je izvanredna usaglašenost slovenačkog pejzaža i radnje, tako da film odiše izuzetno prisnom atmosferom, neobičnom u tadašnjoj produkciji, i mogao je da predstavlja ozbiljniji pokušaj u stvaranju nacionalnog filmskog izraza«. Gledaoci će se, dodajmo, sjetiti i glumaca, Uroša Zupančiča i drugih poznatijih slovenskih alpinista. Badjura je postavio sa snimanjem slovenskih planina: »Ovaj daroviti snimatelj jasnih očiju uspio je da na ekranu ostavi zabeležen čitav niz veštih studija trajnije vrednosti o slovenačkim planinama (»Triglav zimi« 1932, »Pohorje« 1940, i dr.)«

Njegov je rad dao poticaja i drugima: »Strasna privrženost Badjurinih objektivna lepotama rodnog kraja podstakla je nekoliko amatera da u svoju planinarsku opremu uvrste i filmsku kameru. Najviše smelosti u tom filmskom planiranju pokazao je Janko Ravnik snimivši za turistički klub »Skala« dugometražni film »U carstvu zlatoroga« (1931); to je veoma srećno zamišljena celina u kojoj se kroz autentične pejzaže i dokumentarne motive provlači bajka o zlatorogu«.

Karakterističan naslov »Crna Gora kao kulisa« podsjeća na okolnosti koje vrijede i danas ali ne samo za Crnu Goru (sjetimo se npr. podviga Winetoua i Old Shatterhanda i lopovština njihovih protivnika u Velikoj Paklenici, na Tulovim gredama, u kanjonu Zrmanje, pod Kamenjakom, na Plitvicama i drugdje). Kako kaže autor: »Crnogorski pejzaž i folklor nisu otkrili naši snimatelji, već strani, prvo francuski, italijanski, a kasnije austrijski i nemački, skloni slikanju neobičnog ambijenta i stvaranju melodrama«. Među filmovima koji su tako nastali spominje se i film nemačke produkcije »Fantom Durmitora« (u glavnoj ulozi Ita Rina) koji je poznat i ranijim čitaocima »Naših planina«. Prof. V. Blašković iznio je, u svojim uspomnama iz Sandžaka (bio je premješten, kao profesor na pljevaljsku gimnaziju) zanimljivih sjećanja na tu filmsku ekipu. Ti gosti iz bijelog svijeta izazivali su neobičan dojam i veliko čuđenje u sandžačkoj sredini, pa i sumnje o svojim namjerama (V. Blašković: Sjećanje na Sandžak, NP 1953, br. 10—12, ulomak »Neobičan filmski sekstet u Sandžaku«, 325—329).

U Crnoj Gori su snimljeni i vredniji filmovi. Tako se spominje ekipa turističkog društva »Sljeme« iz Zagreba koja je 1930. snimila film o Durmitoru, dug 2600 m, uz muzičku pratnju sa 16 gramofonskih ploča. 1938. snimio je Đuro Griesbach tri kolorfilma o Boki, staroj Crnoj Gori i Durmitoru.

Sve u svemu, nesumnjivo zanimljivi podaci. Razmišljam o tome kako bi jedna planinarska filmografija (ako bi je imao tko izraditi) bila vrijedan prilog planinarskoj literaturi (pogotovo uz bibliografiju planinarske literature, slika i glazbenih djela, za slovensko područje — v. J. Munda, L. Zepič, F. Župan: Gore v besedi, podobi in glasbi. Slovenska planinska bibliografija. PZS, Ljubljana 1965).

IV. O TRIGLAVU OD KAMENA I O TRIGLAVU OD SNOVA

U Zagrebu, nažalost, nije baš lako pratiti slovensku literaturu. Tim veće je bilo moje zadovoljstvo, kad sam naišao na novo izdanje knjige »Moje hoje na Triglav« Janeza Mencingerja (1838—1912). O popularnosti tog djela govori i to da se radi o petom izdanju (1897, 1928, 1938, 1956, 1963). »Moja hoja na Triglav« ušla je ovog puta u treću knjigu autorovih sabirnih djela (Državna založba Slovenije).

Autor nas vodi u dosta davno doba. 1860. još nema ni SPD-a, ni triglavskih kuća, ni markiranih putova. Opisuje društvanje koje je krenulo iz Bohinja, prešlo Uskovnicu i krenulo prema Velom Polju, ali tamo nije više stiglo. Susreti na putu odvode autora i njegovo društvo u prošlost Bohinja, u život Bohinjaca, u opisivanje niza ljudskih sudbina, u maštom tek doživljene susrete i doživljaje. Staze jednog izleta splicu se sa prošlošću i suvremenošću Bohinja, ljudi neobičnih sudbina križaju im pute, te oni neće nikad doći do cilja, jer njihov put se spaja sa kulminacijom jednog osobenog života i s njime i završava. Triglav ostaje daleki cilj na obzorju, zemlja mašte, zavijanja u oblake i snove.

Ovo je djelo izazivalo nedoumicu kritičara, jer ne pripada određenoj književnoj vrsti, podnaslov mu je »Spomini Nejaza Nemcigena«, a ono je istovremeno, kako reče jedan kritičar još 1898. »duhovit literarni konglomerat... ki je potopis, životopis, povest, razprava in narodnogospodarsko, zoološko-filološko-kulturnopolitičen članek i dr. zajedno. Poezija in istina sta zvarjeni s čudežnimi slučaji... Neštevilne digresije motijo vsak hip glavno pripovedovanje, in takozvana »rdeča nit« se izgublja v navalu postranskih... pritklin. (...) Vse te nedostatke pa pozabimo spričo premnogo klasičnih prizorov in prekrasnih idiličnih slik, ki podajajo tudi temu delu bohinjaškega Herodota trajno vrednost.«

Bilo je i drugih i povoljnijih kritika. U svakom slučaju čitaoci su prihvatili ovo djelo neuobičajene vrste. Čitalac koji voli slovenske krajeve (a za to, usprkos razlika jezika i mentaliteta, ne mora biti Slovenac) rado će ga i danas pročitati. Ono je za nas dobilo neku privlačnu patinu starine, ali ne udaljene i strane. To je prošlost koja nam, čitajući, postaje bliska, a poznavanje bohinskog i triglavskog kraja pružit će nam topli ugodaj prepoznavanja. Ono što nas sasvim uvodi u autorov svijet, to su doživljaji planinske prirode i planinarska maštanja o usponima i vidicima. Ipak ćemo sa dobrohotnim smiješkom pratiti pripreme za tu opasnu ekspediciju, obilje prtljage, koju međutim ne nosi svatko sam na vlastitim leđima, uzimanje vodiča, spori oprezni hod ljudi čiju maštu zaokuplja misao, hoće li moći savladati stijene Maloga a zatim i Velikoga Triglava, dok svaka oluja izgleda kao strašni kraj svega. Smiješkam se i mislim, ipak, kako bi mi djelovao Triglav i čitavo njegovo gorje kad bih, recimo, došao i ustanovio da se, nekim čudom, vratio u svoj nekadašnji predplaninarski i predturistički izgled.

Autor nam na kraju priprema jedno iznenađenje, kad saznajemo da njegovo društvo nije stiglo do Triglava, ne samo zbog pogibije bohinskog osobenjaka zvanog »Mlekojed«, u čijoj su planinskoj kolibi bili gosti, nego i zato što autor sam nije nikad bio na Triglavu niti to namjerava ikad uraditi. Hod na Triglav za njega je putovanje iz snova i maštanja toliko puno ljepote i bogato doživljajima, da on ne želi da ga pokvari stvarnim penjanjem. Apsurd, pomisliti ćemo možda, ali zar je ovo antiplaninarsko planinarenje zaista tako neobično za naša iskustva? Nismo li, hodajući po brdima, doživljajući sukobe između svojih želja i maštanja i stvarnosti? Znojili se, stenjali i klecali, močili i pržili, žedali i gladovali. Buljili u maglu, zijevali od dosade, brojali duge kišne sate. »Grizli koljena«, lomili se po kamenjaru, krvarili prste na bridovima stijena. Gazili po blatu, gutali prašinu. I mnogo toga drugoga. Pa ipak, a ipak... Da, znam, opet ćemo u planine i opet, i opet. Ali, nije li to zbog toga što živimo još jedan planinarski život — život snova, maštanja, čeznuća? Ne idemo li zbog toga uvijek iznova u one stvarne planine? Eto, triglavska zemlja snova koju autor opisuje, ipak nam je bliska. A valja reći, lijepo je opisuje. Lako se krećemo njome prateći autora. Kod toga, doduše, slijedimo i vlastite staze iz maštanja o onom našem, stvarnom Triglavu, da nam to ni »antiplaninarski planinar« Janez Mencinger nebi zamjerio.

Planinari PD »Vilina« na djelu

Jablanica, kao malo koje mjesto u BiH, a i u Jugoslaviji, posjeduje neslućene prirodne mogućnosti za razvoj svih vidova planinarske aktivnosti, a prije svega alpinizma, planinarskog smučanja, visokogorskog planinarenja kao i pećinarstva,

Tu, na dohvāt ruke su Plasa, Čvrtnica, V. Rečica i Prenj, a u neposrednoj blizini su Vran i Čabulja.

Jablanica je već davno, naročito u međuratnom razdoblju, uživala ugled klimatskog mjesta. Bila je stjecište aristokrata, a i ishodišna tačka za lovačke i turističke ture na padine Plase, Prenja i Čvrtnice.

I pored toga je tek u 1950. godini došlo do osnivanja Seoskog planinarskog društva »Vilina« u Doljanima i PD »Čvrtnica« u Jablanici.

Međutim, nakon dužeg perioda ova dva društva su našla rješenje i spojila se pod imenom PD »Vilina« sa sjedištem u Jablanici, ali se i pored ovog koraka, koji je trebao da dovede do oživljavanja rada, rad društva ugasio, ne razvivši planinarsku tradiciju kod domaćeg stanovništva. Tek 1965. godine grupica mladih entuzijasta, koji se nalaze na školovanju u Sarajevu, pokušava oživjeti rad PD »Vilina« koje je bilo već brisano iz redova aktivnih društava.

Mi smo zadovoljni radom društva iako se društvo nosi sa više akutnih problema koji znatno utiču na bolji uspjeh »Vilina«.

Upravni odbor društva je stavio u plan rada da se u roku od 5 godina obrade Plasa i Čvrtnica u pogledu markiranih puteva, kako bi bile što pristupačnije ljubiteljima prirode.

Pored obnovljenih i markiranih puteva na Prenju i Čvrtnici od 1965. god. do danas, u planu su za markiranje i slijedeći pravci:

1. Ž. st. D. Jablanica—Ravni bor—Njivica—Ploča (neobrađeno);
2. Diva Grabovica—Ivankovića stanište—Crepulja jezero (neobrađeno);
3. Oštovača—Pekušića stan—Strop—Muharnica (neobrađeno);
4. Radava—Lovačka kuća pod V. Medjedom—Pakušića stan (neobrađeno);
5. Peharov stan—Pestibrdo (obnoviti);
6. Bijeli potok—Bačvun (neobrađeno);
7. Doljani—Strop (neobrađeno).

Međutim jedan od najljepših pravaca na području Plase i Čvrtnice je pravac: Pograd—Lipovac—Suha njiva Raulje—Strop. To je tura od sedam sati hoda. Ovaj pravac je markiran 1966. godine a obnovljen i ove godine. Evo opisa sa te akcije.

Od Jablanice do potoka Bugodol cestom 40 min. i sa drvenog mostića u lijevo. Put vodi preko riječne terase zvane Pograd i penje se uz šumovite padine Lipovca. Prolazi se ispod Stijene M. i V. Grada. Šuma nas neprestano krije, tako da ništa u okolini ne vidimo, sve dok ne izbijemo u podnožje stijene V. Grad gdje se nalazi velika kamena polica dugačka oko 100 metara sa isto tolikim stropom koji je natkriva. Tu pored puta na početku same police nalazi se voda kapavica koja rijetko kojeg ljeta presuši. Sa druma do ovog prvog odmorišta pješaci smo jedan sat i četvrt. Na suprotnoj strani od

Na slici: Osigurani lovački put
Foto: B. Behrem

našeg odmorišta nalazi se vodopad ispod Crvenih stijena čiju buku šumovita okolina nastoji da uguši i prikrije od ljudskih pogleda. Put dalje vodi uz šumovite padine i mi se lagano krećemo pošto obavljamo i dopunjujemo markaciju. Putem smo izbili na veliko siparište obraslo u visoku i oštru planinsku travu sa busenovima žalfije (kadulje). Tu smo na Suhoj njivi na čijem vrhu je raskršće. Sa tog raskršća vodi put u lijevo do lovačke kolibe u Drijenču (20 min.), a mi skrećemo u desno. Međutim noćili smo u Drijenču, a tek ujutro smo nastavili sa markiranjem ispod M. Šljemena. Dok prolazimo putem, duboko udišemo planinski uzduh ispunjen mirisima planinskog cvijeća, a osjeća se i miris bora. Sve do prevoja ispod M. Šljemena se pruža iznenađujuće lijep pogled na tipične alpske predjele Plase i Prenja.

Put se zatim spušta serpentinama ispod samih litica tražeći najpogodniji prolaz. Polako napredujući otkrili smo pored puta u stijeni cvjetove runolista koji su nas zadržali svojom veličinom. Tu, pored puta u busenu trave vidjeli smo runolist sa peteljkom od oko 20 cm.

Spuštajući se putem najednput smo se našli u »mišolovci«, kako smo nazvali mjesto koje je upravo tako i djelovalo. To je ustvari točilo sa malim snježnikom. Iz tog točila put vodi uzanom policom, gdje je svojevremeno bilo postavljeno čelično uže koje je sada prekinuto na dva mjesta, vjerojatno djelo snježnih lavina i oborenog kamenja.

Poslije ovog iznenađenja uslijedilo je još veće kada smo izlazili iz bukove šume. Pred nama se protezao komad ljestvica od oko 100 m. stručno postavljenih uz samo podnožje stijene. Iznad njih se nadnio prevjes koji ih štiti od snježnih lavina i kamenja. To je osigurana lovačka staza. Nakon kratkotrajnog penjanja ponovo je uslijedilo spuštanje do lovačke barake u Bačvunu. Uz baraku je bunar sa vodom, ali je baraka u propadanju. To je povezano i sa nestankom vode u bunaru.

Nakon ručka, krećemo serpentinama uz padinu prema Rauljama (1600 m), odakle se pruža pogled na minijaturne meandre rječice Doljanke, na Vran planinu, Vranicu, Bitovnju, Bjelašnicu i Prenj. Odavde put vodi po relativno ravnom terenu Jagodnika do lovačke kolibe na Stropu (1540 m). To je i bio cilj našeg zadatka. Međutim bilo je već kasno predvečerje. Planirali smo noćiti kod Pekušića stana, ali smo od toga odustali i nastavili put prema V. Šljemenu i Drenču. Na greben V. Šljemena stižemo bez odmaranja i koristimo kratki predah kod piramide na vrhu V. Šljemena (1898 m). Već je kasno i nemamo vremena za obnavljanje poružene piramide. U Jablanici je već uključena vanjska rasvjeta. Žurimo svom cilju da bi se odmorili od napornog dana, treba nam još više od jednog sata do cilja. Noć se tiho i neprimjetno spuštala i planinu zavijala u tamu. Pošto još mjesec nije pošao na svoj svakonoćni put, služimo se baterijskim lampama. Spuštamo se pjeskovitim markiranim putem, zatim kroz visoku planinsku travu i rijetku borovu šumu i evo nas na izvoru zvanom Zastoj. Punimo boce hladnom vodom i zahvaljujemo onima koji su uredili ovaj izvor na visini od 1600 m još 1936. godine. Odmah nastavljamo dalje. Uskoro se mjesec podigao iza katedrala noću stravičnog Prenja. Visoki borovi i bukve sa svojim tamnim sjenkama izgledaju čudni u tamoj noći. Na cilju smo bili u 8 i po sati. Odmah smo spremili večeru i umorni potražili mjesto za spavanje. Noću je došlo do promjene vremena i oluja je počela da bjesni. Sklonili smo se u lovačku kolibu. Planina je jecala od udara gromova uz često sijevanje munja. Poslije njih je postajalo još mračnije. Ko zna koliko se kiše izlilo na tu vječno žednu krašku visoravan. Dan je osvanuo tmuran, uzduh pun mirisa truleži i ozona. Borovi i jele su izgledali umorni od borbe sa olujom, a sa njihovih grana su padale kapi kiše koja je u zoru prestala. Oblaci su bili veoma nisko; mirovali su kao u predahu, da bi ponovo nasrnuli na umornu planinu. Magle su se lijeno vukle. Znali smo da zatišje neće dugo potrajati. Zbog toga smo krenuli prema jezeru Crepulja gdje smo uspjeli naložiti vatru i tu objedovati. Uskoro je oluja ponovo počela sa orgijanjem, pa smo užurbano krenuli da što prije stignemo u dolinu. Istaknuti vrhovi u ovakvim prilikama neraznovrsno postaju meta gromova. Pokrili smo se čebetima kao zaštitom od kiše, ali su ona bila brzo natopljena i otežala. Nevrijeme nas je dopratilo u Jablanicu prokisle do kože.

Ipak smo bili zadovoljni, jer smo sa uspjehom izvršili zadatak i na vrijeme izmakli bijesu planinske prirode.

Prvi put na Ortleru

Bilo je to 10. kolovoza ove godine, kada je naša grupa sa blagoslovom PS Hrvatske krenula u pohod osvajanju vrhova u Južnom Tirolu, u tzv. grupi Ortler. Za tu turu sve je bilo »isplanirano« u Komisiji za alpinizam PS Hrvatske. Iz tog plana doznali smo samo to, da se logor podiže kod kuće »Rifugio Città di Milano«, i drugo ništa! Kada kažem ništa, to je baš ništa, a sve to nam se lijepo osvetilo u ostvarenju plana.

Sjećam se sada tih vrućih ljetnih dana, kada smo Duško i ja, imali pune ruke posla sa pripremama za tu turu. Pošto smo se oboje upravo vratili sa mora, preostalo nam je svega dva dana za pripreme. Kao prvo — materijal. Kako ljudi kažu »ko prvi, njegova djevojka«, tako smo i mi ostali bez naših šatora, a ostao nam je jedan veliki od cca 10 kg. Moleći se za zdravlje našem oružaru i ostalim »priateljima«, ipak smo uspjeli da i te pripreme svedemo do kraja. I kada smo se nas petero konačno našli na zagrebačkom kolodvoru, ispostavilo se da naša dva nosača, putna torba i putna vreća, teže tek nekih 200 kilograma.

Naš ulaz u pretrpani vlak ljudi su blagoslovili prigodnim rječnikom, no, pravi početak dobrog raspoloženja nastao je kada se ispostavilo da nitko živ u vagonu ne može do WC-a jer smo se mi s našim stvarima smjestili pred njegovim ulazom. Kad smo pregledali naše pasoše ustanovili smo, da je svaki drugačiji, i došli do zaključka, da Duško ne će, izgleda, prijeći granicu. Ipak, jedan pogled carinika na zbrku naših stvari i formalni pregled pasoša prebacio je temu razgovora na penjanje.

Put sam po sebi ne bi bio loš, da nismo morali ni više ni manje nego osam puta presjedati. Usput je Duško ostao bez fotoaparata, tako da nemamo sa te ture niti jedne slike. U mjestu Solda umorni i natovareni podižemo u kampu logor i na brzinu večeramo, a zatim na spavanje. Bude nas koze koje kreću na ispašu. Slijedi spremanje doručka i nakon pregleda opreme uvidamo da ćemo do našeg logora morati svoju prtljagu nositi u dva puta. Vrijeme je oblačno i tmurno. Kolona kreće. Podsjeća me na »šerpase« u Himalajama. Stižemo do planinarske kuće Rifugio città di Milano i tražimo pogodno mjesto. Podižemo jedan mali šator i sve stvari stavljamo u njega i vraćamo se u dolinu, dok nas snijegom pokriveni vrhovi Kenig špice i Mali Zebbru sa čuđenjem nijemo posmatraju. Nakon drugog uspona do kuće s ostatkom opreme dočekuje nas vođa logora Stanko, koji nam

Gran Zebbru ili König (3887 m) i Cevedale (3778 m) u Ortleru

pokazuje mjesto za naš budući logor, pet minuta od kuće, na divnom terenu. Podizanje logora praćeno je kišom, koja nam kvari raspoloženje, no logor je uskoro spreman za život od 16 dana. Spavanje je prošlo brzo, ali jutro nas je bacilo u očaj, pošto je napadalo 10 cm snijega. Da nekako utučemo vrijeme, jedna grupa koja je bila za »belu« odlazi u dom na posao. Doznajemo da je jedna grupa krenula prema Ajs špici, obližnjem vrhu od 3204 metara. Jasno, da ne zaostanemo, brzo se spremamo i počinje vatreno krštenje. Krećemo najtežim dijelom, strmo preko ledenjaka ka vrhu. Usput Duško prvo gubi kapu i trči za njom natrag, te nas stiže upravo kod vezanja dereza. Opet veliki izbor naših narodnih izreka na račun dereza, i krećemo. Nakon par koraka »stoj!«. Okrenem se, a Duško viče »Prva je pukla« (mislio je na dereze). Čekamo i opet krećemo. Stigavši do jedne pukotine kopam prvu stepenicu u ledu u visini svoje brade. Zakoračim, oslanjam se na cepin, skoro sam gore, no cepin popušta i ja padam. Ne duboko, — 2 metra, na snijeg. Dobro, nije mi ništa. Pokušam ponovo, i prolazim. Prešavši to mjesto, ostala je pred nama samo strmina od oko 55°. Penjemo naizmjenično, kad opet: »Stoj! Ode i druga«, viče Duško. Sada nam je već tih dereza bilo dosta, stalno su pucale spone na njima. Stigavši na vrh sretno si čestitamo i spuštamo se okolnim putem u logor. Čitav uspon i silaz trajao je tri sata. Dobro, znači da imamo kondicije i da gorostasi treba da pokleknu pod našim jurišem. Vratilo se raspoloženje. Sutra odmor, a prekосуtra juriš na udaljeni vrh Čevedale (3760 metara).

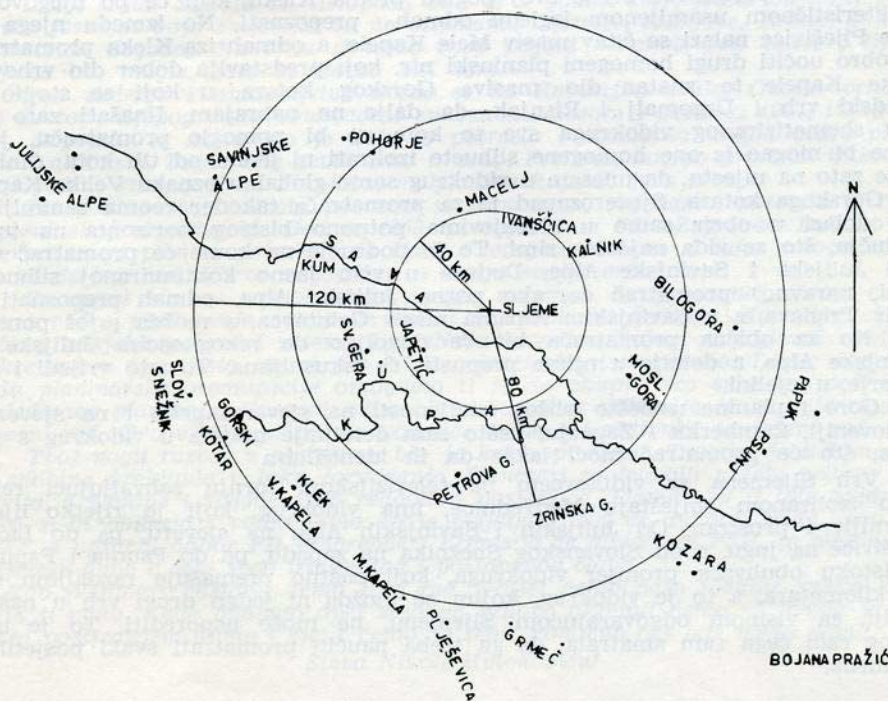
Ustali smo prilično kasno, no odlučili smo ipak da krenemo. Prva grupa od pet ljudi otišla je prije nas, no mi smo računali da ćemo ih stići. Grabili smo brzo preko ledenjaka oprezno zaobilazeći pukotine. Stigavši na sedlo ušli smo u maglu i vjetar sa druge strane. Napredujemo teško, ali dosta brzo. Stižemo do planinarske kuće. Tu nalazimo našu grupu i krećemo zajedno prema vrhu. Penjemo lagano, jedan za drugim, bez navezivanja. Opet jedna dosta velika pukotina. Zaobilazanje nas košta 20 minuta, no prolazimo. Naš Splićanin ne osjeća se dobro, no jaka volja i snaga drže ga. Vjetar sa sitnim snijegom nam dosta smeta.

Uspom je sve strmiji. Grabimo rukama, a nogama udaramo da si pravimo stepenice. Onako izmučeni izlazimo na sedlo. Na sedlu jedna mala pukotina, preskačemo je i po samom grebenu stižemo na vrh. Šteta, ne vidimo ništa — jedva jedan drugoga. Čestitamo jedni drugima, ljubimo se, zatim groždjice, limun, šećer i limunada, to je okrijepa, i već slijedi povratak. Brzo stižemo na sedlo, no pošto je sve hladnije, a strmina je oko 60°, postavljamo »gelender« i ubrzo smo svi dolje. Nastavljamo ubrzano do planinarskog doma. Pred kućom čistimo snijeg, ulazimo u topli dom i sjedamo za jedan stol da jedemo. Sve nas boli pomalo glava, ali izdrživo. Jedino Duško i Joško od glavobolje ne mogu izdržati. Joško povraća. Dolazimo do zaključka, da je obolio od visinske bolesti. Obojica traže čaj.

Nakon dobrog čekanja od 30 minuta stiže čaj. Tražimo odmah da platimo: 200 lira za svaki čaj i još po svakom čovjeku 300 lira zato što jedemo u domu svoje konzerve. Bijesni radi toga ostavljamo im tuce praznih konzervi na stolu. Što ćete, zadovoljstvo malog čovjeka barem na neki način. Odlazimo s prijateljom da ćemo tu kuću u buduće zaobilaziti pet kilometara u krugu. Ubrzanim tempom stižemo u naš logor, gdje umorni pijemo čaj naš domaći i ubacujemo se u naše vreće. Uskoro smo svi zaspali sanjajući o najljepšem i najoštrijem vrhu koji se dizao u magli i mraku.

Boraveći nekoliko puta na tornju, promatrala sam lijepe i daleke vidik, no u isto vrijeme sam se začudila da vidik nikoga od prisutnih na tornju naročito ne zanima. Ubrzo sam otkrila, da ih ne zanima zato, jer oni ne znaju što bi u daljini trebali vidjeti i što se sa vrha Sljemena u povoljnim atmosferskim prilikama može vidjeti. Začudilo me kad sam listajući našu planinarsku literaturu primjetila, da je samo jednom i to 1933. godine dr Milan Šenoa, pišući općenito o vidokrug, uzeo kao polaznu točku za razmatranje upravo vidokrug sa Sljemena. Taj je lijepi i instruktivni članak, izgleda mi, uskoro pao u zaborav, a danas za nj nitko i ne zna. Odlučila sam zato da za današnje naše posjetioce televizijskog tornja na Sljemenu osvježim pitanje vidokruga sa Sljemena, u toliko više, je su se neki osnovni elementi, na kojima je zasni- vao pokojni Milan Šenoa svoj članak prije 34 godine promijenili. On je naime polazio od stanovišta, da je vrh Sljemena 1035 metara visoko iznad mor- ske površine, a stara piramida na Sljemenu bila je visoka 13 metara, pa je tačka promatranja za njega iznosila 1048 metara. Danas je međutim visina Sljemena ostala 1035 metara, no galerija na televizijskom tornju iznosi 45 metara, pa tačka promatranja iznosi ne 1048 metara, nego 1080 metara, a to proširuje dubinu vidokruga, jer je slobodan na sve četiri strane.

Milan Senoia u svom članku postavlja naučnu postavku da je radius vidokruga za Sljeme 123 kilometara, pa je na osnovu te činjenice izradio sliku vidokruga sa Sljemena unašajući u sliku kote svih planina, koje se nalaze unutar toga vidokruga. Promatrajući sada sa tornja i vidokrug i sliku vidokruga koji je prije 34 godine napravio Senoia, došla sam do zaključka da bi vidokrug sa Sljemena trebao ponešto modificirati u tome smislu, da bi se njime mogao lako poslužiti svaki promatrač sa tornja.

Svoju sliku vidokruga sa Sljemena donekle sam modificirala iz didaktičko-praktičkih razloga i iz razloga opće informativnosti za promatrača. Dok promatrač sa svoje tačke, bez obzira na kojoj se visini nalazio, može za bliže gorske formacije sasvim dobro uočiti morfološke i tektonske karakteristike, pa donekle i njihovu razvedenost, dotle sve one formacije, koje se nalaze od promatrača i njegove osmatračnice udaljenije od 40 kilometara, njemu se predstavljaju samo u dvije dimenzije, tj. poput skice na imaginarnom platnu horizonta. Radi te činjenice se svi susjedni detalji pojedinih gora i planina stapaju u očima promatrača u siluetu jedne planinske formacije. Upravo zbog te činjenice sam se u nizu detalja mogla vidokruga klonila toga da unašam samo kote za pojedine gorske formacije, kako bih na taj način olakšala promatraču, da se lakše orijentira u prepoznavanju pojedinih detalja iz slike sa vidokrugom ispred sebe. Unosila sam samo kote jedino tamo gdje je formacija pojedine planine bila tako markantna, da se to moglo učiniti, a da će promatrač to moći lagano na horizontu otkriti. Sa Sljemenskog tornja to je npr. slučaj sa Slovenskim Snežnikom, koji će promatrač lako uočiti kao usamljenu piramidu na zapadu horizonta, ili sa Klekom koji će lako prepoznati po njegovoj usamljenoj kukastoj gromadi. Kod svih ostalih detalja vidokruga situacija je drugačija, pa ću ih ukratko navesti.

Istočni dio vidokruga općenito je veoma siromašan, jer će tu promatrač naći jedino nisku siluetu ne odviše udaljenog Kalnika. Na jugoistoku, odmah pored niskog blago formiranog profila Moslavačke gore, promatrač će, doduše samo kod bistrog vidokruga, opaziti jasno ocrtan sasvim homogen i razvučen, no od Moslavačke gore viši profil Psunja i Papuka, iako su on jedan od drugoga udaljeni 40—50 kilometara. Promatrač sa Sljemena ne može u toj homogenoj silueti odijeliti, što spada Psunju, a što Papuku, i koja bi kota na toj silueti trebala odgovarati Brezovu Polju, a koja Crnome vrhu. Radi toga sam u sliku vidokruga unijela i Psunj i Papuk jedan pored drugoga, pa će se na taj način promatrač moći lagano orijentirati.

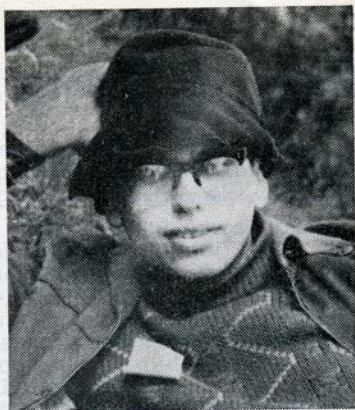
Određivanje Kozare na jugu te Petrove i Zrinjske gore, neće predstavljati teškoće, a isto tako će promatrač lako odrediti i markantnu usamljenu trokutastu siluetu Ličke Plješivice u cjelini. Situacija je mnogo složenija na jugozapadu, kada promatrač svrne svoj pogled prema Kleku, koji će po njegovom karakterističnom usamljenom izgledu odmah prepoznati. No između njega i Ličke Plješivice nalazi se čitav masiv Male Kapele, a odmah iza Kleka promatrač će dobro uočiti drugi homogeni planinski niz, koji predstavlja dobar dio vrhova Velike Kapele, te znatan dio masiva Gorskog kotara, u koji se stopio i Skradski vrh i Drgomalj i Risnjak, da dalje ne nabrajam. Unašati zato u sliku shematiziranog vidokruga sve te kote ne bi pomoglo promatraču, jer on ne bi mogao iz one homogene siluete izolirati ni jednu od tih kota. Činilo mi se zato na mjestu, da unesem u vidokrug samo globalnu oznaku Velike Kapele i Gorskoga kotara. Sjeverozapad je za promatrača također veoma zanimljiv, iako dolazi u obzir samo u slučajevima potpuno bistrog horizonta na tom području, što se viđa najčešće zimi. To je područje na kome će promatrač vidjeti Julijske i Savinjske Alpe. Doduše u vrlo jasno kontinuiranoj silueti (zimi, naravno) promatrač će, ako pozna Julijske Alpe, odmah prepoznati i masiv Triglava, a u Savinjskim Alpama masiv Grintavca, a možda i još poneki vrh. No za obična promatrača bit će dovoljno da rekognoscira Julijske i Savinjske Alpe, a detalje u njima prepustit će iskusnijima. To isto vrijedi i za Pohorje u cjelini.

Gore i planine u nešto bližoj udaljenosti na sjeverozapadu i na sjeveru, u Sloveniji, Žumberku i Zagorju, nešto sam detaljnije unijela u vidokrug s razloga, što će promatrač moći lakše da ih identificira.

Vrh Sljemena sa vidikovcem na televizijskom tornju zahvaljujući relativno izoliranom smještaju Medvednice, ima vidokrug, koji je rijetko lijep, zanimljiv i prostran. Od Julijskih i Savinjskih Alpa na sjeveru, pa do Ličke Plješivice na jugu, a od Slovenskog Snežnika na zapadu, pa do Psunja i Papuka na istoku obuhvaća promjer vidokruga, koji znatno premašuje razdaljinu od 250 kilometara, a to je vidokrug, kojim se možda ni jedan drugi vrh u našoj zemlji, sa visinom odgovarajućom Sljemenu, ne može usporediti. To je bio razlog radi čega sam smatrala, da ga treba naučiti promatrati svaki posjetilac Sljemena.

Nikola Mihoković - Miha

12. IV 1947.—13. X 1967.

Poznatí zagrebački alpinist Nikola Mihoković, student kemije, nađen je u subotu 13. listopada mrtav pod zapadnom stijenom vrha Planjave u Kamničkim Alpama. Uzroci nesreće nisu poznati. Ustanovljeno je da je istoga dana prije podne Mihoković bio na vrhu Brane, a na mjestu nesreće nisu pronađeni alpinistički rekviziti. Pretpostavlja se da je na put pošao sam. »Naše planine« izgubile su u Nikoli Mihokoviću jednog od najvrednijih suradnika. Posljednjih nekoliko godina imali smo prilike čitati niz njegovih članaka. Njegov nagli napredak obećavao je da ćemo u njemu uskoro imati vrsnog planinarskog pisca. Nesretni slučaj prekinuo je njegovu aktivnost i nanio teški udarac planinarskoj organizaciji i njegovim prijateljima. Najbolji dokaz kolika je bila popularnost našeg »Miha« bio je ispraćaj njegovih posmrtnih ostataka na Mirogoju, kojem je prisustvovao velik broj rastuženih drugova i prijatelja. Od našeg dragog Nikole oprostio se u ime planinarske organizacije pročelnik Komisije za alpinizam PSH ing. Zlatko Smerke slijedećim riječima:

Dragi Miha! Subota 14. listopada bila je u godini 1967. jedna od najljepših. Tisuće jesenjih boja smjestilo se na stijenama Ojstrice, Planjave, Brane, Skute... jedinstveni događaj. Na vrhu si imao lijep pogled — cijeli dan sunce i lijepo vrijeme bez magle. Zato si morao biti sam.

Pun vedrine i zadovoljstva došao si na Kamniško sedlo. Okolni vrhunci bili su toga lijepog dana obuhvaćeni sunčevim zalazom i zaviti u tihi, tešku žalost. Dogodilo se nešto što je duboko potreslo i ožalostilo uvijek vedre planinare i alpiniste. Tvoje ime zavili smo u crno. Prerano, mnogo prerano. U svojoj 21-oj godini krenuo si na Planjavu, na planinu koja Ti je u srcu.

Pet godina svoga života posvetio si planinama, stijenama, posvetio si radu u planinskoj organizaciji. Godine 1963. postaješ član PD »Zagreb«. Duboko zainteresiran za planine polaziš naše škole i tečajeve. Stekao si tako mnogo iskustva za daljnji rad. Ubrzo si zapažen u krugu svojih vršnjaka.

Svima si bio na raspolaganju, uvijek spreman da pomogneš. Tvoja duhovita i vedra predavanja svima će ostati u dubokom sjećanju. Kao član alpinističkog odsjeka pokrećeš interni list »Našu gamašu« kojem si i glavni urednik. Pokretanjem toga lista sve si nas iskreno iznenadio i razveselio. Takav doprinosu radu planinarske organizacije omogućio ti je da okupiš oko sebe sve veći broj omladinaca planinara. Upravni odbor PD »Zagreb« postavlja te za referenta za stručni rad. Ovo visoko priznanje podstiče te na još aktivniji društveni rad.

Tvoj nagli razvoj u alpinizmu bio je kruto prekinut. Tragika je u tome što te sudbina prekinula u toku formiranja. Planinari su izgubili u tebi velikog prijatelja, a planine i stijene svog redovitog posjetioca. Planine su ti bile najdraže, rado si ih obilazio i vodio tamo svoje prijatelje. Bio si duhovni vođa svog odsjeka, a upravni odbor PD »Zagreb« i Komisija za alpinizam PSH, te planinari i prijatelji gube u tebi svog istaknutog i poštovanog člana.

Kao planinari nastaviti ćemo tvoj rad. Voljet ćemo naše planine onako kako si ih ti volio. Kada budemo opet stali na vrhove okrenut ćemo se uvijek prema tvom posljednjem domu i sjetit ćemo se tebe. Ponovno ćeš biti među nama.

Slava Nikoli Mihokoviću!

Kako smo postavljali upisnu knjigu

Ovaj članak pokojnog Mihokovića potječe iz razdoblja njegovih prvih alpinističko-literarnih pokušaja. Prenosimo ga iz »Naše gamaše«, glasila AO PD »Zagreb«, kojemu je on bio pokretač i urednik.

Po najvećoj žegi uputili smo se Arci i ja iz Trnave prema Gorskom Zrcalu. Moja je naprtnjača imala brat bratu 40 kilograma, jer sam teglio 3 užeta, 3 karabinera, 10 klinova, kladivo, 3 zamke, 3 streмена, kutiju, upisnu knjigu, štambilj, kombinirke, kliješta, pilu, žicu, planinarski dnevnik i četkicu za zube (zlu ne trebalo). Dječurlija je skakala oko nas i kriještala, a neki malac je vikao: »Joj, japa, opet ideju oni bedaki v črljeni štrumpfami kaj plaziju kod Novoga potoka«. Mi smo bili naročito ponosni na onaj dio pozdravnog govora: »... kaj plaziju...« pa smo malca nagradili s pet starih dinara.

Tada je iz kuće provirio i »japa« i pitao nas, »kaj nam oni dole platiju, kaj se tak fest plazimo« — »Ništ, ništ«. — »Joj dečki kaj ste vi bedasti, kak da ste nore glive jeli. Ja se ne bi plazil ni kad bi mi gdo dal dobro jesti i piti i hiljadarku na dan!«.

Nakon pola sata stigli smo na slavno Gorsko Zrcalo. Popeli smo se na vrh i napravili oko drveta jedan super-gordijski čvor od tri užeta i desetak karabinera. Ne bi ga bio odvezao ni sam Fric Moravec. Arci me je spustio četiri metra niz stijenu. Stao sam u streмене i počeo tražiti mjesto gdje bih zabio kklinove na kojima bi stajala kutija s upisnom knjigom i pečatom.

Tražio sam pola sata a onda sam osjetio strašnu žeđ. »Arci, imaš li malo vode?« — »Miha, pa ti dobro znaš da voda nije ni u gojzerici dobra, a kamoli u želucu« — »Jao višecem!« uzdahnuo sam. Upravo mi se pričiniilo da sam pronašao pravo mjesto, kad najednom: bum! tras! U naočari su me pogodila dva kocena: jedan od jabuke i jedan od kruške. To je Arci, dosadujući se, pravio veliko spremanje u svojoj pljesnivoj putnoj torbici. Nastavio sam tražiti mjesto za našu kutiju, a onda se polako počeo ljutiti. »Čuj Arci, ti me sad dobro španaj, pa šta bude!« Zabio sam dva klina i o njih pričvrstio jačom žicom kutiju, koja je bila obojena jarkom alpinističkom crvenom bojom.

U upisnoj knjizi je pisalo: »Dobro došao na Gorsko Zrcalo, dragi penjaču! Molim te ostavi sve stvari u redu kao što si ih i našao. U koliko nešto nije u redu ubaci priloženu dopisnicu u prvi poštanski sandučić. U knjigu neka se upisuje i žig neka udari samo onaj, tko uistinu prođe kroz stijenu!«

Zatim smo se upisali u knjigu i Arci je reda radi absajlao, tako da udovolji zahtjevima upisne knjige. Krenuli smo ponosno kući, svijesni da smo tim podvigom donijeli slavu našem društvu i upisali svoja imena zlatnim slovima među najveća alpinistička dostignuća svih vremena i okolice. Mislili smo o tome obavijestiti i Međunarodnu planinarsku uniju, ali smo od toga odustali, jer nam oni i onako ne bi vjerovali da smo sposobni za nešto tako veliko. Ovaj događaj trebalo je svakako proslaviti. U Trnavi smo zapili pola stipendije, tj. svaki je popio pola boce mlake pive. Živa je pokazivala +40° C u hladu, a mi smo se naježili od ponosa i sreće.

Tako je to bilo za vrijeme tih slavnih dana. Trebalo je još samo podnijeti slatki teret slave, no i to smo nekako podnijeli. Čestitke su stizale iz raznih krajeva svijeta, npr. čak iz Batajnice.

No kolo sreće se okreće i naša radost nije dugo trajala. Niti mjesec dana kasnije došao sam opet na Gorsko Zrcalo i imao što vidjeti: vandalske horde potpuno su demolirale upisnu knjigu i kutiju i odnijele su štambilj, jastučić i penkalu. Skoro sam se rasplakao, ali me je neki unutarnji glas tješio: »Šuti, Miha, i hrabro se drži. Treba znati gubiti i trpjeti. Kao oružar prvi si po funkciji iza pročelnika. Kad se vratiš iz vojske probudit ćeš omladinsku sekciju i AO iz mrtvila i tada ćeš izdupsti u stijeni novu rupu i kutiju zagipsati, pa neka je onda netko ukrade ako uzmogne!«

Kad sam se malo pribrao od ovog gnjusnog zločina, odlučio sam osvetiti se selu Trnavi, jer nedjelo su vjerovatno počinili njegovi stanovnici. Dakle, došuljao sam se do jednog polja kukuruza, otrgnuo dva klipa i pobjedonosno pobjegao na autobus.

Kladovo polje

Ostavismo Štirinsko jezero. Ostavismo divlje patke da bezbrižno vodaju svoje mlade pačice. Uče ih plivačkim vještinama, bez kojih je njihov život i opstanak nemoguće zamisliti.

Tek što smo prešli prvi prevoj, naišli smo na viažnu visoravan — Vitlo Baru. Na njenom kraju zastadosmo pred jednim željeznim spomenikom. Gvozdeni križ sa likom raspeća usađen je u kamenu ploču, koja označava grob. Nema nikakvog napisa taj osamljeni spomenik. Upućeni kažu, da je to spomenik nekom mladom austrijskom vojniku, koji je tu poginuo u prvom svjetskom ratu. Otac i majka tog nepoznatog ratnika podigoše spomenik prije nepunih 50 godina, koji, eto, i dandanas uspješno odoljeva zubu vremena.

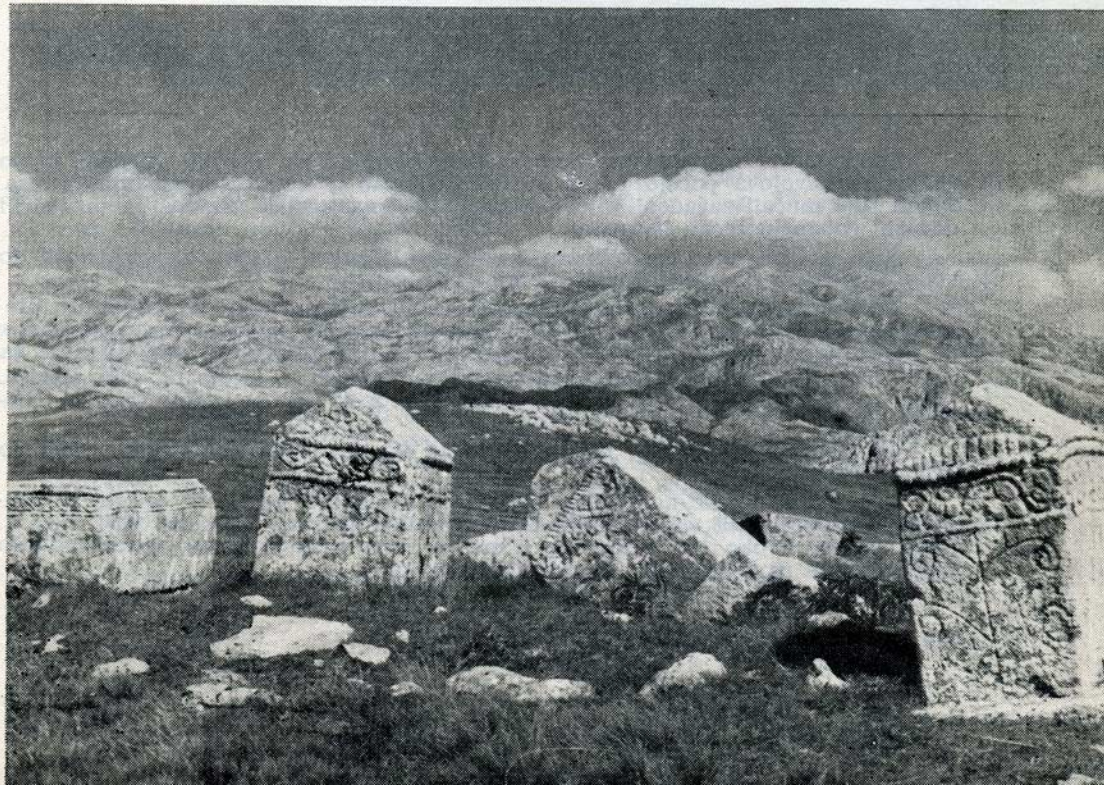
Sa ivice Masne Bare ugledali smo dugo Kladovo polje. Od dugog prostranstva, kraja mu nismo mogli sagledati.

Sišli smo zmijolikim putem u Masnu Baru, iznad koje se uzdiže Visoka Glava (1917 m). Put nas je vodio dugim planinskim pašnjakom. Još nigdje, kao na tome putu, nismo sreli toliko izvora. Nećemo pretjerati, ako kažemo da smo na svakih 3—40 metara u dužini od jednog kilometra nailazili na izvor. Ko bi ih sve pobrojao. Istina, ta vrela nisu velika ni jaka, ali su sasvim dovoljna da u ljetnom vrelom danu putniku i namjerniku ugase žeđ i pruže toliko potrebno osvježenje.

Sa Orlove planine (1875 m), Drhtara (1971 m) i Orlova Kuka (1856 m) dolje duboko u polje spuštaju se žive, kamene rijeke. One svojim točilima snose kamene na pašnjake, tako da se pašnjaci pretvaraju u kamene sipare.

Bogumilska nekropola na Čengića bari (u pozadini Lelija)

Foto: U. Beširović

Kladopoljsko jezero
Foto: U. Beširović

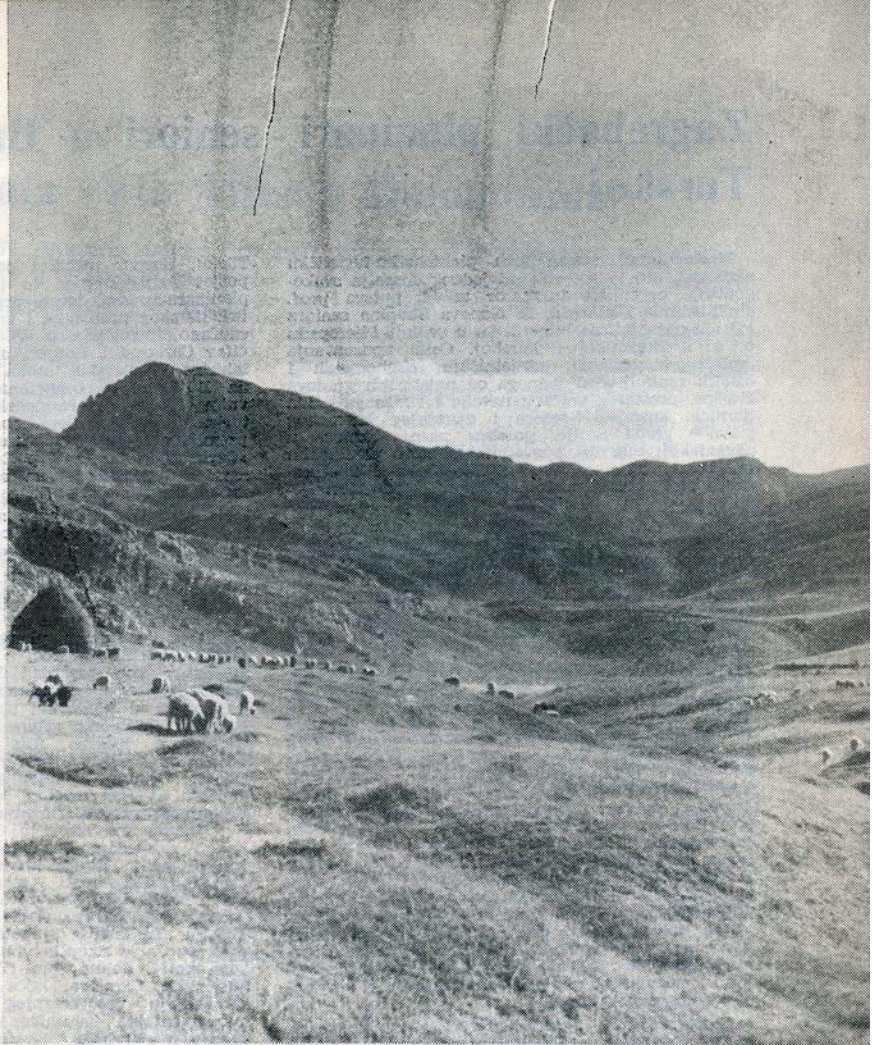
Podno Orlovca prisustvovali smo velikoj kavgi volova. Sasvim iznenada jedno veliko krdo volova počelo je da se bode. Nastao je tutanj, poput zemljotresa. Rikali su i mučali zavađeni volovi. Borba nije dugo trajala. Za čas su ih smirili odvažni čobani pomoću batina.

Više od dva sata, bez odmora, gazili smo Kladovo polje dok smo došli do vode Studeno vrelo ispod Rupnog brda (1874 m).

Iako se ta velika visoravan zove polje, ne bi se moglo reći da je polje u pravom smislu te riječi. Na toj dugoj planinskoj površi, doduše, ima uvala nalik na polje, strmih strana, uzvišenja i prevoja. Tako na primjer, Masna Bara je na visini 1654, katun Rukav 1650, Studeno vrelo oko 1700, a jezero na 1389 metara. Ipak, ko zna kada, neko je nazvao taj cijeli prostor jednostavnim imenom Kladovo polje.

Od Studenog vrela put nas je vodio ka zapadu ispod Muravskih strana do Kladopoljskog jezera.

Ovo jezero daleko na zapadu od Lelije i Zelengore smješteno je između Muravskih stijena (1666 m) i Velike Ledenice (1671 m), na visini od 1300 metara. Dugo je 200, široko 100, a duboko 3 metra. Boja vode je tamno-plava, što vrlo lijepo djeluje uz zeleni šaš i okolno sivo kamenje.

Kladovo polje
ispod Orlova kukā
Foto: U. Beširović

U blizini jezera ima dva veća izvora, koji se ulijevaju u jezero sa istočne strane, dok voda otiče na zapadnoj strani. Tu gdje je trošno kamenje ukliještilo jezero, Kladovo polje je najuže, široko je nešto više od 100 metara.

Zapadno od jezera polje se ponovo širi i prelazi u visoravan do 1400 metara visine. Nedaleko od Kladopoljskog jezera (ili Orlovačkog, kako ga neki zovu), na Čengića Bari nalazi se najveća i najljepša nekropola stećaka u predjelu Lelija--Zelengora. Petnaestak stećaka grupirano je na jednom uzvišenju. Oblici su im različiti, kao i položaj, a veličina približno ista. Neki su ukrašeni još uvijek dobro sačuvanim, reljefima i figurama sa likovima životinja i ljudi.

Mnoge legende vezane su baš za ove stećke na Čengića Bari, kao i za samu Baru, koja nosi ime čuvenih bosanskih begova — Čengića. Jedna od mnogih varijanti legende priča, da je bila zima jaka i duga tri godine, i da su to grobovi begovskih kmetova, koji su se smrznili od te teške i duge zime...

Osim legendi, u ovome kraju postoji dosta drugih priča, izreka i pjesama. Poznata je ova pjesma:

— Urden dole, Kladovo polje i Lelijo, stara vučija jazbino...

Zagrebački planinari - seniori u Bugarskoj i Turskoj

Nastavljajući veoma živu planinarsko-turističku aktivnost, što je već više od jednog decenija svakogodišnje organizira inicijator takvih puteva prof. dr Vladimir Blašković, 28 članova Skupine seniora PD »Zagreb-Matica« boravili su u svibnju i listopadu o. g. u Bugarskoj i Turskoj. Osim upoznavanja kulturno-historijskih, umjetničkih, ekonomskih i ostalih zanimljivosti jednoga od najstarijih gradova Evrope, prastarog tračkog naselja i rimskoga grada Serdica, kasnijeg Sredeca i današnjeg bugarskog glavnog grada Sofije, posebna pažnja seniora u Bugarskoj bila je posvećena njenim planinskim oblastima, koje obiluju geomorfološkim rijetkostima, biogeografskim osobitostima i prirodnim ljepotama.

U predjelu visa Ostrec (1836 m) i Vladajskog crnog vrha (1641 m) izletnici su razgledali specifičan fenomen planine Vitoša, glacijalne morenske nanese u obliku golemih rijeka poznatih pod imenom »Zlatni mostove«, a posjetili su i prejelj Kopitoto (1348 m) s modernim turističkim objektima i vanrednim vidikom na bugarsku metropolu i njenu uvelike već industrijaliziranu kotlinsku regiju. Ekskurzirajući Bugarskom seniori su dva puta prelazili vapnenjački hrbat Stare planine ili Balkan-gorja, po kojoj je i Balkanski poluotok dobio svoje ime. Prelazeći s južne na sjevernu stranu izdužene Stare planine put je najprije vodio od Sofije preko Čureškog prijevoja, Botevgrada i Jablanice u kompozitnu dolinu Osme i grad Loveč, središte bugarskog oslobodilačkog pokreta protiv turskog ropstva, zatim preko Sevljeva do bugarskog biser, starog carskog Trnova s veselikovitim položajem na stjenovitim meandrima Jantre. Prijelaz sa sjeverne na južnu stranu Stare planine vodio je preko industrijskog Gabrova te prijevoja (1300 m) i historijskog spomen-manastira Sipka u Kazanlik, saobraćajno čvorište ekonomski vrlo značajne doline Tunde, poznatije kao »dolina ružav«, zatim preko stare Zagore i istočnih proplanaka Srednje gore, tzv. Srene gore u Haskovo, važno središte agrarno-industrijske proizvodnje u oširokoj dolinskoj regiji Marice.

Iz Haskova se putovalo preko pograničnih gradova, bugarskog Svilengrada i turskog Edirne (Drinopolje, stari Handrianopolis s brojnim historijskim i kulturnim osobitostima) i Lüleburgasa do Istambula (Carigrada, starog Eyzantiona i kasnije Konstantinopolisa), izletničkog cilja u Turskoj. U tom divotnom »labudu na Bosporu« s izvanrednim obiljem kulturno-historijskih i umjetničkih spomenika, u toj golemoj muzealnoj riznici mnogostrukog i mnogovrsnog ljudskog bivstvovanja i djelovanja, u tom kozmopolitskom mravinjaku i najspektakularnijem kaleidoskopu dobra i zla, ljubavi i sreće, nevolje i bijede, mudrosti i bezumnosti, sile i nasilja od najstarijih epoha do danas, seniori su posebno razgledali veličanstvenu Aja Sofiju, Stari i Novi Seraj (Tobkapi i Dolmabahçe), Jerebatan i klasični Hipodrom, damije Sultanahmetovu (ili Plavu), Sulejmaniju, muzealnu Kahriju i hodočasničko-zavjetnu Ejub, stare carigradske bedeme s jezivom sedmokolom Yedi, moderni Taksim sa spomenikom Ata

Türku, Bospor uzduž i poprijeko. Ostvaren je i posjet Aziji. Bio je to prvi skupni izlet naših planinara-seniora izvan granica Evrope. I tu, s usklidarskog proplanaka i zrenika Calmidža u jedno sunčano jutro pružao se fascinantant razgled na čitav Carigrad i Bospor, a krstareći brodom kroz labirint Prinčevskih otoka seniori su se zadržali na Bijljik-adi i tradicionalnom vožnjom atraktivnim fijakerima razgledali taj dragulj turskog turizma u Mramornom moru. Primjerno brzo pripremljena i uzorno servirana večera u restoranu »Capri« bila je prava poslastica i vješto stavljena završna izletnička tačka na »u« odlično organiziranog turskog turističkog ugostiteljstva.

Na povratku iz Turske seniori su se zadržali u Plovdivu, prastarom tračkom Eumolpiasu, kasnijem makedonskom Filipopolisu i rimskom Trimoncijumu, a današnjem veselajskom središtu bugarske privrede razgledajući kulturno-historijske i umjetničke spomenike. U visokogorskom području planine Rila naši su se izletnici zadržali i noćili u bugarskom planinarskom i zimsko-sportskom središtu Borovec, a u nacionalnom svetištu manastira Rila razgledali drevne i novije vrednote bugarske povijesti i kulture.

Povratak u domovinu uslijedio je preko Blagoevgrada i graničnih grana prijevoja Obel (1300 m) u Delčevo, Kočane, Stip i Titov Veles, odakle preko mramornog Pletvara, Prilepa i Bitole u Ohrid. Ugodno »plandajuća« jedno popodne u Oteševu na Prespanskom jezeru i odmorivši se u osebnom pejzažu Ohridskog jezera s izletom do Sv. Nauma kod izvorišta Crnog Drima, seniori su nakon razgledanja osobitosti i rijetkosti Ohrida krenuli preko Struge kanjonom dolinom Radike (usputno: Kosovrasti i manastir Sv. Jovan Bigorski) i prijevojem Mavrova (s golemim umjetnim jezerom na 1200 m visine) u Pološku i Skopsku kotlinu. Padinama Ljubotena u Sar-planini izletnici su se iz Skoplja vratili u Zagreb preko Kosova polja, doline Ibra, Titovog Užica, Zlatibora, Višegrada, Sarajeva, Jajca i Banja Luke, gdje su u odsjaju predvečernjeg sunca razgledali još monumentalne Šehitluke s Augustinčevićim spomenikom hrabrim Krajišnicima poginulima u NOB-i.

Bio je to dosad prostorno (4400 km) i vremenski (16 dana) najduži seniorski planinarsko-turistički izlet, ostvaren u tehničkoj suradnji i uz veoma povoljne financijske uvjete turističkog poduzeća »Generalturist« (Zagreb). Poslovna suradnja u Bugarskoj ostvarena je s »Ealkanturistom« (Sofija), a dragocjenu organizaciju suradnju i pomoć u Turskoj pružio je bivši član PDZ-a i danas privredni menadžer u Istanbulu Muhamed Sarayli. Posebno valja istaći sračnu predusretljivost osoblja Ambasade NR Bugarske u Beogradu, napose drugarice Magdaline Bahneva, sekretara i atašea za štampu Ambasade, koja je prigodom propustovanja kroz Beograd svakome izletniku podarila punu ruku dobrodošlih turističkih informacija, karata i prospekata. Sve u svemu, opet jedan uspješno ostvaren višednevni izlet planinara-seniora.

— aš —

ga vlastitim prekrasnim snimcima. Piero Rossi daje u članku opis puta, njegovu svrhu i smisao. Ne ustručava se priznati da taj put, koji se obilazi samo u ljetnim mjesecima, ima turističko-planinarski karakter. Turistički savez Belluna štampao je ovaj članak kao separat u ukusno opremljenoj brošuri koju dijeli planinarima kao propagandni materijal. I ostali talijanski stručni časopisi, među kojima i »Le vie dei Monti«, povremenik za zimski sport, planinarstvo i izletništvo, posvećuje znatnu pažnju dolomitskoj transverzali.

Transverzala u stvari vodi planinara od kuće do kuće i ostavlja mu na volju hoće li se popeti na Tofanu di Rozes, Monte Pelmo ili Civettu, kao i na ostale vrhove na putu, jer posjeta vrhova je fakultativna i svatko će sam ocijeniti, prema svojim snagama i vremenskim prilikama mogućnost uspona na pojedine vrhove. Uspón na Pelmo, Civettu, a i silaz preko Schiare klinoputom »Marmol« (via ferrata »Marmol«) u rifugio 7°. Alpini predstavlja u izvjesnom smislu mali alpinistički podvig za običnog planinara »livadara«, makar on krenuo i normalnim putem na te vrhove. Osim toga ima i nekoliko varijanti ovog puta, koje se mogu prema vlastitoj želji izabrati.

Za vrijeme našeg obilaska sretali smo mnoge planinare s dnevnikom i kartom u ruci, koji su kao i mi prolazili transverzalom, a bilo je među njima Nijemaca, Francuza, Holandana, Engleza i Talijana.

Na ovom neobično lijepom planinarskom putu upoznaje se nekoliko dolomitskih grupa, prijevoja i dolina, sve tamo od Val Pusterie, gdje on zapravo i počinje. Rifugio Biella je prvi planinarski dom čiji se žig unosi u transverzalni dnevnik. Slijede grupe Sennes i Fannes s planinarskim domovima Sennes, Pederu i Fannes. Ovaj prvi dio dolomitskog puta za nas nije bio posebno interesantan, jer to je kraški kraj, na-

ma dobro poznat. No što se više kreće k jugu, put postaje sve ljepši i interesantniji. Monte Castelo, monte Cavallo zajedno s Tofanom di Rozes predstavljaju već tipični dolomitski pejzaž. Ispod Tofane smjestio se planinarski dom »Cantore«, a nešto niže, skoro na samoj dolomitskoj cesti, privatna planinarska kuća »Dibona«. Dolomitsku cestu transverzala prelazi između prijevoja Falzarego i Cortine i zatim se uspinje do čuvenih Cinque Torri i na Nuvolau s kojega na prijevoj Giau, a naš dnevnik obogaćujemo s još tri žiga istoimenih planinarskih kuća.

Monte Pelmo je gotovo na polovici puta, veličanstven kao tvrđava čije kule dodiruju oblake, a u njegovom podnožju, duboko na travnatom prijevoju smjestio se rifugio Venezia. Slijedeći prelaz ceste je na Pallafaveri, uz privatnu gostionicu. Malo niže na cesti je mjestance Pecol, gdje se putnik može snabdjeti namirnicama. Sa Pallafavere opet usponom na rifugio Coldai pod Civettom. Pod samim vrhom je još jedna kuća na 3130 m opskrbljena hranom i pićem, bez opskrbnika, sa sistemom samoposluživanja. Pod čuvenim zapadnim stijenama Civette smjestili su se planinarski domovi Atilio Tissi i Vazoler, stjecište alpinista svih narodnosti jer tu je neograničen izbor penjačkih smjerova svih teškoća. Ovaj put uz podnožje zapadnih stijena Civette ubraja se među najljepše alpske putove. Napuštanjem Civette dolazi se u manje poznate dolomitske predjele, no ništa manje vrijedne — tu je grupa Mojazza s rifugio Carestiatu — a s Passo Durana prelazi se u podnožje Tamera, dok preko Moschesina transverzala vodi na Pramper s privatnom kućom Pramperet. Preostaje još posljednja i najduža etapa puta kroz divlji kraj do Schiare, ove tek otkrivene ljepotice, i silazak klinoputom »Marmol« u rifugio 7° Alpini, te se konačno iz ovoga doma prekrasnom sutjeskom Agorde, majstorski izvedenom mulatijerom stiže u Belluno.

Za alpiniste

IZVJEŠTAJ KOMISIJE ZA ALPINIZAM SKUPSTINI PSH

Rad Komisije za alpinizam PSH od prošle skupštine do danas odvijao se u okviru brojnih akcija. U 1965. izvršene su ove akcije:

Ljetna alpinistička škola. Održana je u periodu od aprila do juna 1965. g. a učestvovalo je 20 učesnika. Terenski rad odvijao se na području Julijskih i Kamniških Alpi te Gorskog kotara (Klek). Izvršeno je 15 penjačkih uspona IV i III stepena.

III Jugoslavenska ekspedicija na Kavkaz. Učestvovali su Jakić ing. Nedjeljko i Smerke ing. Zlatko. Ekspedicija je djelovala u području Centralnog Kavkaza (rajon Bezengi) u vremenu od 12. jula do 25. augusta 1965. g. Izvršeno je 10 penjačkih uspona i 13 uspona na vrhove preko 4000 m. Organizator je bila PZ Slovenije.

U toku 1965. g. djelovalo je 5 alpinističkih odsjeka i to:

- 1) AO PDS »Vešebita«
 - penjačkih uspona: 112 i 1 prvenstveni
 - broj alpinista: 5 aktivnih
 - broj pripravnika: 10 neaktivnih
- 2) AO PD »Željezničara«
 - penjačkih uspona: 94
 - broj alpinista: 2 aktivna
 - broj pripravnika: 6 aktivnih
- 3) AO PD »Zagreb«
 - penjačkih uspona: 24
 - broj alpinista: 2 aktivna
 - broj pripravnika: 8 neaktivnih
- 4) AO PD »Mosora« Split
 - penjačkih uspona: 52
 - broj alpinista: —
 - broj pripravnika: 9 aktivnih
- 5) AO PD »Kamenjak« Rijeka
 - penjačkih uspona: 10
 - broj alpinista: 2
 - broj pripravnika: 4

Program rada koji je bio zacrtan za 1966. g. ispunio se uglavnom u potpunosti, naročito akcije na domaćim terenima.

Karakteristično je, da je to bio uglavnom rad sa novim ljudima koji su tek ušli u visokogorsko planinarenje i alpinizam. Podrška za uzdizanje ovog kadra dolazila je od strane alpinističkih pripravnika i nekolicine starijih alpinista. U 1966. izvršene su ove akcije:

Alpinistička škola. U školu se upisalo 49 polaznika, a sa uspjehom je završilo 30 učesnika. Organizacija je bila povjerena AO PDS »Vešebita«, a trajala je do 30. III do 8. VI 1966. g.

Ako analiziramo sastav učesnika, možemo konstatirati da su oni iz sljedećih planinarskih društava: »Sljeme«, »Zagreb«, »Vešebita«, »Željezničara«, »Prijatelj prirode«, »Rade Končar«, »Sutjeska«, »Gračanica«, »Strahinjašica«, »Kamnik« i »Ljubljana-matica«.

Iz ovoga se vidi da škola nije imala čisto lokalni karakter, što je u svakom pogledu pozitivno.

Rad škole odvijao se uglavnom na terenima Kleka, Kamniških Alpi, Julijskih Alpi, Okica i Oštrca. Ispenjano je ukupno 59 penjačkih uspona čovjek-smjer II, III i IV stepena teškoće.

Alpinistička škola AO PD »Mosora« Split. Cilj škole je bio da se na području grada Splita

popularizira i uzdigne alpinizam. U programu je predviđeno učešće od 15 učesnika. Organizatorima je dodijeljena i financijska pomoć.

Zimski savezni instruktorski seminar na Vršiću. Na seminaru su učestvovala dvojica alpinista iz AO PD »Mosora« iz Splita. Seminar se održavao od 4. do 10. maja 1966. g. Organizator je bila Komisija za alpinizam PZ Slovenije.

Savezni alpinistički logor na Prokletijama. Logor se održao na podnožju Brade (Karanfili) u vremenu od 7. do 17. jula 1966. g. Organizator je bio PS Srbije. Ispenjano je 30 penjačkih uspona čovjek-smjer, od toga jedan prvenstveni uspon u »Koplj«u. Iz Hrvatske je učestvovalo ukupno 11 učesnika i to iz: »Željezničara« 9 učesnika; iz »Vešebita« 1 učesnik i iz »Prijatelj prirode« 1 učesnik.

Savezni alpinistički logor — Grossglockner. Baza logora bila je Hofmannshütte (2438 m), a logor se održavao od 9. do 20. jula 1966. g. Iz Hrvatske učestvovalo je 6 učesnika (4 iz Splita i 2 iz Zagreba) i ispenjano je 14 penjačkih uspona čovjek-smjer: Fuschlskopf IV, Greben Meletzki III i Lammerweg IV. Loše vremenske prilike nisu dozvoljavale veće uspjehe. Organizator logora bila je Komisija za alpinizam PZ Slovenije.

Alpinistička škola — logor Logor se održao u dolini Vrata u Julijskim Alpama (Aljažev dom) od 25. VII do 3. VIII 1966. g. u organizaciji Komisije za alpinizam PSH.

Učestvovalo je 20 učesnika i 6 instruktora iz sljedećih društava: »Orahovica«, »Željezničara«, »Kamenjak«, »Zagreb«, »Vešebita«, »Prijatelj prirode« i »Rade Končar«.

Ispenjano je 47 penjačkih uspona čovjek-smjer II, III i IV stupnja težine.

Vremenske prilike nisu bile povoljne.

U 1966. g. u Hrvatskoj je postojalo 5 alpinističkih odsjeka: AO PD »Mosora« iz Splita, AO PD »Kamenjak« iz Rijeke, AO PDS »Vešebita« iz Zagreba, AO PD »Željezničara« iz Zagreba i AO PD »Zagreb—matica« iz Zagreba.

Najaktivniji alpinistički odsjek te godine bio je AO PDS »Vešebita«. Ispenjano je 106 penjačkih uspona čovjek-smjer u Kleku, Anića kuku, Julijskim i Kamniškim Alpama, Grossglockneru i Skotskoj.

Jedna grupa penjača posjetila je Skotsku i u Ben Nevisu ispenjala nekoliko smjerova. Jedan ženski član sudjeluje kao instruktor u alpinističkoj školi Fritz Moravca u Austriji.

Vrijedno je napomenuti da ženski alpinizam u društvu napreduje

Najvredniji uspjeh odsjeka je svakako prvenstveni uspon u »Klinu« Anića kuka.

U odsjeku 1966. aktivno radi 20 alpinista i pripravnika.

Alpinistički odsjek PD »Željezničara« nakon kratkotrajne krize ponovno se aktivirao i odsjek sačinjavaju mladi i perspektivni penjači—pripravnici. U toku sezone ispenjano je 123 penjačkih uspona čovjek-smjer, pa su po broju uspona najbolji u Hrvatskoj. To je pogotovo uspjeh, ako se uzme u obzir mladost članova odsjeka, čiji prosjek ne prelazi 21 godinu. Većina smjerova ispenjana je van Hrvatske: Prokletije 45 smjerova, Alpe 31, Paklenica 3 i Klek 44 smjera.

Odsjek broji 3 aktivna alpinista i 19 pripravnika. Od značajnih uspjeha treba spomenuti: prvo ponavljanje »Zoharovog stupa« u Kleku, Čopov Steber—Julijske Alpe i prvenstveni uspon u »Koplj«u Prokletije (Brada).

Alpinistički odsjek PD »Zagreb—matica« nalazi se u krizi, što je posljedica smjene generacija. Odsjek sačinjavaju sve mladi članovi: 2 alpinista i 6 pripravnika. U toku sezone ispenjali su 25 penjačkih uspona čovjek-smjer.

Alpinistički odsjeci PD »Mosor« i PD »Kamenjaka« svoju aktivnost sveli su na obalne planine. Budući da nisu poslali svoje izvještaje, ne možemo pobliže opisati njihov rad.

Zimsko visokogorska alpinistička škola održana je od 15. I do 20. IV 1967. g., a obuhvatila je 32 polaznika. Cilj škole je bio da se popularizira zimsko visokogorska tehnika skijanja i zimski alpinizam u čemu se je u potpunosti uspjelo. Terenski rad odvijao se na području Gorskog kotara, Medvednice, Julijskih i Karnijskih Alpi. Izvršeno je 6 skijaških tura, a ispenjano je 20 zimskih čovjek-smjer II, III stupnja teškoće.

Jugoslavenski sastanak alpinista u V. Paklenici — Velebit održan je podno Anića Kuka od 29 IV do 4. V 1967. g. Učestvovali su alpinisti iz Hrvatske i Slovenije, ukupno 35 učesnika (16 iz Slovenije i 19 iz Hrvatske). Ispenjano je 45 penjačkih smjerova po čovjeku, od toga 3 prvenstvena. Organizacija sastanka povjerena je PDS »Velebit«. Sastanak je uspio.

Savezni logor na Grossglockneru održan je od 28. VII do 8. VIII 1967. g. u organizaciji Komisije za alpinizam PS Slovenije. Iz Hrvatske učestvovala su 4 učesnika koji su izvršili 12 penjačkih uspona u ledu i snijegu.

Republički logor na Ortleru u Italiji održan je od 10. do 20. VIII 1967. g. pod vrlo lošim vremenskim prilikama. Izvršeno je 14 penjačkih uspona u ledu na vrhove preko 3000 m. Na logoru je učestvovalo 10 učesnika iz Splita, Rijeke i Zagreba.

HRVATSKI ALPINISTI U SKUPINI ORTLER

Ovogodišnja alpinistička sezona tokom ljeta bilježi još jednu akciju hrvatskih penjača u inozemnim planinama. Alpinistički logor, koji je organizirala Komisija za alpinizam Planinarskog saveza Hrvatske pod vodstvom poznatog alpiniste Stanislava Gilića (AO »Mosor«-Split), nalazio se u talijanskim Alpama u skupini Ortler i okupio je sljedeće penjače: Tanja ALEBIĆ (AO »Kamenjaka«-Rijeka), Vlado MESARIĆ i Vedran BUBANJ (AO »Željeznica«-Zagreb), Duško ŠMIT i Željko GOBEC (AO »Zagreb-matica«), Marika KOSTANJEK, Miro PLEŠKO (AO »Velebit«) te Nenad ČULIĆ i Joško GABELIĆ (AO »Mosor« Split).

Naši penjači boravili su desetak dana ispod šatora nedaleko Rifugio Città di Milano na visini 2.573 metra. Vremenske prilike tokom cijelog boravka bile su veoma loše. Vrhovi su još četvrtog dana kada su se nalazili u ovom privlačnom kraju, s namjerom da izvrše uspone na visine iznad 3.000 metara, bili pod gustim oblacima, a noću je padao snijeg, koji je ujutro kada su se penjači ipak odlučili da krenu prema vrhovima bio visok 5 cm.

Kostanješ, Mesarić i Gabelić krenuli su zapadnim pobočjem na Punta del Lago Gelato (3.243 m). Na isti vrh su krenuli Čulić, Pleško, Šmit i Gobec, ali po sjevero-sjeverozapadnom pobočju. Iza tog prvog uspona na tritisućnjak slijedila je tura u trajanju od 9 do 17 sati kada je osam penjača izvršilo uspon na Monte Ceredole visok 3.778 metara. Slijedeća tura je započela u tri sata ujutro, a bio joj je cilj vrh Gran Zebur (König Spitz) visok 3.857 metara. Penjači Bubanj, Šmit, Gobec, Čulić i Gabelić stigli su na vrh oko 11 sati prije podne. Preostala četvorica penjača je na isti vrh jugoistočnim grebenom, a zatim su svi zajedno krenuli prema logoru jugoistočnim grebenom do Passo della Buttiglia (3.295 m) te preko ledenjaka Solde u logor. Loše vrijeme onemogućilo je da se poduzme bilo kakav uspon slijedećeg dana. Neizvjesno je bilo kakvo će biti vrijeme i slijedećeg dana nakon što je jedan

Sastanak alpinista grada Zagreba održava se svakog mjeseca u prvi ponedjeljak. Održano je ukupno 5 sastanaka sa temama iz dostignuća hrvatskih alpinista. Jedna od najinteresantnijih tema bila je predavanje našeg poznatog alpiniste Slave Brezovečkog o prvom usponu većeg formata u Čvrsnici — Merica kuk. Na sastancima se okupila skoro kompletna »stara generacija« naših alpinista, a sa sastancima će se nastaviti i u buduću.

Ljetna alpinistička škola bila je povjerena AO PD »Željeznica«, zbog premalog broja učesnika i organizacionih problema nije uspjela.

Analizirajući rad Komisije za alpinizam PSH unazad dvije godine, može se konstatirati da se Komisija uglavnom oslanjala na mlade članove, a svi uspjesi postignuti su njihovim zalaganjem. Pokoji stariji član-alpinista pomogao je u tome putem predavanja na raznim školama. Komisija se uspjela izvući iz mrtvila u koje je zapala 1964. i 1965. g. Kvalitetni usponi vršeni su samoinicijativno, što je znak da interes još uvijek postoji.

U Zagrebu danas rade tri alpinistička odsjeka: PDS »Velebit«, PD »Željeznica« i PD »Zagreb-matica«. Ostali alpinistički odsjeci u gradu su zamrli, kao odraz stagnacije planinarskog rada u njihovim društvima.

Grad Split drugi je centar alpinizma u Hrvatskoj. Alpinisti okupljeni u PD »Mosor« pokazali su lijepe rezultate, usprkos udaljenosti od alpinističkih terena.

Riječki alpinisti okupljeni su u PD »Kamenjaka« koji se oformio tek u 1965. godine.

Da bi rad Komisije bio što potpuniji, počelo se raditi na kontaktima starije i mlade generacije u obliku predavanja iz dostignuća hrvatskog alpinizma. Nadamo se da će to pridonijeti još većoj popularizaciji alpinizma.

proveden u logor ispod šatora. No ipak oko 10 sati prije podne jedan penjači par odlučio je da se probije do Ortlera. Penjači grebenom Gaston di dentro popeli su se do kote 3.204 metra, a zatim se vratili, jer bi im s vrha Ortlera noć onemogućila silaz. Tog istog dana ostali penjači, podijeljeni u dvije grupe izvršili su pričepljenje. P. Madiccio (3.263 m) i P. del Lago Gelato (3.243 m). Grupa penjača Pleško, Kostanješ i Mesarić, koji su se nalazili na izlaznoj tački za uspon na Ortler krenula je slijedećeg dana u 4.45 sati ujutro prema najvišem vrhu od 3.902 metra. Krećući se grebenom Gaston di dentro stupili su oko 10.45 sati na najviši vrh Ortlera (3.902 metra). Uslijedio je silaz preko Payer Hütte (3.020 m) i dalje preko Tabaretla Hütte u Soldo, da stignu u logor oko 19.30 sati. Ostali penjači krenuli su prema Rifugio di Gaston s namjerom da se slijedećeg dana popnu na Ortler, ali nažalost, ponovno pogoršanje vremena to im nije dopustilo. Odlučeno je da se slijedećeg dana raspusti logor i krene kući. Makar je tog drugog dana osvanuo vrlo lijepi sunčani dan i bilo bi trebalo pričekati da se sruše snježne lavine, čekanje bi predstavljalo rizik zbog mogućnosti ponovnog pogoršanja vremena, pa su penjači krenuli u domovinu.

Prema tvrdnji vođe logora Stanka Gilića rezultati ne mogu zadovoljiti, ali u svakom slučaju mora se uzeti u obzir da su penjači imali tokom desetodnevnog boravka svega dva prikladna dana za vršenje uspona. Donekle i neprikladnost smještaja logorišta utjecala je na broj izvršenih uspona, ali treba svakako istaknuti korisnost ovog pothvata, jer su se penjači upoznali s usponima u kombiniranoj tehnici stijena-led. Boravak pod šatorima pod ovakvim vremenskim prilikama utjecao je na penjače, pa bi trebalo naći mogućnosti da se kod takvih akcija koriste smještajni kapaciteti u planinarskim kućama i skloništima.

B. Špoljarić

Orijentacijski sport

SLUŽBENI IZVJEŠTAJ S PETOG DRŽAVNOG PRVENSTVA U ORIJENTACIJI

Pod pokroviteljstvom predsjednika Izvršnog Saboranja SR Makedonije dr. Nikole Minčeva, održano je dana 7. i 8. oktobra o. g. V planinarsko orijentaciono takmičenje za prvenstvo Jugoslavije na terenima planine Osogova (Ponikva — Kočansko).

Izvršni odbor PSJ povjerio je organizaciju ovog takmičenja Planinarskom savezu Makedonije koji ju je uz svesrdnu saradnju i pomoć svih organa Skupštine općine Kočane sproveo na opće zadovoljstvo.

Takmičarska staza iznosila je 38 do 40 km sa 10 kontrolnih tačaka i u potpunosti je odgovarala Pravilnikom predviđenim uslovima za ovo takmičenje.

U takmičenju su uzele učesnice ekipe iz svih republika i to:

— SR Bosna i Hercegovina	3 ekipe
— SR Crna Gora	1 ekipa
— SR Hrvatska	3 ekipe
— SR Makedonija	3 ekipe
— SR Slovenija	3 ekipe
— SR Srbija	3 ekipe
UKUPNO	16 ekipa

Na osnovu postignutih rezultata na ovom takmičenju, ekipe su zauzele sljedeći redoslijed:

1. PD »Zlatovrv« iz Prilepa
2. PSD »Geolog« iz Beograda
3. PSD »Čelik« iz Smedereva
4. PSD »Javorak« iz Nikšića
5. I. PD »Jahorina« iz Sarajeva
6. II. PD »Jahorina« iz Sarajeva
7. I. PD »Ponikva« iz Kočana
8. PD »Zagreb« iz Zagreba
9. PD »Velebit« iz Zagreba
10. PD »Sljeme« iz Zagreba
11. PD »Ruše« iz Ruša
12. PSD »Pobeda« iz Beograda
13. PD »Ljubljana -Matica« iz Ljubljane
14. II. PD »Ponikva« iz Kočana
15. PD »Kranj« iz Kranja
16. PD »Klekovača« iz Prijedora

Kao što se iz prednjeg redoslijeda vidi, za prvaka Jugoslavije u planinarskom orijentacionom takmičenju za 1967. godinu proglašena je ekipa PD »Zlatovrv« iz Prilepa, a za najbolji republički savez u ovom takmičenju PSS Srbije.

Izaslanik pokrovitelja prvenstva drug. Bajram Golja, predsjednik Komisije za fizičku kulturu Izvršnog Saboranja SR Makedonije, predao je pobjedničkoj ekipi pozlaćeni pehar kao dar pokrovitelja, dok su potpredsjednik PSJ generalmajor Gluhak Milivoje, predsjednik PS Makedonije drug. Strašo Hristov i predsjednik OS Kočane drug. Stojan Trendov, pobjedničkoj i ostalim ekipama predali odgovarajuće nagrade PSJ, SOFK Makedonije, PS Makedonije i OS Kočana.

Zahvaljujući svesrdnom zalaganju domaćina PS Makedonije, SO Kočana i cjelokupnog građanstva Kočana i okoline, prihvat takmičara, a naročito njihov doček u Skoplju i Kočanima bio je vrlo sručan, a boravak na divnim terenima planine Osogova vrlo prijatan i udoban.

Od šesnaest ekipa koje su startale, na cilj je stiglo njih petnaest, što dokazuje da su planinari — takmičari u ovoj godini postigli veliki napredak u poznavanju čitanja karata, orijentaciji i kretanju na terenu, kao i pružanju prve pomoći. Svi takmičari su u toku prvenstva pokazali primjerno vladanje, zalaganje i drugarstvo.

Takmičarska komisija

»TROFEJ PLATAK 1967«

S ovogodišnjeg natjecanja »Trofej Platak« najzadovoljnije su se vratile ekipe PDS »Velebit« iz Zagreba. U vrlo jakoj konkurenciji ekipa »Velebit II« pod vodstvom Radovana Čepelaka i u sastavu Marjan Čepelak i Dubravko Penović osvojila je po četvrti put za svoje društvo kameni trofej. Djevojke iz Velebita kao da nisu htjele zaostati za momcima pa su se potrudile da i one zauzmu prvo mjesto u ženskoj konkurenciji. Ova ekipa koja je startala kao ekipa »Velebit V« bila je sastavljena od poznatih alpinistkinja. Bile su to Marika Kostanješek kao voda, koja među svoje uspjehe ubraja učestvovanje na alpinističkoj ekspediciji u Norvešku, uspon na Mont Blanc, sudjelovanje na inozemnim alpinističkim logorima u području Grossglocknera itd. zatim Vesna Mihelić, koja je ove godine izvršila pokušaj osvajanja Mont Blanca, vršila uspone u području Grossglocknera, Dolomite i drugdje, te Tanja Horvat, koja ima niz ponavljanja penjačkih uspona u zemlji i od koje se kao penjača još mnogo očekuje. Članovi muške ekipe, braća Radovan i Marjan Čepelak, ubrajaju se među najbolje zagrebačke speleologe. Kao članovi speleološkog odsjeka zajedno s Dubravkom Penovićem izvršili su velik broj speleoloških istraživanja otkrivajući javnosti nepoznati svijet podzemlja naših kraških predjela, dok su se kao natjecatelji na orijentacionim natjecanjima afirmirali kao najbolje ekipe u Hrvatskoj. O tome svjedoči i nedavno osvajanje II mjesta na prvenstvu Hrvatske.

Na Planku se ove godine okupilo 30 muških i 7 ženskih ekipa, koje su 1. X u 8 sati započele sa startom. Stazu je za ovo deveto po redu natjecanje iz orijentacije postavio riječki alpinist ing. Ivo Gropuzzo. Ona je za mušku konkurenciju bila dugačka cca 16 km sa četiri kontrolne tačke, dok je za žene iznosila cca 8 km sa dvije kontrolne tačke. Na startu su se našle ekipe iz planinarskih društava Torpedo, Platak, Velebit, Zagreb—matica, Prijatelj prirode, Željezničar, Krndija, Petehovac, Sljeme, Runolist, te ekipe izviđača iz Rijeke i Postojne. Vrijeme za natjecanje je bilo idealno, pa je to pridonijelo da je staza bila relativno lagana. Naime organizator je trasirao lakšu stazu poznavajući prosjek ekipa, a na to ga je navela i činjenica da je do sada uvijek na takmičenjima vladalo loše vrijeme, što je mnogo štetilo plasmanu ekipa i zadavalo brige organizatoru zbog lutanja takmičara. Međutim, kako god vrijeme bilo lijepo, favoriti su ove godine podbacili. Ekipa Sljemena propustile su priliku da po treći put za redom osvoje kameni trofej, koji bi prema propozicijama nakon trećeg uzastopnog osvajanja prešao u trajno vlasništvo. Ekipa su najviše grešaka učinile kod rješavanja posebnih zadataka, kao što su određivanje azimuta, koordinata i visine.

Organizacija natjecanja bila je besprekorna zahvaljujući dugogodišnjem iskustvu organizatora PD »Platak«. Uz kameni trofej i pokal, pobjedničke ekipe dobile su kao nagradu od Saveznog centra za

ugostiteljstvo »Opatija — Adriatic« sedmodnevni boravak u Opatiji.

PLASMAN: M u š k i. Velebit II, 2. Torpedo II — Rijeka, 3. Torpedo I — Rijeka, 4. Petehovac II — Delnice, 5. Platak II — Rijeka, 6. Sljeme II — Zagreb.

Z e n e: 1. Velebit V — Zagreb, 2. Prijatelj prirode I — Zagreb, 3. Krndija II — Našice, 4. Odred Kraških vihornikov — Postojna.

VJEZBE GORSKE SLUŽBE SPASAVANJA

Vježbe, koje su 30. IX i 1. X o. g. održane na Risnjaku, okupile su dvadesetoricu gorskih spasavalaca iz stanica GSS Zagreb, Rijeka i Samobor. Vježbama je kao gost prisustvovao i pročelnik Komisije za GSS Planinarskog saveza Jugoslavije dr Ivo Stojanović. Prvog dana spasavaoci su vježbali nove zahvate kod spasavanja u stijeni kao što su karabinerska kočnica, »sv. Bernard«, razne vrste sidrišta i drugo. Drugog dana izvedene su dvije akcije spasavanja. Jedna se sastojala od spuštanja niz stijenu u koso u Gramingerovom sjedištu, dok je druga bila izvlačenje iz kraške vrtače sa »marinrom« na improviziranoj žičari. Obje akcije su po svojoj brzini i dobroj izvedbi zadovoljile.

Branimir Spoljarić

VII REPUBLICKO PRVENSTVO IZ ORIJENTACIJE

U nedjelju 17. rujna održano je VII republičko prvenstvo iz orijentacije u organizaciji Planinarskog saveza Hrvatske i uz suradnju Planinarskog društva »Petehovac« iz Delnica. Natjecanje, iako je održano po vrlo lošim vremenskim prilikama, okupilo je najpoznatija imena orijentacionog sporta s područja Hrvatske. Ukupno je startalo 23 ekipe u tri konkurencije: seniorskoj, omladinskoj i pionirskoj. Natjecanje je imalo izlučni karakter za državno prvenstvo, koje je ove godine održano na Osogovskim planinama u istočnoj Makedoniji.

Staza ovogodišnjeg natjecanja bila je postavljena u predjelu planine Bjelolase u Gorskotom kotaru i kretala se od planinarskog doma u Tuku jugozapadno u pravcu Carevice pa preko Jančarice natrag u Tuku. Dužina zračne linije za seniore iznosila je cca 13 kilometara, što znači da su takmičari trebali pješke prewalki oko dvadesetak kilometara. Visinska razlika bila je ukupno 1000 metara.

Najjača borba vodila se u seniorskoj konkurenciji i teško je bilo izdvojiti ekipe, koje bi bile najveći favoriti. Ujednačenost ekipa pružala je mogućnost svakoj od njih trinaest, koliko ih se našlo na startu, da zauzme najviše mjesto. Sve je zavisilo o dobroj kondiciji, jer se rijetko dešava da neka ekipa ne pronađe kontrolnu tačku. Svega je četirima ekipama nedostajala po jedna KT, što predstavlja velik uspjeh čitavog natjecanja. Ustalo se naime da se staza prelazi trčeci, pa su svi natjecatelji prije prvenstva imali treninge, što im je svakako pomoglo u plasmanu. U seniorskoj konkurenciji trebalo je proći kroz 6 kontrolnih tačaka, u omladinskoj je postojalo 5 KT, a u pionirskoj 2 KT.

Magla i kiša bili su najveći protivnici borbenim ekipama. Najboljoj ekipi Nikole Siegfrieda trebalo je za prelazak čitave staze 2,42 sati, dok je ekipa Radovana Čepelaka kasnila za njom 18 minuta da već trećeplasirana ekipa Radenka Miloševića kasni za Čepelakom čitav sat i 17 minuta.

U omladinskoj konkurenciji najviše uspjeha imala je ekipa PD »Sljeme« iz Zagreba. Učenici poznatog orijentaciste ing. Gordana Skukana, koji se sada nalazi u Kanadi, osvojili su prvo mjesto sa vodom Zlatkom Zajićem. Slavonski omladinci zauzeli su drugo i treće mjesto dokazavši da su veliki favoriti na natjecanjima republičkog ranga.

Kod pionira dominirale su ekipe iz Slavonske Orahovice, koje su osvojile prva tri mjesta.

Nakon natjecanja podijeljene su nagrade svim trima prvoplasiranim ekipama sa strane organizatora Planinarskog saveza Hrvatske. Prvoplasirana ekipa u seniorskoj konkurenciji dobila je i pokal predsjednika općinske skupštine Delnica, a prvoplasirane ekipe u omladinskoj i pionirskoj konkurenciji primile su pokale SOFK općine Delnice. Treba istaknuti vrlo dobru organizaciju cjelokupnog natjecanja, a posebno trasu natjecanja koju su postavljali najpoznatiji traseri u republici Nikola Aleksić (PSH), Favao Jurčić (PDS »Velebit«) i Fred Zidan (PD »Zagreb — matica«).

Redoslijed u plasmanu je sljedeći:

Seniori:

1. PD »Petehovac« — Delnice, voda: Nikola Siegfried, 2 sata 42 minute;
2. PDS »Velebit« — Zagreb, voda: Radovan Čepelak 3 sata 00 minuta;
3. RT PD »Prijatelj prirode« — Zagreb, voda: Radenko Milošević, 4 sata 17 minuta;
4. PD »Zagreb — matica« — Zagreb, voda: Zlatko Smerke, 4 sata 47 minuta;
5. PD »Sljeme« — Zagreb, voda: Marijan Zunić, 4 sata 55 minuta;
6. PD »Zagreb — matica« — Zagreb, voda: Josip Brestovac, 5 sati 30 minuta.

Omladinci:

1. PD »Sljeme« — Zagreb, voda: Zlatko Zajić, 3 sata 41 minuta;
2. PD »Orahovica« — Slav. Orahovica, voda: Zeljko Vanek, 3 sata 56 minuta;
3. PD »Sokolovac« — Slav. Požega, voda: Krešo Mišta, 4 sata 15 minuta.

Pioniri:

1. PD »Orahovica« — Slav. Orahovica, voda: F. Tes 1,06 sati;
2. PD »Orahovica« — Slav. Orahovica, voda: Lj. Nikolić, 1,10 sati;
3. PD »Orahovica« — Slav. Orahovica, voda: Z. Čorić, 1,51 sati.

B. Spoljarić

MOPP 1967.

Među posljednjim velikim natjecanjima iz orijentacije bio je Međuuniverzitetski orijentacioni planinarski pohod (MOPP) koji se ubraja među najstarija natjecanja takve vrste u zemlji, a okuplja samo članove studentskih planinarskih organizacija u Jugoslaviji.

Svake godine ovo natjecanje organizira drugi sveučilišni centar na terenima svoje republike. Ove je godine došao na red sveučilišni centar u Sarajevu, pa je natjecanje izvelo akademsko skijaško-planinarsko društvo »Bukovik« iz Sarajeva.

Natjecanje se održalo na padinama Jahorine sa startom u Palama dok se cilj nalazio nedaleko planinarskog doma »Partizan« na Jahorini. Startalo se u muškoj i ženskoj konkurenciji uz sudjelovanje svih studentskih organizacija, osim Akademskog društva iz Ljubljane. Takmičenje je bilo dvodnevno za mušku konkurenciju, dok su se studentice natjecale na jednodnevnoj stazi u dužini od cca 10 km sa 5 kontrolnih tačaka.

Zbog pomanjkanja sredstava ekipe Zagrebačkog sveučilišta bile su okrnjene. Naime društvu »Velebit« bilo je moguće poslati samo jednu ekipu i izbor je pao na ekipu u ženskoj konkurenciji. Bile su to članice Alpinističkog odsjeka Vesna Mihelić, Ana Marić i Ana Klasinc. Njihov plasman zaslužuje pažnju, jer su između pet prijavljenih sveučilišnih centara u ženskoj konkurenciji zauzele prvo mjesto. Iza njih slijedi ekipa Skopskog univerziteta, a kao treći plasirao se Sarajevski univerzitetski centar.

U muškoj konkurenciji vodila se oštra borba između ekipa Beograda i Sarajeva. Takmičenje je bilo za mušku konkurenciju dvodnevno i vrlo naporno. Naposlijetku je prvo mjesto zauzela ekipa Beograda dok su drugo i treće mjesto podijelile dvije ekipe iz Sarajeva.

B. Spoljarić

ZIMSKI OMLADINSKI TEČAJ NA OSTRUCU

U organizaciji Omladinske sekcije PD »Željeznice« Zagreb održan je od 15. do 22. siječnja 1967. godine zimski omladinski tečaj. Vodila su ga dvojica instruktora, članovi AO istog društva. Sudjelovalo je 7 omladinaca i 3 omladinke koje je društvo nagradilo za njihov rad u omladinskoj sekciji. Društvo je snosilo i dio troškova. Pojedini omladinci mislili su ispočetka da neće biti zaokupljeni nekim organiziranim radom. Bilo je i negodovanja. Ono je međutim brzo nestalo.

Rad na tečaju bio je podijeljen na teoretski rad i praktične vježbe. Svakog dana su održavana predavanja. Teme su bile: Tehnika hodanja u visokim planinama ljeti i zimi, Markacije, Prva pomoć, Opasnosti u planini ljeti i zimi, Orijentacija pomoću objekata i prirodnih elemenata, Upotreba karte i kompasa, Organizacija izleta, uspona, tura, logorovanja — ishrana i higijena.

Tečaj je obuhvatio skijanje uz učenje osnovnih elemenata za one omladince koji su došli na tečaj kao početnici u skijanju. Napredni su vježbali posebno. Svaki instruktor je vodio jednu grupu. Na terenu je osim vježba u skijanju održana i praktična vježba spasavanja nesrećenog skijaša (prva pomoć, prijenos čamcem itd.). Poduzeta je i posebna tura na krpljama grebenskim putem preko starog Lipovca do Šoičeve kuće i preko Velikog Dola do Šoičeve kuće. Trasirana je i staza za orijentaciono takmičenje. Jedna ekipa pronašla je sve četiri zadane tačke.

Red na tečaju bio je dobar. Svakog dana bila su određena po dva dežurna koji su se brinuli za čistoću prostorija, hranu, čisti snijeg i vodili dnevnik o ishrani i radu tečaja.

Omladinci su shvatili vrijednost onoga što su naučili te su sa zadovoljstvom na svom društvenom sastanku prepričavali zgode i nezgode s tečaja. Mnogi su zaželjeli da se i sljedeće godine uključe ponovno u ovakovo zimovanje koje uz radosti pruža mogućnost da se mnogo korisnog nauči.

Zorka Šafar

MEĐUNARODNI SEMINAR GORSKE SLUŽBE SPASAVANJA

Od 7. do 9. maja 1967 god. održan je na Jahorini savezni seminar Gorske službe spasavanja uz učešće i gostiju iz inostranstva. Pored 61 učesnika iz svih republičkih planinarskih saveza, uključujući i dva predstavnika Jugoslavenskog crvenog krsta i predstavnika Visoke škole za fizičku kulturu u Beogradu, na seminaru su bili i sledeći učesnici iz inostranstva: predsednik Međunarodne komisije za alpsko spasavanje (IKAR) dr R. Campell (Pontresina, Švajcarska), direktor instituta za lavinska istraživanja M. Schild (Weissfluhjoch, Davos, Švajcarska), dva predstavnika iz SSSR, dva iz Bugarske, tri iz Italije, dva iz Čehoslovačke i osam iz Poljske.

Program seminara je bio na zavidnoj visini, čemu je znatno doprinelo i učešće dra Campell-a i Schild-a. Program je obuhvatio predavanja: uvodno izlaganje o GSS u SFRJ (dr Stojanović), prva pomoć kod lokalnog smrztavanja (dr Kućec), deseto-godišnja statistika nesreća u planinama SFRJ (dr Šignjar), problemi u praktičnoj nastavi prve pomoći (dr Bervar), zaštita od lavina (Schild), zaštita od groma u planini (dr Stojanović), korišćenje helikoptera u spasavanju iz ličnog iskustva (dr Campell). Izvedene su demonstracije iz sledećih tema: improvizacije za spasavanje na planinskom terenu, improvizacije za spasavanje u steni, rad sa

rogatkom (ekipa iz Bugarske), smučarski štap sa lavinskom sondom i lavinskim užetom (dr Campell). M. Schild je prikazao film o radu njegovog Instituta.

Za strane goste posle seminara bio je organizovan prijem u Sarajevu, obilazak grada, uspon na Prenj i poseta Mostaru i Počitelju.

Organizacija prihvata, smještaja i rada na seminaru bila je primerna, što su strani učesnici posebno isticali. Zasluga za to pripada Planinarskom savezu Bosne i Hercegovine, stanci GSS Sarajevo i posebno sekretaru PS BiH drugu F. Zrinskiću, pa smatramo da im treba odati javno priznanje.

Sav rad na seminaru bio je preveden na nemački, odnosno srpskohrvatski, a za Italijane i predstavnike SSSR-a i na njihov jezik. Pisani materijali su bili prevedeni na nemački jezik.

Uspesna organizacija seminara i zanimljiv program ostavili su na učesnike povoljan utisak i potvrdili korist od ovakvih sastanaka. Posebno ističemo mišljenje koje je izneo dr Campell, da Jugoslavija služi kao most između IKAR-a, koji okuplja alpske zemlje, i drugih mahom istočno-evropskih zemalja, i da ovaj seminar ukazuje na potrebu šire međunarodne saradnje. Predstavnik crvenog krsta pukovnik dr Nešić istakao je bliskost ciljeva i potrebu veće saradnje. Tim povodom sekretar JCK drugarica Mara Rupena Osoinik tražila je da se o seminaru napiše informacija za bilten JCK.

Iz seminara proističu i određena iskustva za eventualnu buduću organizaciju sličnih skupova. Pada u oči da i ovog puta, kao i dosad, na seminaru nisu bili predstavnici republičkih institucija sa teritorije gde se drži seminar. Ponovila se i hronična slabost da jedan ovakav seminar nije bio praćen odgovarajućom propagandom. Takođe i nadalje treba nastojati da u programu budu zastupljeni samo oni koji predstavljaju autoritet u određenoj problematici. Rukovodstvo seminara treba da bude rasterećeno tehničkih poslova na licu mjesta.

U celini može se reći da je seminar uspeo i preko inače optimističkih očekivanja, pa veoma laskave ocene stranih učesnika služe kao velika satisfakcija svima koji su se angažovali oko seminara. Ovaj seminar predstavlja i međunarodnu afirmaciju naše organizacije pa pokazuje koliko bi se moglo učiniti kad bi se uz skromna ulaganja Gorskoj službi spasavanja omogućilo da razvije širu ali neophodnu aktivnost. Za uspešan rad Komisije za GSS — PSJ nisu dovoljne pojedinačne uspele akcije, već je neophodan kontinuitet u aktivnosti, jedinstvena koncepcija, program i sredstva za njegovo izvođenje. U današnjim uslovima rada to nije obezbeđeno.

Dr Ivan Stojanović

PLANINARSTVO U ŠVICARSKOJ

Švicarski alpinistički klub — CAS — vlasnik je 140 planinarskih kuća. Sve su smještene u visokom gorju, a poznate su po kućnim redovima, koji se najstrože primjenjuju. Noćenje je za članove 60% jeftinije. Posebno se plaća loženje, u nekim i rasvjeta, a domar dobiva skromnu napojnicu. Ako domara nema, novac se polaže u posebnu škrabicu ili se čekom doznaje na račun društva, a jedina je kontrola upisna knjiga.

CESTA NA KUM

PD »Kum« iz Trbovlja uspjelo je izgraditi cestu od Lipčevih travnika do vrha Kuma. Cesta je pogodna i za laka motorna vozila. Planinari Zasavskih planina osjećaju manjak vodiča po tim planinama, jer je staro izdanje rasprodano.

ASTRONAUTSKI ODJEVNI MATERIJAL ZA PLANINARE I GSS

Kod svemirskih letova za zaštitu letaća i aparatura od vrlo niskih temperatura kao i od onih visokih, pronađen je naročito materijal, superizolator. Došlo se na pomisao da se taj materijal upotrebi i na zemlji i to u prvom redu za zaštitu od niskih temperatura. Superizolator je veoma lagan i tanak materijal pa se komad u veličini čebeta 1,4 na 2,1 m može složiti u kutiju za cigarete. Taj astronautski materijal ne propušta vodu ni vjetar i 20 puta je topliji od bilo kojeg poznatog postojećeg materijala.

Sve su to osobine koje naročito cijene planinari i gorska služba spasavanja, jer taj materijal čuva oko 90% topline tijela, pa je s najboljim uspjesima i pohvalama ispitan na tečajevima skijanja, prve pomoći u planinama i u alpinizmu. Jedini mu je nedostatak jaka kondenzacija vodene pare kod znojenja.

Razni predmeti od tog materijala nalaze se u trgovinama ne samo u Americi već i u Evropi, i to zasada samo u Švicarskoj, pa će po svoj prilici doskora doći i na naše tržište.

O NAJSTARIJIM USPONIMA NA TRIGLAV

Poznati alpinista i planinarski pisac dr Julius Kugy ovako je zabilježio o najstarijim usponima na Triglav:

Mont Blanc i Grossglockner imaju zajedničku osobitost sa Triglavom, i to pisane podatke o prvim usponima na te vrhove. Slovenac Janez Dežman je 8. kolovoza 1809. stavio na vrh Triglava dobro zatvorenu bocu u koju je stavio slijedeći zapis: Dragi nalazniče! Bio sam toliko sretan da sam došao na vrh Triglava. Stavi taj zapis ponovo u bocu. Tu bocu sa zapisom prvi je našao Francuz Hacquet. Eotaničar dr Franz Wilhelm Sieber pripisao je tom zapisu: »Poslije Hacqueta ja sam treći nalaznik. Onaj koji će biti četvrti, neka uživa u tim trenucima, jer ih u daljem životu više neće doživjeti«.

JAPANSKI ALPINISTI ZIMI NA MATTERHORN

Japanski alpinizam u punom je razvitku unatrag nekoliko godina. Uspion na Matterhorn zimi, sjevernom njegovom stijenom svakako je veliki uspjeh japanskih alpinista. Bila su to tri alpinista iz Tokija koji su kod temperature od minus 15 do 20 stupnjeva sa dva bivaka svladali sjevernu stijenu i osvojili ponajprije talijansku pa zatim švicarsku stranu.

ISTRAŽENA SPILJA VRELO KOD JASENKA

U toku od 12 sati rada uspjelo je mladim speleolozima Zlatku Coraku, Marijanu Cepelaku i Zeljku Sanseviću istražiti 400 metara dugačku spilju Vrelo kraj Jasenka u Gorskom kotaru. Još je za vrijeme prvomajskih praznika 1964. bio pokušaj da se prodre u spilju, ali je zbog velikih količina vode ondašnja ekipa odustala. Kako je jesenji period najpogodniji, to se ekipa spremila da prodre što dublje opremivši se svim potrebnim materijalom među kojima i čamcem. Čamac je zaista bio potreban, jer se u spilji nalazi pet podzemnih jezera, koja su speleolozi pomoću njega svladali. Spilja završava tzv. sifonom i nemoguće je prebroditi tu vodenu prepreku. Sada je spilja definitivno istražena u cijeloj svojoj dužini od 400 metara, a ujedno su načinjeni i nacrti. U spilji nema interesantnih spiljskih ukrasa što je uvjetovano velikom količinom vode koja ih ispiru. Naime u proljeće voda čak izlazi iz spilje i poplavljuje okolna polja.

Ovim istraživanjem mladi su speleolozi »Velebita« zabilježili još jedan svoj istraživački uspjeh, a treba nadodati da je istraživanje izvršeno u toku noći.

B. Špoljarić

OVOGODIŠNJI DAN PLANINARA—ŽELJEZNIČARA

Svake godine 15. IV slavi se Dan željezničara. I planinarska društva željezničara sudjeluju u tim proslavama. Iznosimo kako su članovi Planinarskog društva »Željezničar« Zagreb proslavili taj dan.

U društvenim prostorijama okupilo se oko 150 članova društva. Održana je akademija s prigodnim programom. Osim referata, recitacija i razgovora s preživjelim učesnicima štrajka iz 1920. godine, održan je i kraći glazbeni program koji su izveli članovi društvenih pjevačke i mandolinističke sekcije. U povodu proslave otvorena je i prigodna izložba s dokumentacionim materijalom o radu i djelovanju PDZ Zagreb i ostalih planinarskih društava željezničara Jugoslavije. Prisutni su razgledali panoe, fotografije, plakate, bilten, značke, pozive, diplome, pohvale i dokumente iz doba osnivanja društva kao i međusobne suradnje PDZJ.

Osim toga PDZ Zagreb prisustvovalo je i jednom većem susretu planinarskih društava željezničara. Održan je u Ljubljani i na Velikoj planini nad Kamnikom. U Ljubljani položen je vijenac na grob poginulih željezničara na Zaloškoj cesti. Zatim su se planinari uputili na Veliku planinu. Smjestili su se u nekoliko domova. Među prisutnima bilo je 136 članova PDZ Zagreb, 36 članova PDZ Sarajevo te veći broj članova PDZ iz Maribora, Novog Mesta, te Ljubljane, koja je uječno bila i organizator tog susreta. Na domu na Kiscovcu održan je prigodni program. PDZ Sarajevo istaklo se dobro pripremljenim zabavnim programom. Vrijeme je bilo prekrasno te su članovi svih društava bili oduševljeni ljepotama Velike planine. Pašnjaci sa stočarskim kolibama, krševit teren i strme padine oduševili su sve prisutne, bez obzira da li su već poznavali ili su tek upoznali taj kraj. Blizina najvišeg dijela masiva Kamniških Alpa privukla je fotomateru, a moderna žičara oduševila i staro i mlado. Oko 220 prisutnih članova planinarskih društava željezničara suglasilo se da će se 1968. godine u povodu Dana željezničara ponovo sastati i to na poziv PDZ Maribor u brdovitom predjelu sjeverno od Maribora.

Zorka Šafar

MEĐUNARODNI PLANINARSKI PUT NA KARAVANKAMA

Slovenski i austrijski planinari stavili su tokom mjeseca srpnja o. g. planinarske oznake na međunarodnu stazu od Mačenske planine pod Stolom preko sedla Belščica na vrh Stola. To je austrijska strana Stola u slobodnom graničnom planinskom pojasu, a kojim se sada mogu služiti i naši planinari, ako imaju valjanu putnu ispravu. Isto vrijedi i za austrijske planinare kad prelaze do naših kuća. Istovremeno obavljeno je i svečano ctvaranje nove međunarodne planinarske staze na Peci.

RAZMJENA POVLASTICA S AUSTRIJSKIM PLANINARIMA

Ugovorena je razmjena povlastica za noćenje u domovima i kućama između austrijske planinarske organizacije »Priatelj prirode« i PS Hrvatske. Austrijska organizacija raspolaže sa 110 domova i kuća, a povlastica za noćenje iznosi 25 do 30% od redovne cijene. Istu povlasticu uživaju članovi te austrijske organizacije kod nas. Poblize upute daje PS Hrvatske.

SKUP ALPINISTA IZ CIJELOG SVIJETA

Ove je godine održan četvrti po redu skup alpinista iz cijelog svijeta u Bad Bollu. Tu se je našlo oko 200 najpoznatijih alpinista koje je na ovaj skup dovela ljubav prema planinama. Glavna tema sastanka bila je sjeverna stijena Eigera, pa je konačno usvojeno mišljenje da se alpinizam ne treba vezati na ovu ili onu tehniku penjanja — već je glavno doći na vrh.

SUSRET DRUGARSTVA I ORIENTACIONO NATJEČANJE PLANINARA SLAVONIJE

U nedjelju 10. rujna 1967. održano je IV orijentaciono natjecanje planinara Slavonije u Orahovici. Kružna staza vodila je iz mjesta okolnih bregovina u predjelu Jezera i Ružice-grada ponovno na cilj u Orahovici u dužini do 12 km. Unatoč lošem kišnom vremenu i raskvašenom terenu, što je otežavalo natjecanje, postignuti su dobri rezultati. Od 46 prijavljenih ekipa zbog nevremena startale su samo 32, od kojih je bilo 11 seniorskih, 13 omladinskih, 2 ženske i 8 pionirskih.

U skupini seniora pobijedila je momčad PD »Sljeme« iz Zagreba pod vodstvom M. Zumića preživši stazu u vremenu od 2,15 sati. Drugo mjesto zauzela je momčad PD »Jankovaca« iz Osijeka, vođa Z. Lončarić, a treća momčad PD »Sokolovaca« iz Slav. Požege, vođa D. Miller. U skupini omladinki osvojila je prvo mjesto ekipa PD »Sokolovaca« iz Slav. Požege (M. Plovančić), drugo mjesto pripalo je ekipi PD »Orahovica« (Bernik), a treće PD »Krn-dijaa« iz Našica (Gren). Među deset ekipa omladinaca sva tri prva mjesta zauzele su momčadi PD »Orahovica« (M. Marković, Z. Vanek i T. Audefinger). U skupini pionira također su oba prva mjesta osvojile momčadi PD »Orahovica« (Lj. Nikolić, F. Tes), dok je treće mjesto pripalo ekipi PD »Krn-dijaa« iz Našica (I. Kruljac).

U ime Planinarskog odbora Slavonije natjecateljima je podijelio za osvojenja prva tri mjesta spomen-zastavice predsjednik odbora prof. A. Petković čestitajući domaćinu i svim učesnicima dobru organizaciju, nesebično zalaganje, planinarsku upornost i hrabrost. Natjecatelji i sve prisutne pozdravio je u ime PS Hrvatske tajnik V. Vinterstajger izruživši PD »Orahovica« kao nagradu za uspješan rad novoizdanoj ediciji »Planine Jugoslavije«. Na daru se u ime društva zahvalio predsjednik M. Mitrović.

Natjecanje je održano kao dio »Susreta planinarskog drugarstva« na kojem je sudjelovalo osam planinarskih društava, i to »Krn-dijaa« (Našice) sa 22 člana, »Jankovaca« (Osijek) s osam članova, »Po-beda« (Beograd) sa 33 člana, »Klekočava« (Prije-dor) sa 18 članova, »Sljeme« (Zagreb) s 8 članova, »Sokolovaca« (Slav. Požega) sa 35 članova, »Zagreb« (Zagreb) s 3 člana tj. ukupno 129 članova i omladine ne računajući brojno prisustvo članova i građana domaćina iz Orahovice koja je već u subotu 9. IX navečer bila okićena cvijećem, zastavicama i planinarskim amblemima pozdravljajući planinarsku povorku što se kretala gradom prema Vatrogasnom domu gdje je održan svečani sastanak i priredba. Susretu je prisustvovao i pozdravio ga potpredsjednik PS Jugoslavije general Milivoj Gluhak.

Ovogodišnjem tradicionalnom sastanku planinara Slavonije, ovaj puta na obroncima Krndije, prisustvovali su kao gosti planinari iz Zagreba, Beograda i Prijedora, što je ovaj priredbi Slavonaca dalo još šire i simpatičnije značenje.

A. Petković

95-GODISNJICA MISS F. S. COPELAND

Miss F. S. Copeland dobro poznata alpinistkinja ne samo u Sloveniji već i širom Jugoslavije, proslavila je nedavno svoju 95-godišnjicu života. Došla je u Sloveniju kao lektorica engleskog jezika 1921. godine i doskoro se upoznala s poznatom alpinistkinjom M. M. Debelakovom i s njezinim mužem slikarom Edom Deržajem s kojima je prepenjala sve značajnije vrhove i alpinističke smjerove raznih težina u slovenskim Alpama.

Naročito je zavojljela Julijske Alpe i već nakon 10 godina boravka u Sloveniji izdala je ilustriranu knjgu »Beautiful Mountains« s podnaslovom »The Yugoslav Alps«, koja je štampana u Londonu 1931. godine. Osim ove knjige Miss Copeland napisala je čitav niz članaka u engleskim časopisima o pojedinim našim planinama i svojim doživljajima na njima. Svoj prvenstveni uspon u sjevernoj sti-

jeni Ponce opisala je 1935. godine. Njezini opisi su privukli pažnju znatnog broja engleskih alpinista u naše planine. Osim planinarske literature Miss Copeland se mnogo bavila i prevodenjem slovenske beletristike na engleski.

S poznatim slovenskim alpinistom Jožom Čopom popela se Miss Copeland sa 88 godina života za 14 sati uspinjanja na vrh Triglava, čime je postigla jedinstveni starosni rekord za žene. Joža Čop kaže da se Miss Copeland uspjela najmanje četrdeset puta na Triglav. Za vrijeme rata bila je internirana u Italiju.

NOVA PLANINARSKA TRANSVERZALA NA ZUMBERKU (GORJANCIMA)

PD »Novo Mesto« i tamošnje turističko društvo otvorili su novu planinarsko-turističku transverzalu pod imenom Trdinov put. Svečano otvorenje obavljeno je pri planinarskom domu »Vinko Padersića« pri Gospodičini na Zumberku. Transverzala prolazi najznačajnijim vrhovima Zumberka — to je planinarski dio transverzale — dok ostali dio prolazi historijskim mjestima Srednjeg Dolenjskog. Na cijelom putu, dugačkom 153 km, ima 12 kontrolnih mjesta do kojih se može doći samo pješaćenjem, a ostali dio može se proći i motornim vozilima.

I. L.

PLANINARSKO SKLONISTE NA KALVARIJI KOD KARLOVCA

Neposredna okolica grada Karlovca ističe se prema zapadu bogato razvedenim brežuljcima i bregovima između kojih se provlače rijeke Dobra i Kupa. Sve je to uglavnom pokriveno šumom i vinogradima sa rijetkim naseljima. Na prvom vijencu tog pobra, oko tri kilometra sjevernije od drvnog grada Dubovca, u kraju zvanom Kalvarija, PD »Dubovaca« iz Karlovca raspolaže vrlo slikovito smještenim planinarskim izletištem na Kalvariji. To je jednokatno skloniste smješteno u šumovitom kraju gdje ima voćnjaka i vinograda. Oveća dvorana, kuhinja, sunčana terasa i tekuća voda omogućuju ugodan odmor. Do tog skloništa dolazi se nakon polsatnog uspona ako se poslužimo gradskim autobusom na liniji za selo Jelsu.

Kuća je otvorena svake subote i nedjelje, a opskrbljena je i za veće skupine planinara, ako unaprijed najave svoj dolazak domaćinu PD »Dubovaca« u Karlovcu. Od kuće dobar put vodi grebenom povezanih brežuljaka do starodrevnog grada Dubovca. Traje sat i po pješaćenja uz prekrasne vidike na već spomenuto pobra zapadno i južno od Karlovca. Dovoljan je svega jedan dan da se istovremeno razgledaju i turistički vrlo interesantni kupališni uređaji na Korani te nova sportska dvorana jednaka onoj u Tivoliju u Ljubljani i da se ujedno posjeti planinarska kuća na Kalvariji.

I. L.

OSNIVANJE STANICE GSS U RIJECI

Naglim povećanjem broja posjetilaca Platka, koje je uslijedilo nakon izgradnje žičare i asfaltne ceste, ukazala se velika potreba za obnovom stanice Gorskog službe spasavanja u Rijeci, koja je »de jure« i do sada postojala, ali je zbog organizacionih problema i osipanja članstva aktivnost bila svedena na minimum.

O ovom problemu raspravljali su predstavnici riječkih planinarskih društava na sastanku Općinskog planinarskog saveza koji je održan u Rijeci dne 24. X 1967. godine.

Nova stanica bit će sastavljena od izabranih članova iz svih riječkih društava, a financijsku pomoć pružit će joj osim društava i Općinski planinarski savez, Ski klub Rijeka i SOFK Rijeka. U toku su i pregovori za dobivanje financijske pomoći od Socijalnog osiguranja, Osiguravajućeg zavoda, JNA i NM. Komisija za GSS PSH pomoći će stanici u izobrazbi kadrova organizaciono, financijski i u opremi. Za pročelnika stanice izabran je drug Kazimir Sambolec

N. A.

TEČAJ GSS-A NA RISNJAKU

Na Risnjaku je održan tečaj Gorskog službe spasavanja, na kojem su učestvovali pripravnici GSS iz Zagreba, Rijeke, Samobora i Splita te kao gost učesnik iz planinarskog društva »Klekovača« iz Prijedora. Komisija za Gorsku službu spasavanja vodstvo je povjerila iskusnom alpinisti i spasaocu Pavlu Jurčiću i instruktorima Ivi Slezicu i Nenadu Čuliću.

Tečaj je trajao od 8. do 15. oktobra, pa su tečajci kroz taj period svladali kompletnu ljetnu tehniku spasavanja. Zahvaljujući dobrim vremenskim prilikama svakog su dana održavane vježbe na terenu. Radilo se s improviziranim pomagalicama za transport unesrećenika kao i sa standardnom opremom za spasavanje. Tečajci su svladali improvizacije vučne nosiljke, nosiljke s užetom i naprtnjačom, »zatim sistem transporta na rukama i leđima. Od tehničkih zahvata vježbalo se s vitlom i to spuštanje i dizanje s »Gramingerovom« nosiljkom i »Marinerom«, a ujedno vršeni su uz pomoć tih specijaliziranih pomagala transporti u stijeni i teško pristupačnim planinskim terenima. Svako-dnevno održavana su stručna predavanja iz medicinskog dijela obuke, pružanja prve pomoći u planinama te teoretska nastava o spasavanju. Kako bi se pripravnici GSS što bolje upoznali sa svim teškoćama budućeg rada gorskog spasavanja i pokazali spremnost kod hitne intervencije, izvršene su četiri akcije spasavanja s pozivom. Od toga dvije akcije održane su noću na raznolikom planinskom terenu.

Osposobljavanje novog kadra Gorskog službe spasavanja uvjetovano je pomanjkanjem gorskih spavalaca na cjelokupnom planinskom terenu naše republike. Dok područje zagrebačke regije relativno dobro stoji u pogledu kadra i opreme, u najinteresantnijim planinskim područjima Gorskog kotara, Velebita i Dinare još uvijek nisu osnovane stanice GSS. Za sada stanice postoje u Zagrebu, Splitu, Ogulinu, Samoboru i Rijeci. Njihov broj je premalen pa pred Komisijom za Gorsku službu spasavanja PSH stoji opsežan posao ostvarenja zamisli prema kojoj bi cijeli planinski kompleks u Hrvatskoj bio pokriven mrežom spavalackih ekipa i stanica. Sve veći posjet, koji je u posljednje vrijeme zabilježen na našim planinama, kao

i ostvarenje novih transverzalnih puteva zahtijeva da do ostvarenja te zamisli što prije dođe

Prema riječima Pavla Jurčića, vođe tečaja, uspjeh je postignut. Zahvaljujući iskustvu, širokoj planinarskoj kulturi, poznavanju osnovnih znanja i izvanrednoj disciplini učesnika, tečaj je uspio. Održana su sva predavanja predviđena planom školovanja, a na vježbama nije dolazilo do grešaka pa su sve po planu izvršene. Pavao Jurčić vjeruje da će nova generacija gorskih spavalaca biti dobra garancija sigurnosti u našim planinama. Treba spomenuti da nakon još jednog tečaja, koji će se održati pod zimskim uvjetima, pripravnici Gorskog službe spasavanja imaju pravo pristupa k ispitu. Nakon toga dobivaju status gorskog spasaoca sa svim obavezama i pravima.

B. Špoljarić

PROBLEMI PLANINARSTVA U SLAVONIJI

U nedjelju 15. X 1967. g. održan je u planinarskom domu »Petrov vrh« kraj Daruvara redovni sastanak Slavonskog i planinarskog odbora uz prisustvo planinarskih društava iz Slav. Požege, Našica, Virovitice, Daruvara i Pakraca.

Na sastanku je razmatran niz pitanja od zajedničkog interesa, a doneseni su i sljedeći zaključci:

- ocijenjen je kao uspješan septembarski sastanak planinara Slavonije i orijentaciono takmičenje koje je održano u Orahovici;
- zbog čestih prigovora na dionicu Slavonskog planinarskog puta od Zvečeva do Petrovog vrha određena je nova varijanta koja ide od Zvečeva preko Dedovice, Ljutoća i Vranog Kamena na Petrov vrh; također je zaključeno, da se izrade nove značke i legitimacije za ovaj put;
- zadužen je sekretarijat ovog odbora da pripremi nacrt novog Statuta i da ga pošalje svim društvima, radi dobivanja eventualnih primjedbi;
- dogovoreno je da se idući sastanak odbora održi na Omanovcu kraj Pakraca, a sljedeći sastanak (slet) planinara Slavonije na planinarskom domu »Petrov vrh«.

N. A.

NAŠI NOVI PRETPLATNICI

Ristić Aca, Niš, Braće Ignjatovića 40
Tomašić Ivica, Zagreb, Trnsko 49
Gojak Ante, Zagreb
Jovanović Branko, Kruševac, Mirka Tomića, zgrada »Češalje II ulaz 2 st. 16
Vučić Dragan, Kruševac, ul. Lovačka 5
Tutulić Dragomir, Kruševac, Dositijeva br. II A stan 2
Marić Milan, Kruševac, Nemanjina 35
Petrović Dragan, Kruševac, Nova Balšićeva 6
Rakić Slobodan, Kruševac, Cara Lazara 146
Radisavljević Gordana, Kruševac, D. Gajića 33 stan 5
Čović Radmilo, Kruševac, D. Gajića zgrada N 8 st. 3
Milojević Miroljub, Kruševac, Gligorija Dikića 68
Petrović Zoran, Kruševac, Cara Lazara 152
Zukina Franjo, Donja Stubica, Golubovečka cesta
Novljan Mirjana, Rijeka, G. Vežica 40
Madarević Mladen, Zagreb, M. Pijade 197
Crnolatac Ivan, Zagreb, Demetrova 1

Vekić Pero, Zenica, Titova K-6
Popović Mirko, Zenica, Nede Rakića 9
Novosel Stjepan, Sv. Jana, Žitnica
Simonetti Petar, Tuzla, S. Mičića 56
Pešikan Božo, sudac Sarajevo ul. 6 nov. br. 50
Hajdarević Rašid, sudac, Sarajevo Zagrebačka 55
Kuchukalich M. Ibro, director of glamorock for Kuwait Beirut, Liban, P. O. box 740
Pušica Stojan, Beograd, Kralja Vladimira 33
Brišćik Hinko, Karlovac, Z. Čujića 6/b
Parac Krešo, Sl. Požega, Ljevaonica
Štirmer Vlado, Sl. Požega, »Zvečevac«
Albert Josip, Sl. Požega, gimnazija
Marić prof. Luka, Zagreb, Jurjevska 25 a
Mujić Tahir, Zagreb, Vlaška 99
Planinsko društvo, Murska Sobota
Cukrowski Dieder, Sarajevo, Ilićanska cesta 11 T
Celiković Dragoljub, Tuzla, Okružni sud
Kurtić Kemal, Tuzla, Rudarska 200
Dolić Alija, Tuzla, Si selo
Damjanović Milutin, Beograd, B. Krsmanovića 18

Kazalo za XIX godišće

I ČLANCI

Adam Dražen: U ledu Visokih tura	49
Bedenko Zvonimir: Šćah	42
Behrem Bećir: Planinari PD »Vilina« na djelu	265
Beširović Uzeir: Novogodišnji zapisi	5
Beširović Uzeir: Olujna noć na Plasi	40
Beširović Uzeir: Planinarski susreti	51
Beširović Uzeir: Vlašić	159
Beširović Uzeir: Slike s Durmitora	209
Beširović Uzeir: Kladovo polje	273
Beširović Uzeir: Bjelasica — zelena planina	257
Bihać Kiro Dimitrovski: Deset godina susreta »Bratstvo i jedinstvo«	229
Bojanović Miloš: Moračke planine	117
Bozja Drago: Deset »Bjelašničkih dana«	135
Božinović ing Miodrag: Nekoliko podataka o visinama Karanfila (Brade)	80
Braum Branko: Kroz Malu Paklenicu	41
Crnolotac Ivan: Sinaj i Sinajska gora	145
Čaušević H.: Vinjete za priče o jezerima	7
Čaušević H.: Planinarstvo u BiH između dva rata	59, 107, 179, i 214
Gilić Stanislav: Gle, eto članak o »Klinu«!	195
Gobec Željko: Prvi put na Ortleru	267
Godler Zlata: »Šutljva žena — dar gospodnji«	73
Grimani Ante: Čiovo	70
Hrasnica Emina: Na Lopati u novembru	228
Janošević Vlastimir: Beogradski planinari u Samoborskom gorju	137
Keler Zvonimir: Starim putevima po južnom Velebitu	249
K. N.: U carstvu poezije	55
Korjenić Ešref: Novogodišnja noć	54
Korjenić Ešref: Planina u kojoj vode nema	71
Korjenić Ešref: U tmni Paklarskih stijena	205
Korjenić Ešref: Entuzijazam »Igmanaca«	220
Krivokapić S. Dušan: Čaušica na Šar-planini	13
Kušan dr Fran: Biljni svijet Velebita III dio	23
Majnarić Vlado: Planinarske misli	69
Mak Franjo: Doživljaj u prirodi	44
Malinar Hrvoje: Na obali podzemne rijeke	10
Malinar Hrvoje: U Grginom bunaru	85
Marković dr Mirko: Josip Plaček	241
Mihoković Nikola: Fra Džebo	74
Mihoković Nikola: Kako smo postavljali upisnu knjigu na Gorskom Zrcalu	272
Mihoković Nikola: Ružan san	39
Miličević Mišo: Planinarske transverzale u BiH	75
Oštrić Vlado: Planinarske marginalije	261
Ott Ivo: Transverzale — suvremeni oblik planinarenja	103
Ott Ivo: Dolomitske šetnje	253
Ott Ivo: Transverzala »Via Alta« u Dolomitima	277
Petković Antun: Planinski pejzaži Slavonije	17
Plaček Josip: Sjećanje na Čvrstnicu i gradnju kuće na Vilincu	244
Poljak dr Željko: U novoj godini	1
Poljak dr Željko: Na vrhovima Evrope	63
Poljak dr Željko: Olimp	65
Poljak dr Željko: Velebitski planinarski put	69
Poljak dr Željko: Učka i istarske planine	121
Poljak dr Željko: Pujo, Taivas i Haltia u Finskoj	128
Poljak dr Željko: Na vrhovima Beneluksa	175
Pražić Bojana: Slani potok u Vinodolu	133
Pražić Bojana: Vidokrug sa Sljemena	269
Pražić prof. dr Mihajlo: Mrtvo more	200

<i>Radošević Borislav</i> : Prenj u maju	221
<i>Ržehak ing. Viktor</i> : Zaštita prirode u Bosni i Hercegovini	113
<i>Smerke ing. Zlatko</i> : Nikola Mihoković	271
<i>Stanišić Velibor</i> : Ostati nasamo s planinom	193
<i>Stojanović dr Ivan</i> : Opasnosti od groma u planinama	83
<i>Stunić Tomislav</i> : Crveni krugovi u Gupčevu kraju	131
<i>Stunić Tomislav</i> : Planinarske staze sjeverne Medvednice	155
<i>Šehić Mehmed</i> : Planinarske transversale u Jugoslaviji III	23
<i>Šignjar dr Radovan</i> : Najčešće povrede i uzroci nesreća u planinama	167
<i>Šilić ing. Čedomir</i> : Jedna planina mijenja izgled	163
<i>Škaljić Nazim</i> : Ravna planina	219
<i>Sobić Milan</i> : Smetovi — druga Jahorina	106
<i>Šparica Marko</i> : Uspon na Galičicu	43
<i>Špoljarić Branimir</i> : Povodom svladavanja »Klina« u Anića kuku	36
<i>Špoljarić Branimir</i> : Jedan susret, jedan razgovor, jedna priča	207
<i>Tabak Petar</i> : Nedjeljni akordi	99
<i>Veljković Božidar</i> : Hej, krasiv si Irin Pirin!	33
<i>Veronek dr Ivo</i> : Samoborski Veliki dol — na omotu broja	1—2
<i>Vučetić Veljko</i> : Modro i Crveno jezero kod Imotskog	56
<i>Zlobicki Branišlav</i> : Na pustom gradu Bobovcu	97
<i>Zlobicki Branišlav</i> : U pohode Prenju	102

II IZ LITERATURE

<i>Blašković prof. dr Vladimir</i> : Značajna publikacija o jugoslav. planinama	183
<i>Gušić prof. dr Branimir</i> : Jedna dobra knjiga	223
<i>Pražić prof. dr Mihajlo</i> : Još jedan prikaz »Planina Jugoslavije«	225
<i>Oštrić Vlado</i> : Planinarske marginalije	261

III RAZNO

—aš—: Zagrebački planinari-seniori u Bugarskoj i Turskoj	276
Orijentacijski sport	281
Speleologija	87 i 232
Vijesti	45, 91, 137, 187, 235 i 283
Za alpiniste	88, 185, 233 i 279
»Naše planine« između dviju skupština (referat urednika) — na omotu broja	9—10
Bosna i Hercegovina u »Našim planinama« — na prilogu broja	1—2
Nova kuća na Lipi u Medvednici — na omotu broja	3—4
Volarnica, novo izletišta na Medvednici — na omotu broja	5—6

ISPRAVCI

Korektorskom greškom nastale su u članku prof. dra Branimira Gušića »Jedna dobra knjiga« na strani 224, drugi stupac, broj 9—10, dvije greške. U 18 retku treba da stoji »u XVI stoljeću« umjesto »u VI stoljeću«, a u 31. retku »ruševine nekadašnje opatije benediktinaka« umjesto »benediktinaca«.

U članku »Naše planine između dviju skupština«, koji je štampan na trećoj stranici omota broja 9—10 u posljednjem retku drugog odlomka stoji da je »naš beogradski prijatelj Živorad M. Jevremović osnovao zakladu za NP u iznosu od 300 000 starih dinara«. Tačan iznos je 500 000 starih dinara.

SVAKI UČESNIK DOBIVA NAGRADU!

Dragi čitaoci! Molimo Vas da izaberete u 1967. godištu članak koji Vam se najviše svidao i da njegov naslov ispišete na poledini čeka koji je priložen ovome broju. Izbor će Vam olakšati kazalo za čitavo godište koje se nalazi na kraju ovog broja. Ček je priložen radi obnove pretplate za 1968. godinu kao i za namirivanje duga iz 1967. i 1966. godine. Svaki učesnik ankete, koji obnovi pretplatu i namiri dug najkasnije do 31. januara 1968. dobit će besplatno na dar najnoviji planinarski vodič »Učeka i istarske planine« s velikom četverbojnom geografskom kartom. Nakon tog roka vodič se može dobiti samo uz c'jenu od 300 starih dinara. Rezultat ankete, tj. ranglista izabranih članaka, bit će objavljena u broju 1—2 od 1968. godine. Godišnja pretplata iznosi kao i do sada, 15 novih dinara.

Ovom anketom »Naše planine« žele nagraditi uredne pretplatnike i ujedno saznati kakve članke naši planinari najviše vole, radi usmjeravanja uredničke politike.

Do sada smo običavali naše dužnike podsjećati na obavezu pismom preko pošte, što nam je zadavalo mnogo truda i troška. Ovaj put se koristimo stranicama našeg časopisa. Ujedno molimo za izvinjenje ako se greškom našem administraciji na popisu našao netko tko je uredno namirio obaveze. Dugovanja su prikazana prema stanju dana 1. XII 1967.

Redakcija —

BANJA LUKA Josip Fijan Ivica Ilić Ivan Ištvanek Ivan Matajija Nogić Rasim Ramić Mustafa	Slobodan Janjić Veljko Krivokapić Sofija Perić Stojan Veljković	Lazar Rusijan Milan Uzelac IVANGRAD Gimnazija »P. Mališić« Škola »Vuk Karadžić«	NOVI TRAVNIK Gerzina Stanislav
BEOGRAD Andelić Milana Nada Beader Zvone Blažina Cvijanović Ratko Ljubomir Krstić OPSD »Beograda« PD, »Radnički« Stojan Pušica Olivera Simić Stojanović	CAKOVEC Ivica Grlač	JAJCE PD »Energoinvest« 66 i 67	OBRE Abdulah Ljanić 1966 i 67
BIHAC Draga Božić Josip Čačulović Jusuif Lonč Mehić Ubeid Jadranka Salihović Safet Tulić	DARUVAR Osnovna škola	JASTREBARSKO Drago Eauer Ivanka Kodrić	ODRA Osmogodišnja škola
BITOLA Nikola Hristovski	DELNICE Miljenko Majnarić	KARANAC Vladimir Pavlovski	OGULIN Ivan Sušan 1966 i 67 Uršan Ferdo
BJELOVAR Ivan Antoljak Antun Beučić Vera Corda 1966 i 67 Miljenko Jakupčević	GOSPIĆ Industrosirovina Ivica Matanović Slavko Pezelj Simić Ranko 1966 i 67	KARLOVAC Mira Došen Anđela Filipac Kašpar Libuša 1966 i 67 Vuka Radeka	ORIOVAC Stjepan Safundić
BREZA PD »Budoželja« Breza (za članove)	GUSINJE Škola »Dafer Nikočević«	KRESEVO PD »Bitovnja«	OSIJEK Gračan Zvonko Zlatko Lončarić
ČAČAK Dragan Baralić Ivan Baretić Georgije Cibrev	HRASNICA Milenko Dejić Sveto Đurović Asim Fetahović Slavko Gojković Hadžialić Šefko Marić Veljko Medić Seja Miljković Stipe Muminagić Nešet Nikola Perinović PD »Famos« Bećir Rizvanović Nada Stanić Vuijić Milovan	KRUŠEVAC PD »Jastrebac« 1966 i 67	PEĆ PD Derovica 1965 i 66
	HRASNO-ČATIĆI Ganić Abdulah 66 i 67	LJUBLJANA dr Franjo Erega	PLJEVLJA Svetozar Knežević
	ILIDŽA Sinaz Albinović Sanja Cvjetković Nazif Hubana	MARIBOR Franjo Graberšek	POLJANE Stejko Lojze
		MIHOVLJANI Branko Jembrih	PULA Slavko Zlatić
		MOSTAR Tončij Minarik PD »Prenj« Ahmet Vukotić	RIJEKA Bakotić Vlado 1966 i 67 Franjo Balen Čabrijan Boris 1966 i 67 Duro Grbić Gabrijel Grulih Zivorad Ilić 1966 i 67 Ivan Korelc Ivan Malnar Aldo Slavić Miroslav Srdoč 66 i 67 Katja Vemeti Stegelmann Ljerka
		NIŠ Božidar Popović	

SAMOBOR

Luka Bakšić 1966 i 67
 Dragutin Ivšak
 Zdenka Jazbinski 66 i 67
 Stjepan Lončarić
 Josip Lovrenčić
 Miško Minihofer 66 i 67
 Stanko Obranović
 Alojz Vrbanić
 Vera Zegarac 1966 i 67

SARAJEVO

Meho Ablaković
 Fahro Arnautović
 Fuad Arnautović
 Bećir Azganović
 Luka Baturina
 Mahmut Barjaktarević
 Nerimana Beglerović
 Stefo Bek
 Ferislav Bošnjak
 Muhamed Bračković
 Rizo Buljubašić
 Sadeta Čalkić
 Demal Čaluk
 Fatima Čanković
 Ljubomir Cavić
 Alija Čeco
 Idriz Čengić
 Izet Čosić
 Čosić Mila
 Dušan Debevec
 Munira Delalić
 Dušana Dedić
 Dragoje Anika
 Đurić Vladan
 Januz Foćak
 Girt Duro
 Muhamed Hadibegić
 Marko Hadidamjanović
 Hadijahić Zijad
 Mugdim Hadimusić
 Zekira Hof
 Hota Ramiz
 Mirko Ivanišin
 Bogdan Janković
 Franjo Jukić
 Mensura Kadribašić
 Sakib Kahvadić
 Fuad Kalamujić
 Ranka Karić
 Koneski Branko
 Krička Sonja
 Ramiz Krkalić
 Enver Kupusija
 Legin Drago
 Miroslav Ljevak
 Ljuljić Branislav
 Bahra Ljutika
 Malenica Anelka
 Branko Marković
 Stojan Matković
 Josip Mazanek
 Halid Mehmedović
 Hikmet Mehmedović
 Melić Džemal
 Milanović Milan
 Ivica Milčević
 Vasilije Miljatović
 Branko Mirković
 Krunoslav Mitrović
 Dragoslav Nikolić
 Numić Mesud
 Oken Advija
 Teufik Omanović
 Osmanagić Arif
 Osmanagić Bedija

Esad Pašić
 Đorđe Paunović
 Dušan Pavlović
 Pejčinović Petar
 Halid Pekmezović
 Petrović Dejan
 Pilav Mithat
 Pilić Anka
 Plan. sekcija »Igman«
 tvornici čarapa »Ključ«
 PD »Igman« 1966 i 67
 PD »Prijatelj prirode«
 PD »Zeljeznica«
 Porća Sefik
 Porća Teufik
 Alija Poturović
 Pavle Radojević
 Ljerkar Radović
 Rašić Stevo
 Rašić Zorica
 Riči Ljeposava
 Romano Moni
 Rosić Olga
 Rosić Slobodanka
 Advija Seferović
 Sule Selimbegović
 Sindikalna podružnica
 tvornice čarapa »Ključ«
 Sirbubalo Salko
 Spaho Kemaludin
 Dragan Stanković
 Stojanović Krsto
 Stupar Radomir
 Subotić Julijana
 Sabić Salih
 Ferida Sačiragić
 Simić Ana
 Sremzer Josip
 Tafro Hazim
 Teskeredić Enver
 Tufo Rezik
 Tukić Mustafa
 Turalija Anto
 dr Pajo Varda
 Voloder Fahrudin
 Vranić Teufik
 Vrljičević Zdenka
 Zahirović Mustafa
 Zečević Adil

SL. BROT

Ivan Skrt 1936 i 67

SL. ORAHOVICA

Hocenski Franjo 66 i 67
 Savović Miodrag 66 i 67

SL. POZEGA

Zvonko Vodinić

SMEDEREVO

Ćimović Dragoljub
 Miodrag Marinković 66 i 67
 Rade Nedeljković 66 i 67
 PD »Severa«

SOMBOR

Dukarić Vlado

SPLIT

Niko Armanda
 Dvornik Mirjana
 Ljubić Miro
 Mariani Kuzma
 Pedagoška akademija
 Pešo Ljiljana

Petrinović Jure
 Pivac Neno
 Poljuši Neta
 Zekan Mirjana
 Znidarčić Ivana

SR. MITROVICA

Radovanov Jelica 66 i 67

STUBICKE TOPLICE

Blanka Brlečić

TITOV VELES

Osnovna učilište
 »Trajko Andrijev«

TRAVNIK

Natraš Sanija 1966 i 67
 Ragib Smalkadić

TRN

Ravlić Josip

TRSTENIK

Osnovna škola
 »Živadin Apostolović«

TUZLA

Obrad Ivanović

VARAŽDIN

Josip Duras
 Jakob Nodilo
 Nenad Slukić
 Turk Milivoj
 Antun Zigun
 Zima Antun

VELIKA

Polgar Pero 1966 i 67

VISOKO

PD »Visočica« 1966 i 67

VISNJICA

Danijel Santalab

VITEZ

Atanasijević Milan
 Banjac Vaso
 Bilić Drago
 Eogdanović Ranko
 Gerstner Eduard
 Janjić Bogdan
 Sehić Avdo
 Tomašević Petar
 Trišić Dorde

VOGOSCA

Blažo Dubljević

VRAPCE

Jakša Golubić 1966 i 67

Marijan Horvat

VRBOVSKO

Turističko društvo

ZELINA

Ljerkar Bartovski 66 i 67

ZENICA

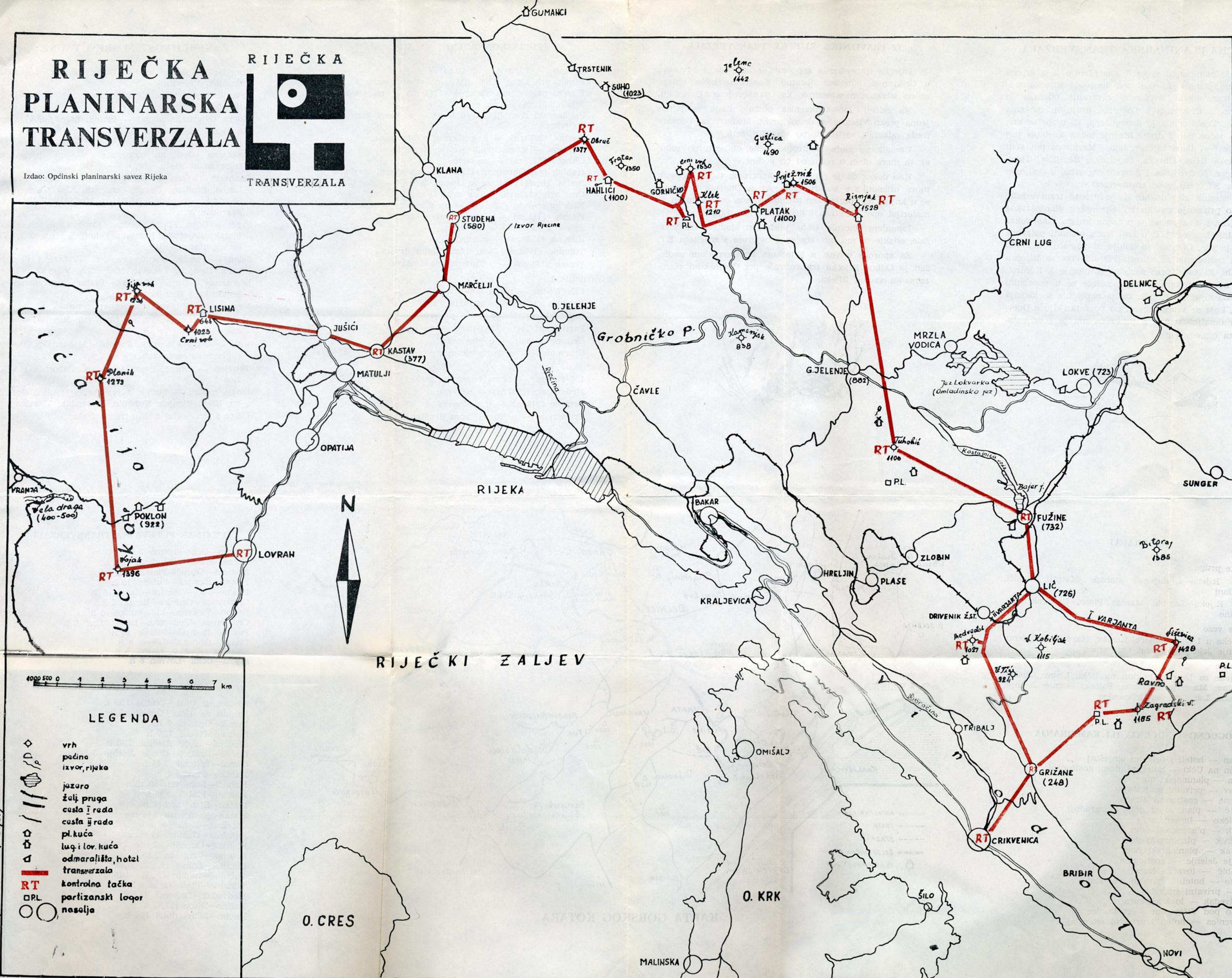
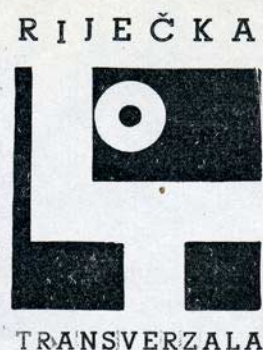
Milak Safet
 Telalović Refik
 Tolić Ivan

ZAGREB

Ana Alivjodović
 Armano Rudolf
 Zvonko Badovinac
 Zeljko Bašić
 Bojic Evojana Vresnik
 Nikola Bolonić
 Hilda Buchman
 Buljan Nada
 Bursać Zeljko
 Ivka Manas Buterini
 Stjepan Cibilić
 Čotić Vera
 Čeh Durda
 Čizmek Josip
 Marija Dijakovski 66 i 67
 Durbešić Ivica
 Ernst Marija
 Perić Tvrtko
 Franković Vlado
 Gajmerac Josip
 Aleksandar Grlić
 Gros Dragica
 Hanzer Ervin
 Haraminčić Branko
 Houška Franjo
 Husinec Zeljko
 Ivanović Boško
 Jakopović Branko
 Jakovac Srećko
 Ješovnik Ivan
 Josipović Zdravko 66 i 67
 Juriško Slavko 66 — i 67
 Klaić Stjepan 1966 i 67
 Kordić Stanislav 66 i 67
 Kristl Ljiljana
 Križ dr Lujo 1966 i 67
 Kunšt Vlado
 Malinar Hrvoje
 Marković Miljenko
 Markulin Mirko
 Martinović Boris
 Marušić Stanka
 Masnec Franjo
 Mihelić Nada
 Mihelić Vesna
 Milinac Matija
 Muzikant Duško
 Nosić Cvjetko
 Novak Danijel
 Njegovan Dušan 66
 Papov Zoran
 Pečur Marko
 Perhaj Zvonimir
 Pirc Dragica
 Mladen Fizent
 Pompe Viktor
 Počarić Branko
 Radauš Tatjana
 Rapić Dragica
 Rell Ketil
 Šaršon Milovan 66 i 67
 Siročić Irena
 Slankamenac Jovan
 Srebrnić Ivan
 Santek Vjekoslav 66 i 67
 Snajder Dragutin
 Stefanović Vlado
 Ungar Goran 1966 i 67
 Verner Matija
 Olga Verteš
 Vežić dr Milan
 Vovk Julija (za 1966)
 Medo Vrdoljak
 Zupanc Janko
 Zulić Stjepan
 Hudoletniak Stanko
 Pačarić Stjepan

RIJEČKA PLANINARSKA TRANSVERZALA

Izdao: Općinski planinarski savez Rijeka

LEGENDA

- vrh
- padina
- izvor, rijeka
- jezero
- želj. pruga
- cesta I reda
- cesta II reda
- pl. kuća
- lug i lov. kuća
- odmaralište, hotel
- transverzala
- kontrolna tačka
- partizanski logor
- naselje

RIJEČKA PLANINARSKA TRANSVERZALA

Općinski planinarski savez Rijeka otvorio je 2. srpnja 1967. godine planinarski put pod nazivom Riječka planinarska transverzala. Svečanost otvaranja održana je istovremeno u Crikvenici i Lovranu, krajnjim tačkama novog puta. Transverzala je dvosmjerna, tj. može se krenuti bilo s jedne bilo s druge krajnje tačke. Za čitav put potrebno je 6—7 dana laganog hoda. Markirani put vodi preko vrhova Učke, Obruča, Snježnika, Risnjaka, Tuhobića, Viševice, Medvedjaka i Zagradskog vrha, a označen je slovima RT (=Riječka transverzala).

Svaki učesnik koji dokaže da je prošao transverzalu, dobiva kao priznanje značku RT Općinskog planinarskog saveza Rijeka i biva upisan u počasnu knjigu. Kao dokaz obilaska služi Dnevnik RT, u koji treba otisnuti potrebne kontrolne pečate. Dnevnik se dobije uz naplatu od 10 ND u sjedištu transverzale na adresi: PD »Platak« za Riječku transverzalu, Rijeka, Korzo narodne revolucije 2. Kontrolni pečati na kontrolnim tačkama nalaze se u posebnim kutijama. Za ključ kontrolnih kutija naplaćuje se kaucija od 12 ND, koja se vraća odmah po povratku ključa. Dnevnik sadrži detaljne upute, a priložena mu je i orijentaciona karta čitavog puta.

IZ PRAVILNIKA RIJEČKE TRANSVERZALE

Riječka transverzala započinje u Lovranu, a završava u Crikvenici, odnosno obratno. Kontrolne tačke nalaze se na istaknutim mjestima, koja su nabrojena u Dnevniku.

Na relaciji Lič—Crikvenica postoje dvije varijante: jedna preko Viševice, a druga preko Medvedjaka. Učesnik može odabrati varijantu po vlastitoj želji.

Učesnik ne mora kontrolne tačke obilaziti po redu, ali ih mora obići u roku od tri godine.

Kao dokaz da je obišao sve kontrolne tačke, učesnik mora otisnuti sve kontrolne žigove u Dnevnik i upisati se u knjigu na kontrolnom mjestu. Nakon ovjere dužan je materijal opet složiti u kutiju i zaključati je.

Ispunjeni Dnevnik treba poslati u sjedište transverzale, odakle će mu biti vraćen s ovjerom i značkom RT.

Za sporove u vezi s Riječkom transverzalom nadležan je Odbor Riječke transverzale pri Općinskom planinarskom savezu Rijeka.

POPIS KONTROLNIH TAČAKA

Lovran — Turističko društvo
Vojak, vrh Učke (1396 m) — na vrhu u skloništu
Planik, najviši vrh Čičarije (1273 m) — na vrhu
Šija (1234 m) — na vrhu
Planinarski dom Lisina (644 m) — u domu kod čuvara
Kastav (377 m) — u gostionici »Vidikovac«
Studena — u gostionici Matije Mrvčića
Obruč (1377 m) — na vrhu
Hahlići pod Obručem (1110 m) — na stijeni iza doma
Spilja (bivši partizanski logor, 980 m) — na ulazu
Crni vrh (1336 m) — na vrhu
Klek primorski (1210 m) — na vrhu
Platak (1111 m) — u planinarskom domu
Snježnik (1506 m) — na vrhu
Risnjak (1528 m) — na vrhu
Tuhobić (1106 m) — u Turističkom društvu
Fužine (732 m) — u Turističkom društvu

Varijanta I.

Lič (726 m) — nema kontrolne tačke
Viševica (1428 m) — na vrhu
Zagradski vrh (1185 m) — na vrhu
Partizanski logor M Gubec — na bukvi
Grižane (248 m) — u gostionici
Crikvenica — u Turističkom društvu

Varijanta II.

Lič (726 m) — nema kontrolne tačke
Medvedjak (1027 m) — na vrhu
Grižane (248 m) — u gostionici
Crikvenica — u Turističkom društvu

ZANIMLJIVOST FLORE I FAUNE

Runolist — Učka, Planik, Obruč, Fratar, Snježnik, Risnjak, Viševica
Čekinjasti sleč (Rhododendron hirsutum) — Snježnik, Risnjak
Murka (Nigritella nigra) — Platak, Snježnik, Viševica
Gencijana (Gentiana Clusii) — čitav goroviti dio transverzale
Gencijana (Gentiana tergestina) — na dijelovima trase iznad 500 m
Sunovrat (Narcissus angustifolius) — Učka, Planik, Lisina, Studena, Obruč, Crni vrh, Klek, Jasenovica, Snježnik, Risnjak, Tuhobić, Medvedjak, Viševica, Zagradski vrh
Srna — Učka, Planik, Lisina, Obruč, Crni vrh, Klek, Platak, Snježnik, Risnjak, Tuhobić, Medvedjak, Viševica, Ravno
Jelen — Planik, Obruč, (Pakleno—Fratar), Crni vrh, Klek, Risnjak, Tuhobić, Medvedjak, Viševica
Divokoza — Obruč (Pakleno—Fratar), povremeno na Snježniku i Risnjaku
Vepar — na čitavoj trasi (povremeno)
Medvjed — Obruč, Fratar, Crni vrh, Risnjak, Medvedjak, Viševica
Vuk — Obruč, Risnjak, Tuhobić, Medvedjak, Viševica (uglavnom samo zimi)
Tetrijeb — Obruč, ispod Risnjaka, Tuhobića i Viševice
Divlja mačka — Planik, Šija, Obruč, Hahlići, Gorničko, Klek, Risnjak, Tuhobić, Medvedjak, Viševica
Lisica i zec — duž čitave transverzale

SAOBRAĆAJ

Zeljezničke pruge

Pruga Rijeka—Ljubljana: stanice Matulji, Jušići, Jurdani

Pruga Rijeka—Zagreb: stanice Plase, Drivenik, Lič, Fužine

Autobusne veze

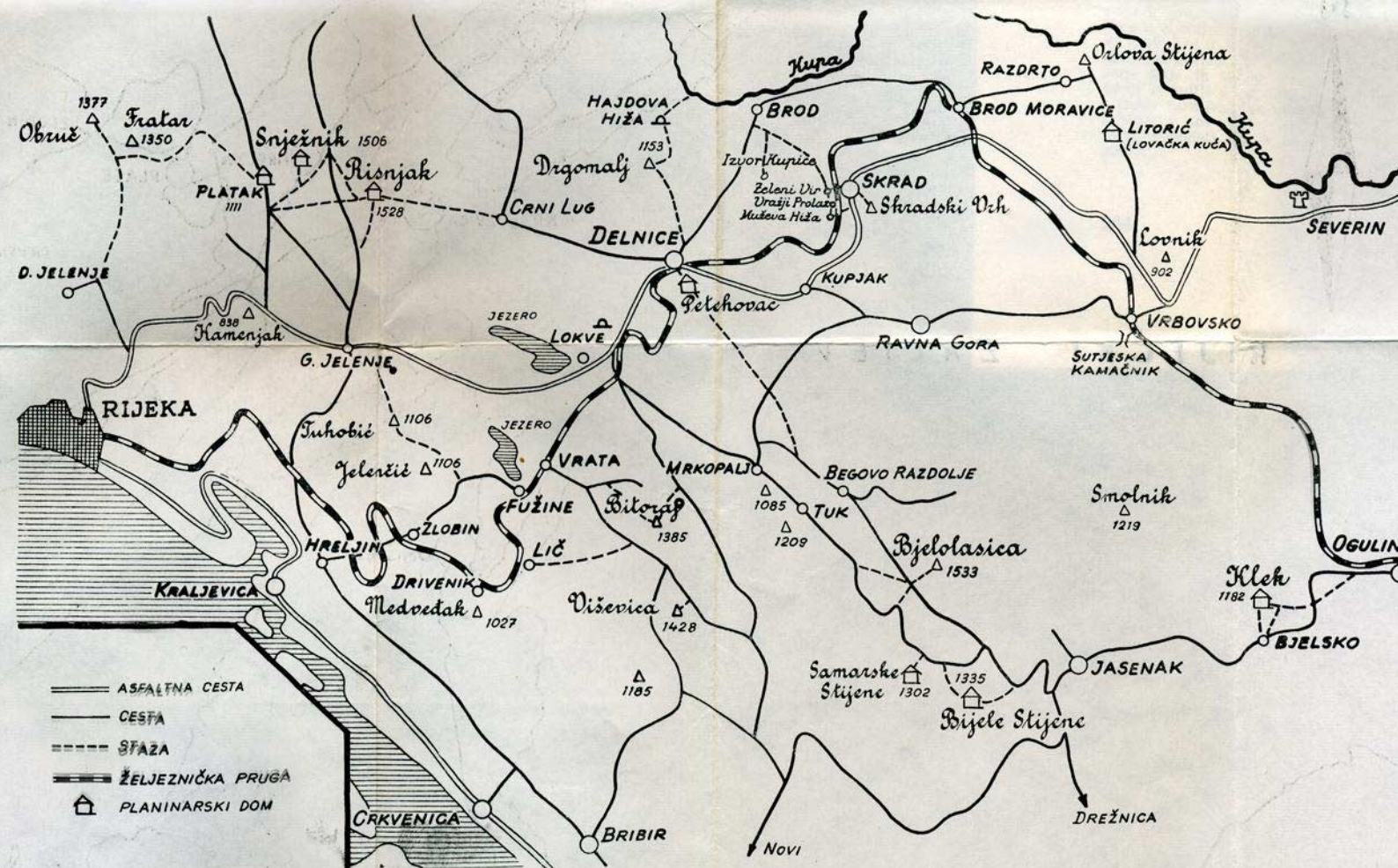
iz Rijeka u Lovran, Jušiće, Kastav, Marčelje, Studenu, Gornje Jelenje, Grižane, Crikvenicu

Važnije ceste

iz Rijeka za Lovran, Poklon na Učki, Lisinu, Jušiće, Kastav, Marčelje, Studenu, Platak, Gornje Jelenje, Fužine, Lič, Grižane, Crikvenicu

MOGUĆNOST NOĆENJA ILI KAMPIRANJA

Lovran — hoteli i privatni smještaj
Poklon na Učki — hotel, pl. dom, gostionica
Lisina — planinarski dom
Kastav — privatni smještaj
Studena — gostionica Mrvčić
Hahlići — planinarski dom u izgradnji
Gorničko — lugarnica
Platak — planinarski dom
Snježnik — planinarski dom
Risnjak — planinarski dom
Gornje Jelenje — gostionica
Tuhobić — lovačka kuća
Fužine — hoteli i privatni smještaj
Lič — privatni smještaj
Medvedjak — lovačka kuća
Ravno pod Viševicom — gostionica
Crikvenica — hoteli i privatni smještaj

KARTA GORSKOG KOTARA

DALJINAR PUTEVA NA TRANSVERZALI

Lovran—Učka—Lisina 9 h
Lisina—Kastav—Studena 6 h
Studena—Obruč—Platak 9 h
Platak—Risnjak—Fužine 10 h
Fužine—Lič—Viševica—Ravno 6 h
Crikvenica—Grižane—Ravno 7 h
Ravno—Viševica—Lič—Fužine 6 h
Crikvenica—Medvedjak—Lič—Fužine 6 h
Fužine—Risnjak—Platak 10 h
Platak—Obruč—Studena 8 h
Studena—Kastav—Lisina 5 h
Lisina—Učka—Lovran 8 h

ODVOJCI OD TRANSVERZALE

Poklon na Učki—Vranja 1,30 h
Poklon na Učki—Opatija 2 h
Planik—Opatija 3 h
Lisina—Matulji 1,30 h
Studena—Izvor Rječine 1,30 h
Obruč—Dražice—Donje Jelenje 3 h
Obruč—Trstenik 1,45 h
Hahlići—Fratar 1 h
Hahlići—Suhi vrh 50 min.
Hahlići—Platak 2,30 h
Platak—Risnjak 2,45 h
Platak—Kamenjak 1,15 h
Snježnik—Lazac 45 min.
Snježnik—Gušlica 45 min.
Risnjak—Gornje Jelenje 2,30 h
Risnjak—Crni Lug 2,30 h
Risnjak—Lokve (ž. st.) 3,30 h
Tuhobić—Zlobin (ž. st.) 1,15 h
Tuhobić—Plase (ž. st.) 2 h
Medvedjak—Drivenik (ž. st.) 1 h
Fužine—Bitoraj 2,30 h
Ravno—Žilavi dolci 1,30 h